

UIT GENADE ZALIG

Levensbeschrijving van

Jane Witte-Welleman

te

NIEUWDORP

**Brieven van Jane Witte-Welleman aan een vriendin,
Arnoldus Snoep en anderen.**

Door haarzelf beschreven

Uitgave "Kerkelijk Nieuws" der Gereformeerde Gemeenten classis Goes en Tholen.

TEN GELEIDE

Het is met toestemming van de kinderen van wijlen "Jane Welleman" dat dit haar eigen geschrift op verzoek van velen die haar gekend en ook niet gekend hebben, thans in druk wordt uitgegeven.

Het getuigt van het eenzijdig Godswerk in het leven van een in zichzelf verloren Adamskind, hetwelk door haar in alle eenvoud werd neergeschreven. In haar werd vervuld wat de dichter van Psalm 45 reeds sprak: *"De koningin staat aan Uwe rechterhand, in het fijnste goud van Ofir. Des Konings dochter is geheel verheerlijkt inwendig hare kleding is van gouden borduursel. In gestikte klederen zal zij tot de Koning geleid worden."*

Dat de gedachtenis des rechtvaardigen, ook in dit geschrift tot veler zegen zou mogen zijn, is onze wens en bede.

AAN MIJN LIEVE KINDEREN.

Ik had al enige tijd begeerte om iets op te schrijven aangaande de leidingen die de Heere met uw arme moeder heeft believen te houden. Soevereine en blanke genade is mij te beurt gevallen. Ik zeg wel eens: "Ik kan er niets aan doen dat de Heere zo goed voor mij is." Och, dat de Heere deze letteren nog liefde te zegenen voor Uw onsterfelijke zielen. Kinderen, als ik er niet meer zijn zal, lees dan dit geschrift eens over en denk dan: "Heere, U hebt mijn moeder aangenomen, och, mocht U ook eens aan mij gedenken."

Onder biddend en zuchtend opzien tot de Heere, wil ik nu beginnen enige aantekeningen uit mijn zieleleven te maken. Reeds enige jaren werd ik van binnenuit aangezet dit te doen. Steeds met deze woorden: "Schrijf deze dingen in een boek", hetwelk in Gods Woord staat vermeld in verband met het slaan van de Amalekieten, namelijk dat de Heere hun gedachtenis van onder de hemel weg zou doen. Dit heb ik voor mijzelf wel eens mogen geloven dat de Heere dit zou vervullen, maar op Zijn tijd en wijze. En dat voor zulk een huurling als ik ben, om een naam en plaats te verkrijgen onder het lieve volk van God en dat alles en alleen om Christus' wil.

Ik ben dan geboren de 23e november 1897. Mijn ouders waren heel arm en moesten hard werken om voor ons de kost te verdienen. Mijn moeder heeft elf kinderen gehad van welke er zeven vroeg gestorven zijn.

Ik had van jongsaan altijd veel indrukken van dood en eeuwigheid. Ik werd altijd door de dood achtervolgd, ik moest maar sterven en verloren gaan. Hoe daar uit te komen, daar wist ik geen raad mee. Toen ik zes jaar was stierf er een broertje van twee jaar.

Ik dacht: "Nu zal het mijn beurt wezen." O, wat was ik bang. Ik dacht toen met heel goed op te passen wel bekeerd te kunnen worden, want ik wist dat dit gebeuren moest. Zo tobde ik voort. Spelen met andere kinderen deed ik niet veel, maar wel vroeg ik gedurig of ik nog bekeerd kon worden. Mijn lichaam was ook niet sterk zodat ik menigmaal in bed geraakte van zwakte en vermoeidheid en dan dacht ik altijd weer te moeten sterven. Toen ik negen jaar was stierf mijn vader van wien ik zo veel hield. Dit was heel erg voor mij. O, wat was ik bedroefd, ik huilde maar, en ach hoe zou het wezen als ik toch eens ging sterven. In die tijd was ik hele dagen thuis, om voor mijn jongste broertje te zorgen, die toen twee jaar was.

Mijn oudste broer wachtte schapen voor één gulden en vijftig cent in de week.

En zo tobde moeder met ons voort. Ik was dus veel alleen thuis met mijn jongste broertje en had dus veel gelegenheid, maar ook veel lust om te smeken bekeerd te mogen worden. Ook mijn moeder, mijn zusje en mijn twee broertjes wilde ik bekeerd hebben. Van dit alles wist echter niemand iets af, zelfs mijn moeder niet. Ik dacht dat ik nu al heel wat beter werd als andere kinderen die altijd op straat liepen en speelden. Ik mocht en kon veel naar de kerk, zodat ik in de waarheid ben groot gebracht. Wat ik in de kerk hoorde of deed, dat weet ik niet meer, maar wel dacht ik: "Nu zal de Heere mij ook wel bekeren want ik paste goed op mijn broertje en was moeder gehoorzaam en ik zorgde voor koffie voor moeder als ze van het land kwam." Ik dacht: "Nu zal de Heere mij wel liefhebben." O, wat is de mens toch dwaas, ik had er geen erg in wat ik deed, want u moet denken dat ik toen een kind was van 9 á 10 jaar.

Later heb ik leren inzien dat ik toen in het werkverbond bezig was, mezelf voor God op te knappen, namelijk: "*Doe dat en gij zult leven.*" En met dat alles was ik mij niets bewust van mijn totale doodsstaat voor God.

Echter nu zal God me daar aan gaan ontdekken, door iets te doen gebeuren, wat ik niet had verwacht. Bij ons kwam altijd een oude man om vodden te kopen. Nu gebeurde het dat ik bij zijn wagen stond en in die hoop vodden, welke hij reeds van andere mensen had gekocht, een mooi stukje goed zag liggen. Ik dacht: "Dat zou mooi voor mijn pop staan." Ik nam het en stak het in mijn zak en ging er mee naar huis, waar ik mijn oude pop voor de dag haalde en haar begon aan te kleden. Wat was ik blij dat mijn pop nu zo mooi was. U moet denken kinderen, dat ik toen pas tien jaar was. Zo zou ik 's avonds naar bed gaan, maar toen ik mijn knietjes boog werd ik indachtig aan hetgeen ik nu toch wel misdaan had. Ik had immers gestolen!

En nu kon ik nooit meer bekeerd worden. Wat heb ik toen veel geschreid. Ik zei: "Heere, ik zal het aan die man teruggeven en het nooit weer doen, wilt U mij toch nog een nieuw hartje geven?" Toen die man weer eens kwam, heb ik het stuk goed teruggebracht op zijn wagen. Nu was mijn consciëntie wel was gestild, doch ik kon maar nooit begrijpen dat ik had durven en kunnen stelen, dat ik hiertoe in staat bleek te zijn. Ik durfde er met niemand over spreken.

Op een keer dacht ik mijn nood en benauwdheid eens naar een tante in Amerika te schrijven. Daartoe spaarde ik mijn centen op, net zo lang tot ik 12 en 1/2 cent bezat om een postzegel te kopen en stuurde toen de brief weg.

Eens heeft moeder zulk een schrijven gevonden en liet het lezen aan mijn oom die ouderling bij ons was. De man zeide: "Laat dat kind maar doen, leg die brief weer terug waar ge haar vond en zeg er maar niets van. Als het van God is komt het wel openbaar." (Dit heeft moeder mij jaren later eens verteld).

Zo tobde ik maar voort tot mijn zestiende jaar, waarna de Heere beliefde mij naar het lichaam wat sterker te doen worden. Van toen af moest ik ook mee naar het land, waardoor ik in een gans andere koers van mijn leven geraakte. Ik kwam onder de mensen en leerde zodoende veel van de wereld kennen. Ik kreeg nu ook een vriend en moest aan moeder vragen of ik ook 's zaterdagsavonds met hem mocht wandelen. Nu dat ging zo eens naar mijn zin. Dat was nog eens leven. Alhoewel ik soms zoveel nepen in mijn consciëntie kreeg, dat ik naar huis liep, onder voorwendsel hier of daar pijn te hebben. Als ik dan thuis kwam, was mijn angst groot, want ik meende dan om mijn leugens, werkelijk pijn te zullen krijgen en te moeten sterven, o, dan wist ik soms geen raad. En dan al maar aan de Heere beloven dat ik het nooit weer doen zou, doch als de volgende zaterdag kwam, dan ging ik weer even vrolijk mee.

Zo heb ik twee jaar lang geleefd. Het is een wonder van Gods oneindige goedheid en taai geduld, alsmede van onuitputtelijke verdraagzaamheid, dat Hij mij niet in die tijd van voor Zijn Heilig Aangezicht heeft weggedaan. De Heere heeft mij altijd voor de uitbrekende zonde bewaard maar u ziet, kinderen, dat consciëntieovertuiging alleen niet doet breken met zonde,

neen, dan moet er iets anders gebeuren.

In die tijd geschiedde het, dat wij van de baas voor wie wij werkten op een zaterdag in juli vrij kregen. Wij zouden gaan fietsen, naar Goes en naar Yerseke. Toen wij daar kwamen namen wij ons voor over een andere weg dan wij gekomen waren Yerseke te gaan verlaten.

En als wij kwamen op de hoek van de weg die naar Zoute gaat, zei een van de jongens: "Kijk, daar woont nu **Ds. G. H. Kersten.**" *Ik ontroerde hevig, want ik dacht, die man is van God bekeerd, en ik? O, als ik nu zo op mijn fiets eens stierf en zo God zou moeten ontmoeten, dan was het voor eeuwig kwijt!*

Ik zei niets van wat er in mij omging, maar stapte van mijn fiets af. De anderen praatten maar over dat schone huis waarin Ds. Kersten woonde, en over die schitterende tuin, want het was alles zo prachtig. Doch ik had voor dat alles geen oog. Integendeel; er was zulk een droefheid van binnen omtrent mijn staat voor God. Ik moest vechten om mijn tranen in te houden en ik durfde er niets van tegen de anderen te zeggen. Ik stond als aan de grond genageld en zei: "Heere, ik zal het nooit weer doen, och breekt U de zonde toch eens in mijn leven." Ik had alles wel willen geven om Ds. Kersten van verre eens te mogen zien, van dichtbij durfde ik hem niet te ontmoeten, echter zagen wij niemand. Deze begeerte kwam uit de betrekking op God en Zijn lieve volk, maar dat wist ik toen nog niet. Toen zeiden de anderen: "Het schijnt je nogal te boeien. Heb je het nu gezien, dan gaan we verder."

Ik ging mee, want het was nog ver naar huis. Ik kon toen niet meer zo luidruchtig en vrolijk zijn, want het was bij mij naar binnen gegaan, namelijk: *het geluk van Ds. Kersten en mijn ongeluk.* Evenwel deed ik mijn best om vrolijk te wezen voor de anderen. Toen wij in Nieuwdorp kwamen, daar waar onze wegen zouden scheiden, wilde een van de jongens mij naar huis brengen, maar ik weigerde dit en nam vriendelijk afscheid van hem. Ik bracht de fiets terug naar de verhuurder en ging vervolgens naar huis. Ik was oververmoeid naar het lichaam en beklemd in mijn binnenste. Tegen moeder zei ik: "Ik doe het nooit weer." Het is dan ook de laatste keer geweest dat ik uit ging.

Meer zal ik van mijn leven tot mijn achttiende jaar niet vermelden. Kinderen, voor jullie is het dat ik dit alles neerschrijf, maar meest is mijn wens en bede, dat de Heere er in verheerlijkt worde. Vraagt veel om bekeerd te worden, want de wereld gaat voorbij, met al het hare, maar het Woord des Heeren blijft in der eeuwigheid. En dit Woord wordt onder u gepredikt. O, wat ik u bidden mag, slaat het niet in de wind, want dan zal het eenmaal tegen u getuigen.

Nu ga ik onder biddend opzien tot de Heere, aan een ander tijdperk van mijn leven beginnen.

Ik leefde zo voort als boven omschreven tot 28 oktober 1916. Het is nu al 32 jaar geleden, echter zal ik die zondagavond nimmer vergeten. Ik ging nog wel op zaterdagavonden met mijn kameraads mee, maar mijn geweten liet me niet met rust, doch ik kon niet met de zonde breken. Op genoemde zondag zou Ds. Fraanje, welke toen te Goes stond, te Borssele preken. Daar Nieuwdorp toen nog een afdeling van Borssele was, liepen wij vijf kwartier naar Borssele om Ds. Fraanje te beluisteren. Na de middagkerk wilde moeder naar huis omdat het voor haar te donker werd. Met een nicht van mij bleef ik ook in de avondkerk. Nooit zal ik vergeten hoe ernstig Ds. Fraanje toen preekte.

Hij zei: "jongelingen en jongedochters, durft u met een gedoopt voorhoofd de zonde te doen, en erin blijven leven, dan zult ge voor eeuwig buiten God vallen."

En dat was voor mij! Eeuwig buiten God vallen. Toen was het klaar met mijn leven, toen kon het niet verder meer. Van die tijd af durfde ik niet één kerkdienst meer te verzuimen, denkende dat mijn tijd om bekeerd te kunnen worden voorbij zou gaan.

Nu had ik een open geweten, en kon mij menigmaal niet bedwingen onder de smarten van het Godsgemis die ik inleefde. Tegen zulk een goeddoend God te hebben gezondigd, die mij altijd had nagelopen, en ik maar doorgedaan in eigegekozen wegen. Ik had eeuwig verdiend dat de Heere nooit meer naar mij zou omzien. Ik smolt in tranen weg soms: Hoe menigmaal had de Heere reeds aan mijn hart geklopt, doch ik volhardde maar in het kwaad. Hoe rechtvaardig zou het zijn als de Heere mij verwierp.

Toen ik na de preek van Ds. Fraanje thuis kwam, liet ik aan moeder niets van mijn ontroering merken. Omdat ze reeds zo oud was, moest ik altijd bij opoe slapen. Ook die vroeg op bed wat Ds. gepreekt had. Ik vertelde zo het een en ander, maar was blij dat ze ging slapen en niet verder vroeg. Ik tobde de ganse nacht en de gehele verdere week door, mijn schuld en gemis bekende. In die week heb ik wat afgeworsteld, of ik nog bekeerd kon worden.

Op zaterdagavond daaraanvolgende kwam mijn vriendin, als naar gewoonte mij weer halen. Ik zeide: "Nee Koba, ik kan niet meer en wil niet meer, want als wij zo doorgaan als we tot op heden hebben gedaan, dan gaan we beiden voor eeuwig verloren." "Terwijl ik dit zei, kreeg ik zulk een indruk van Gods goedertierenheid, dat ik het uitweende, en in bijzijn van mijn moeder en broers tot mijn vriendin zeide: "Ik zie nu zoveel waardigheid in God dat ik liever met God verloren zou gaan, als zonder God zalig worden."

Ik mocht ze allen vermanen om toch niet door te gaan in de zonde. Mijn vriendin antwoordde: "Nu als jij fijn wilt worden dan ga je maar. Maar ik ga naar mijn kameraads." En zo ging ze weg. Ik heb haar nooit meer gesproken en ze stierf toen ze nog maar 28 jaar oud was.

Toen ze op die zaterdagavond weg was, vluchtte ik naar de eenzaamheid, en mocht daar onder lieve indrukken van Gods goedheid voor de Heere verkeren. Het lag in mijn hart verklaard om liever met Gods volk kwalijk te worden behandeld, als voor een tijd de genietingen der zonde te hebben, smekende of de Heere me toch voor dezelve wilde bewaren. Ook was er een innige hope in mijn ziel dat de Heere me door en tot Hem zou bekeren, terwijl mijn schuld wel honderdmaal bekende, waar dan veel meer zoetigheid in lag als al het goed van de wereld. O, lieve kinderen, wat is die dienst des Heeren toch van stonde aan een liefdedienst, die uw moeder nog nooit heeft verdrotten, ondanks het nu al 32 jaar geleden is, dat de Heere me dat deed ondervinden. *"O, kon ik eens uitgalmen, Zijn liefde, met lof en psalmen."*

Zo werd het zondag. Ik ging als naar gewoonte naar de kerk, weer in ons zaaltje te Nieuwdorp. Mijn oom, de ouderling, (Joh. de Kok) las een preek van Ds. Smytegelt uit Psalm 87 : *"En van Sion zal gezegd worden, deze en die is aldaar geboren, en de Allerhoogste zal ze bevestigen"* Mijn ziel was als een gewaterde hof. Dat vergeet ik nooit. Zoals Ds. Smytegelt de eigenschappen van het pasbeginnende leven voorstelde, daar kende ik iets van, dat wist ik en de Heere wist het ook. Ik had nu andere oren om te horen en een ander hart om op te merken, nooit was ik voordien zo in de kerk geweest. Toen wij thuis kwamen heb ik het vanwege het wonder uitgeweend, de Heere maar gedurig rechtvaardigende als Hij mij verwierp. Het was mij zulk een wonder dat Hij dit niet deed, maar bovendien dat Hij nu zo goedertieren was, in de predicatie te mogen beluisteren dat ik in mijn harte enige kleine kentekentjes van genade mocht bekennen. Ik vertelde alles aan mijn moeder en broers. Moeder weende zeer, daar zij toch altijd veel indrukken omdroeg. Mijn broers zeiden niets, er werd echter niet veel meer gegeten. Zo ging de eerste zondag voorbij.

De week die nu volgde was donker, er ging veel om in mijn ziel. Had ik maar niets gezegd, het ging immers vanzelf weer over, dat was het beste bewijs dat het niet van de Heere was. Kwam ik in de kerk dan gebeurde het dat ik weer geloven kon dat de Heere het nog eens zou doen. Voelde ik er niets van, dat kon het weer niet. Zo ging het met mij op en neer. De weg verborgen, er niets van kennende, en altijd maar weer zoeken naar een kentekentje. Daar zocht ik helaas

mijn leven in te vinden. O, wat ben ik toch dwaas en blind. Van jongsaf in de waarheid opgekleefd en er niets, zelfs niet het minste van te begrijpen of te verstaan.

Tegenwoordig weten de mensen het veelal zo goed, dat ze veranderd zijn, ook waar ze komen moeten en spreken van stonde aan al over Jezus, maar ze hebben God niet nodig, nog minder om van Hem geleerd en onderwezen te worden. Ik dacht nooit over Jezus, maar had veel met God te doen. Als ik in mijn binnenste maar iets kon vinden wat Gods volk besprak, kijk dan dacht ik dat de Heere het verder Zelf wel zou voleindigen. Ik ging veel in het verborgen (daar heb ik al wat tijd versleten) en legde daar mijn harte en wandel net zo glad voor God bloot, en zei dan: "Heere U is Alwetend, U weet al mijn zonden en afmakingen Heere nu weet U ook dat ik sommige kenteken van genade, van U in mijn harte heb gekregen, en dat moet van U wezen. Wil me er toch meer en meer van geven want dat is me zoet en zalig."

Ik betuigde dan weer vaak onder veel tranen dat de Heere mij het Allerliefste was. O, dat ik toch in Zijn zalige gunst zou mogen delen. Ik wist geen andere weg als die ik nu bewandelde. Lieve kinderen, ik was historisch goed in de waarheid onderwezen, maar toen God begon wist ik niets, letterlijk niets. Ik werd ontdekt aan mijn Godsgemis, en dat deed bij tijden wee en smart aan. Kon ik het eens hartelijk voor de Heere uitwenen, dan was ik weer wat verlicht in mijn hart. Maar Wie en wat Jezus was, daar wist ik totaal niets vanaf. Echter liet de Heere Die zo goed is, mij niet met rust, Hij wilde mij meer leren. Dat wist ik toen nog niet, maar nu er zoveel jaren zijn voorbijgegaan, weet ik het wel.

Ik geraakte in die tijd onder het volk van God. Er was toen in die tijd bij ons in de kerk ook een vrouw die God midden uit de wereld gegrepen had, en bekeerd had. Ik werd altijd vriendelijk door haar ontvangen, en kon alles wat er in mij omging aan haar vertellen. Dan zei ze: "U moet maar veel komen hoor, want ik mag geloven dat de Heere u zal terechtbrengen." Zo vaak mocht ik van haar onderwijs ontvangen. Nooit stootte zij me af. Wat ik vaak in de week tegen haar zeide, werd dikwijls des Zondags in de kerk, hetzij in het gebed van de ouderling, of in de preek voorgehouden.

In deze tijd deed ik ook *openbare belijdenis des geloofs* onder Ds. Vreugdenhil, hetwelk mij lief voorkwam. Hij had de tekst uit Jesaja 53 : 6 "*Wij dwaalden allen als schapen.*" enz. Nu zou het in dat zelfde voorjaar bediening van het Heilig Avondmaal wezen, hetwelk mij niet weinig beroerde. Ik durfde niet te naderen, omdat ik met bewustheid voor mijn eigen ziele niets van Christus kende. En ik dacht, dan mocht ik dat niet doen.

Zo tobdde ik voort onder vallen en opstaan, tot het weer bediening van het *Heilig Avondmaal* zou zijn, onder Ds. G. H. Kersten. Onder welke bestrijdingen ik toen verkeerde weet ik niet te melden, alleen de Heere weet het. Ds. K. nam de tekst uit Hooglied 1 : 8 "*Indien gij het niet weet, o gij schoonste onder de vrouwen, zo ga uit op de voetstappen der schapen, en weid uwe geiten bij de woningen der herders.*" Onder deze prediking werd mijn zielelegering zo verklaard, wel in het bijzonder betreffende die voetstappen der schapen, en ik was zo wonderlijk gesteld, dat ik aan de tafel zat eer ik het wist. Daar was het zo lief in mijn hart, dat ik er wel had willen blijven zitten. Ds. K. liet zingen uit Psalm 138: 4 hetwelk in mijn hart werd toegepast, zodat ik geloofde, dat de Heere ook in mijn hart Zijn werk volvoeren zou. Uit de kerk komende zei mijn vriendin: "Nu is het voor jouw toch wel opgeklaard, want het was of Ds. K. wist waar uw ziel legerd. Nu gaat ge toch zeker wel even mee naar het volk en Ds. K.." Nu ik dacht dat ik dat nu wel durfde.

Ds. K. vroeg heel vriendelijk aan een meisje hoe of het met haar stond voor de eeuwigheid, waarop zij antwoordde dat zij zo ongelukkig was. Toen zei Ds. K. tot mij: "En u, is u ook zo ongelukkig als haar?"

"Ik zei: "Neen Ds. ik ben niet ongelukkig, maar juist zo gelukkig, want het was mij zo zoet aan de tafel."

Toen zei Ds. K. tot mij: "Luister eens, ik wilde wel dat u eens geloofde dat er buiten Christus geen zaligheid te zoeken of te vinden is."

En lieve kinderen, dat deed de Heere bij mij naar binnengaan, zodat de wens van Ds. K. dadelijk in vervulling ging, De Heere trok mij de schellen van de ogen, en al dat lieve zoete en zalige viel in één keer van mij weg. Alles ontviel me en ik beefde zowel van binnen als van buiten. Ik kwam in grote nood en verwarring, waarbij de vijand spoedig op de been kwam, en op dat gezelschap sprak niemand meer één woord. Ik was de ban in het leger. In de hierop volgende kerkdienst heb ik niets meer gehoord, als alleen dat Ds. K. zei, *dat degenen die onwaardiglijk hadden gegeten en gedronken zich dat tot een eeuwig oordeel hadden gedaan*. Dit gold alleen voor mij, en daarin heb ik toen veertien dagen zo gelopen. Al mijn lieve kentekentjes en werkzaamheden kon ik geen houvast meer aan krijgen. En Christus kende ik niet. Wel historieel, omdat ik in de waarheid was grootgebracht, maar voor mijn ziele wist ik werkelijk niet, of de Heere Jezus wel bestond. Deze strijd duurde zo lang tot ik niet meer kon.

In die tijd werkte ik hele dagen op het land. Alle grond van al hetgeen mij zo lief was nam de Heere me van onder de voeten weg. Welk een angst en smart dit in mij verwekte, al wat me lief was te moeten inleveren, kan ik niet onder woorden brengen. Toen gebeurde het op een middag, terwijl ik met al de andere arbeiders op het land werkte, dat de nood van mijn ziel zo werd opgebonden, dat ik niet verder meer kon. Ik bad: "Heere, kan ik nog bekeerd worden? O, doe het me toch eens weten. Ik heb niets meer, Heere, al dat lieve is ongenoegzaam en Christus ken ik niet, ik weet zelfs niet of U er is." Toen beliefte het de Heere, in Zijn goedertierenheid, mij in deze waarheid in te leiden: "Niemand kan een ander fundament leggen dan hetgeen gelegd is hetwelk is Jezus Christus."

Toen wist ik dat Jezus er is, maar ook dat het voor mijn ziele noodzakelijk was op Hem gebouwd te worden, en niet op al mijn kentekentjes, tranen en zuchten. Dat moest alles weg! Dat wil zeggen, ik mocht het wel van de Heere houden, maar niet misbruiken als grond voor de eeuwigheid. God nam de grond eruit en stelde mij die lieve Jezus voor als het enige fundament der zaligheid. Wat had Ds. Kersten toch gelijk gehad, want hij zag wel in dat ik op een valse grond steunde. Ik was nu zeer bemoedigd om aan te houden, want nu wist ik dat er een Jezus was. Maar zeiden ze van binnen: "Wie is Jezus nu voor jouw?" En ziet kinderen, dat wist ik niet. Ik had alleen geleerd dat Hij er was, en daar was ik toch zo blij mee, want nu was het mogelijk dat ik Hem ook eens vinden en kennen mocht. Hier bewaarde de Heere mij voor doorvloeien, en Hij liet mij goed zien wat ik nog miste.

Dit alles bracht mij opnieuw in grote en menigvuldige verzuchtingen voor de Heere. Toen heb ik mijn verborgen plaatsje wel eens nat geweest. Ik riep dan vaak: "Wie zijt Gij, Heere opdat ik in U mag geloven?" Dat is wat dikwijls mijn gebedje geweest. Kwam ik in de kerk, of las ik Comrie of J. Vermeer, dan smolt mijn harte weg als zij die lieve Jezus zo kostelijk voorstelden. Zo heb ik twee jaren geleefd in een verborgen leven voor de Heere, in mijn levend zielsgemis.

Toen gebeurde het op een morgen, dat ik bericht kreeg, dat een oude vriendin uit de tijd was overgegaan in het eeuwige leven. Dit bedroefde mij ten zeerste, en bovendien zeiden ze van binnen: "Nu is het gedaan voor u. Dat mens is verlost, maar dat zal U nooit gebeuren." Ik zocht het verborgene en viel daar voor de Heere neer en mocht in alle eenvoudigheid ***Hem toevallen in Zijn Goddelijk recht***.

Toen ging het mij niet meer om eigen zaligheid, maar om de ere Gods, al moest ik er voor eeuwig buiten vallen, dan was de Heere nog goed.

Toen beliefte het Hem Zich over mij te ontfermen, met deze woorden uit Psalm 89: *"Ik heb hulpe besteld bij een Held."* Daar kreeg ik een klare kennis van God en Christus. Het was of God Zelf mij op Christus wees, als op die Held bij Wien nu hulpe besteld was voor zulk een als ik was. Tegelijk verkreeg ik een gezicht op mijn Liefste, Jezus, Die voor mij de schoonste aller

mensenkinderen werd. Een Held bij Wien hulpe beschoren is voor zulk een machteloze in zichzelf als ik ben, dat is wat mensen. Ik riep uit; "O, liefste en schoonste Heere Jezus, kunt en wilt U ook mij helpen en zaligen?" Nu kon ik zalig worden zonder dat Gods deugden werden geschonden. Hoe lang ik toen in mijn verborgen plaatsje ben geweest, weet ik niet.

Echter moest ik voor het eten van mijn broers gaan zorgen, daar moeder uit bakeren was. Terwijl ik aan het werk was, zeiden ze van binnen: "Dit moet ge nu aan niemand vertellen, want zoiets gebeurt nooit met een van Gods kinderen. Het was maar een gezicht of een visioen van uw verstand en dat gaat toch vanzelf weer over." Dit was zo erg voor me, dat ik terstond weer naar het verborgene vluchtte, om voor de Heere neer te vallen. O, hoe nederbuigend goed was toen mijn lieve Jezus. Hij sprak tot mijn hart deze woorden: *"Vlees en bloed heeft u dat niet geopenbaard, maar Mijn Vader die in de hemelen is."* Meteen leidde Hij me weer terug, naar dat van voor de middag uit Psalm 89. O, Die Grote Ik, de beledigde partij had nu Zelf hulpe besteld, bij die lieve Held. Nu was ik een en al verwondering, en vertelde het alles aan mijn broers aan tafel, ik kon er niet van eten, want ik had nu een andere spijze die de wereld niet kent.

In de namiddag ging ik naar mijn vriendin, Rika, (**Rika Murre-Westerweele**) maar onderweg kregen ze mij zo te pakken van binnen, dat ik me voornam er niets van tot haar te zeggen. Toen vroeg ik in mijn dwaasheid aan de Heere om een teken, ik zei: "Heere, als het vanmorgen van U was, laat Rika er dan zelf eens over beginnen."

Welnu, we hadden de gehele namiddag samen zitten naaien, en over alles en nog wat gepraat, maar niets over het leven. Toen alles klaar was, en ik naar huis moest, zei Rika: "Wel Jane, heb je nu niets te vertellen. Ik zit de hele middag al te wachten, maar je zegt niets. Dan ben ik zeker verkeerd, want toen jij straks aan kwam lopen, toen viel er in mijn hart: *"Troost, troost, mijn volk, spreek naar het harte van Jeruzalem, en roept haar toe dat haar strijd vervuld is en dat zij van de hand des Heeren dubbel ontvangen heeft voor al hare zonden."*

Ik barstte in snikken uit, en zei: "Wel lieve Rika, ik zit de hele middag op U te wachten, want daaraan zou ik weten of het van de Heere was."

Toen vertelde ik haar alles. "O lief kind." zei Rika toen *"dan heeft de Heere de weg van mogelijkheid in Christus voor u ontsloten."* Ik antwoordde: "Dat weet ik niet, maar ik weet wel en ik geloof ook, dat ik zalig kan worden, en dat de Heere Zijn eigen werk niet zal laten varen." Ik was nu net als een vogeltje die uit haar kooi is gevlogen, zeer verblijd en niet denkend dat ik later nog in zulke engten en benauwdheden zou geraken.

Ik durfde nu ook meer onder het volk van God te komen en zong veel uit de Lofzangen Israëls van Groenewegen, en uit Psalm 138 en Psalm 84.

Ik kan niet alles schrijven, maar wat heb ik toen een ruim zielsgenot ingeleefd.

Maar ook veel tegenstand, vooral van mijn baas waar ik werkte. Ik vroeg hem om op weekavonden naar de kerk te gaan, wat eerder van het werk naar huis te mogen. Ik was toen 21 jaar. Hij zei; "wat ben je toch voor een meid, ga naar de kermis. Dan mag je vroeger naar huis, maar voor de kerk niet."

Op een keer zou Ds. G. H. Kersten op een vrijdagavond voorbereiding tot de bediening, van het Heilig Avondmaal preken te Borssele. Mijn baas weigerde me te laten gaan. Doch als ik het voor de Heere had neergelegd zei mijn moeder later tegen me: "Ga jij maar naar de kerk, dan zal ik voor je bij je baas gaan werken." Op weg naar de kerk in Borssele, werd ik veel bestreden en toen de nood hoog werd, viel dit woord in mijn hart: *"Alle dingen moeten medewerken ten goede, namelijk degenen die naar Zijn voornemen geroepen zijn."*

En laat nu Ds. K. over deze woorden spreken als voorbereiding. Het was me een wonder, en ik mocht er veel troost en moed uit putten. De bediening aan het Heilig Avondmaal op de

daaropvolgende zondag is voor mij zeer aangenaam geweest. Hoe meer mijn ziel in die tijd van de Heere Jezus in het oog kreeg, hoe groter mijn gemis werd, want met dat alles was Hij de mijne niet. Echter heb ik met veel bemoedigingen en vertroosting en vertrouwen toen mijn pad mogen bewandelen.

Nu kwam er een grote verandering in mijn natuurlijke leven. Ik werd namelijk aangezocht om te verkeren. (*Adriaan Witte*) Dit was voor mij een zeer moeilijke zaak. Er viel niets op die jongen zijn leven aan te merken, integendeel, hij hield zelfs veel van Gods volk, en had indrukken dat hij zonder God ongelukkig was. Ik bracht deze zaak voor de Heere, maar het bleef mij donker, ik wilde het maar niet doen. Ik had geen lust in verkering omdat ik dacht, dan van de Heere af te raken. Ik verlangde van de Heere een aanwijzing te krijgen, om het niet te doen. Maar dat liep zo voort tot de tijd dat wij afgesproken hadden, dat ik het een of het ander zou doen weten. Toen boog ik over deze zaak de laatste keer mijn knieën, en smeekte om licht in deze zaak. Het beliefdde de Heere mij hieromtrent te onderwijzen met deze woorden: "*Mijn raad zal bestaan.*" Toen werd het voor mij zo helder dat deze omgang in Gods raad vast lag, dat ik maar had te volgen. Mijn hart en genegenheden werden omgebogen, zodat ik het gewillig doen mocht.

Toen wij twee jaar verkeerden hadden zijn we getrouwd. In die tijd mocht ik veel des Heeren liefde en trouw gewaar worden, en geloven dat ons huwelijk in des Heeren gunste was.

Nu moet ik in mijn schrijven veel voorbijgaan. Ik kwam namelijk voor mijzelf in een nare toestand. In het natuurlijke ging alles naar wens. Wij hadden een lief kindje en ons tweede was ook al geboren en van beide was ik goed opgeknapt. Maar van binnen zat het helemaal niet vlak tussen God en mijn ziel. Het was altijd maar: "Je bent niet uitverkoren, dus is alles niets met je. Het is maar verstandswerk, en ge zult eenmaal als een huichelaar openbaar komen."

Daarbij kwam nog de vijandschap in mijn hart tegen het stuk der uitverkiezing. Ik wist soms geen raad. Dan werd ik weer eens verkwikt en bemoedigd, maar meestal was ik veel verward. En als het dan Heilig Avondmaal moest worden, was zowel van binnen als van buiten alles op de been. Zo is het nog eens gebeurd dat de ouderlingen op huisbezoek waren, dat mijn oom vroeg, of ik nog moed had op de a.s. zondag (dan zou het H. Avondmaal zijn). Ik antwoordde: "O neen, ik ben zo bang, er schiet voor mij niets anders over als verloren te gaan." Mijn oom zei toen: "Ja dat is nog waar ook." Hierna deed de andere ouderling een gebed, en ze gingen heen. Wat de vijand van binnen mij toen wijsmaakte, kan ik niet onder woorden brengen. Ik dacht: "Was ik maar een beest, dan was ik gelukkiger als nu."

En zo ging ik op zondag naar de kerk, want thuis blijven durfde ik niet. Ds. Kersten sprak over Psalm 68: 17 "*Waarom springt gij op, gij bultige bergen? Dezen berg heeft God begeerd tot Zijne woning, ook zal er de Heere wonen in eeuwigheid.*"

Toen werd op de daken gepredikt wat in de binnenkamer geschied was. Het was of Ds. K. van alles wat er in mij omging afwist.

Mijn leven lag verklaard in Gods Woord. Want wat het betekende, dat die bultige bergen van vijandschap in mijn ziele opsprongen tegen die berg Sion, waar niets op groeide, dat vrucht kon worden genaamd, dat wist mijn ziel. Welk een gezegende ure heb ik toen aan de Tafel des Heeren gehad. Bovendien kwam de Heere mij voor uit Psalm 119:37

*"Uwe handen hebben mij toebereid
Ende gemaakt; wil mij Uwen Geest geven,
Dat ik mag houden Uw wet met bescheid;
Dan zullen zij, die in Uw vreze leven,
Als zij mij zien vast staan op Uw woord klaar,
Hen ook verblijden in Uw woord verheven."*

Elk woord was voor mij een zaak die de Heere toepaste. Dan kon ik weer even verder, want zulke kerkdiensten vergeet men niet vlug. In de week na de zondag kwam steeds weer die oude strijd boven. Dan was ik niet van God verkoren.

Zo vertelde ik dit eens aan mijn oom, de ouderling, welke toen zei: "Jane, je moet weten, dat Jezus na Zijn opstanding zich nooit meer aan Zijn vijanden heeft geopenbaard, maar alleen aan Zijn uitverkoren volk. En, durf jij te ontkennen dat je niets van Jezus kent?" Neen, dat durfde ik niet. De Heere wist hoe het bij mij lag, en ik wist het zelf ook. Dan was ik soms weer wat geholpen, maar van binnen maakten ze mij wijs, dat Gods echte volk nooit die bittere vijandschap tegen de uitverkiezing had als ik. Dan was het: "Zeg dit maar nooit tegen iemand, want dan is het meteen openbaar wie je zijt", en dan lag ik er weer onder, geen wapen in die strijd. Ik durfde voor heel de wereld niet weten, hoe stout mijn eigen harte was, ik durfde het ook niet meer tegen God zeggen. O, wat is de mens toch blind in eigen hart en in Gods Woord. Na dezen heb ik het wel leren verstaan. Dan riep ik uit: "O, lieve Koning, laat mij toch niet los." Dit verzweg ik altijd voor anderen. En als dan de Heere weer eens overkwam, dan was het aanstonds: "Nu moet ge er maar minder over spreken, als jij en God het maar weten is het al wel."

O, dan is het wel geweest, als er een Ds. of een van Gods volk aan mij vroeg hoe of het met mij ging, alsof er van binnen iemand bij mij riep: "Zwijg! Het is genoeg, meer moet ge niet zeggen." Ik lag er van binnen door overhoop en in de war, mijn mond raakte vast en ik kon niet meer. Dan is het wel gebeurd dat ik harde antwoorden kreeg van die Ds. of van dat volk, en dan kon ik de vreugde van mijn belagers van binnen niet beschrijven, dan was het: "Zie je wel dat het bij u niets is" enz.

Zo tobde ik voort tot in maart. Toen gebeurde het op een zondag, dat er een hevig onweer losbrak, hetgeen mij niet weinig beroerde. Het was mij of de Heere Zijn toorn over mij uitgoot. In die angst viel ik op mijn knieën en strekte mijn handen uit naar boven, terwijl ik niets durfde zeggen. Toen beliefte het de Heere, mij nietige en benauwde op te beuren met deze woorden uit Job 22: 25 *"De Almachtige zal uw overvloedig goud zijn en uw krachtig zilver."*

Dit hoorde ik met heilige verwondering, en zie ik was o zo aangenaam gesteld, gelovende dat de Heere dit woord op Zijn tijd en wijze zou waar maken. Doch enige tijd daarna viel ik weer in dezelfde verzoeken als voorheen. Ik was toch niet uitverkoren, en daarom was het alles maar van mijzelf, hetwelk mij weer in het donker bracht met bittere vijandschap van binnen tegen de uitverkiezing. Wie er ooit in verzocht is geweest, die weet wel wat er dan kan omgaan.

Zo kwam ik tot aan juli van datzelfde jaar. Toen werd er weer een kindje geboren, maar dat was dood, toen het op de wereld kwam. Dit was ons *derde kindje*. Ik was in grote droefheid. En wat er van binnen al niet op de been was! Dat is niet te zeggen. Het was of al de gramschap Gods over mij werd uitgegoten. Toen de baker alles zo wat aan kant had, zei ik: "Laat mij nu maar alleen." Toen mocht ik het voor de Heere uitwenen, en het beliefte Hem Zich over mij te willen ontfermen, met deze woorden:

*"God is gerecht in alles wat Hij doet,
En goedertier in al Zijn werken goed."*

Daarmee mocht ik mijn kindje in de Heere verliezen en raakte ik gans verenigd met Gods doen in deze weg. Nu had ik wel eens, ook toen zij in haar kistje lag, een moederlijke droefheid, maar van binnen geen opstand tegen de Heere. Ik mocht weer opknappen en kon weer uit en ingaan. Zo tobde ik weer voort, en weer vielen diezelfde verzoeken mij van binnen aan. Gedurig werd ik opgezweept, waarom nu de Heere de een wél en de andere niet had uitverkoren.

Toen gebeurde het dat mijn vriendin vroeg mee te gaan naar 's Gravenpolder. Ik dacht er niet aan en probeerde er vanaf te komen onder voorwendsel geen oppas te hebben.

Mijn vriendin antwoordde dat er van haar kinderen wel een thuis kon wachten. Eindelijk stemde ik, nadat mijn man het had goedgevonden, toe met haar mee te gaan. We kwamen in 's Gravenpolder waar nog meer mensen waren. En die man sprak maar de hele avond over Gods goedheid en allerlei uitreddingen met mijn vriendin. Ik kon geen woord zeggen en droeg alles alleen. Ik durfde voor de hele wereld ja, zelfs voor God niet te zeggen hoe vijandig mijn hart was.

Dus zei ik de gehele avond niets, maar had het benauwd tot stikkens toe, terwijl ik zo hard was als een steen. Eindelijk moesten we weg, met een vrouw mee waar wij zouden slapen. Op dat kamertje moest ik met mijn vriendin samen op één bed. Ik hoopte dat mijn vriendin maar voor ons samen een gebed zou doen. Maar ze deed het niet en daar stond ik nu. Zo naar bed gaan, zonder te bidden, durfde ik niet en op mijn knieën vallen durfde ik ook niet meer.

Toen viel ik in de angst mijner ziel neer. En toen geliefde kinderen kreeg ik een gebedje van de Heere. Toen viel er in mijn hart:

*"Ik wil mijn misdaan die U tergen,
Niet verbergen,
Ik bedek voor U die niet."*

Psalm 38: 18 nieuwe rijm.

Daar bekende ik al mijn zonde en schuld en vijandschap tegen God. Toen smolt mijn hart weg voor de Heere. Als ik opstond was mijn vriendin al in bed, ze hield zich stil en was spoedig in slaap. Maar ik kon niet slapen. Toen we de volgende morgen beneden kwamen stond de tafel al aangezet. En ach, toen ben ik eens een dronk koud water onwaardig voor God geworden. Ik kon het niet meer uithouden, want het was praktikaal waarin mijn hart dat God goed is voor een slecht mens. Ik ging naar een verborgen plaats en viel daar voor God op mijn knieën. Daar kreeg ik de Heere lief in Zijn Deugden, zowel in Zijn Rechtvaardigheid, als in Zijn Barmhartigheid. De Heere vroeg mij: *"Zou een zaag pochen tegen die hem trekt? Of heeft de pottenbakker geen macht over het leem om het ene vat ter ere en het andere vat ter onere te maken?"*

Daarmede viel ik onder God. Neen, ik heb daar om geen genade en om geen recht gevraagd, maar mocht het hele gestel van mijn ziel en lichaam in Dien Grote en Soevereine God verliezen. En toen openbaarde Christus Zich, en Zijn stem kende mijn ziele nog. Hij zei: *"Ik zal u niet begeven en Ik zal u niet verlaten."*

Hij liet zóveel van Zich aan mijn ziel zien, dat ik uitriep: *"O, Liefste kom nu toch eens door, o, neem mij nu eens als Uw eigendom."* Ik zei Groenewegen na:

*"Jezus moet mijn Koning zijn,
Hij moet van mij,
Hij moet van mij,
Van mij overwonnen zijn."*

Maar geliefden, Hij schonk Zich daar niet kwijt, maar gaf me wel uit Psalm 94, de nieuwe rijm

*"De Heere zal in dit moeilijk leven,
Zijn volk en erfdeel niet begeven.
Het oordeel keert vol majesteit,
Haast weder tot gerechtigheid.
Al wie oprecht is van gemoed,
Die merkt het op, en keurt het goed."*

Ik kreeg hier alles goed te keuren en geloofde, dat de inhoud van dit versje alleen in Die Dierbare en Schoonste Immanuël vervuld kon en zou worden. Zo ben ik naar huis gegaan, anders dan ik was weggegaan. Zes weken heb ik toen in die liefde mogen delen, zodat als ik Zijn Naam maar hoorde noemen, mijn ziel als smolt van verlangen om de Zijne te mogen zijn

en Hij de mijne.

Zo gebeurde het eens op een donderdagmiddag, midden in de schoonmaak, dat ik weer een bijzondere liefdedrang in mijn hart bemerkte. Ik zei: "Heere, wat doet Ge toch? ?" En ziet, toen viel er in mijn hart:

*"En Jezus roept,
en lokt en vrijt,
Om 't Jawoord
voor een eeuwigheid."*

Ik riep uit: *"Lieve Jezus, Zielekoning, dat weet U toch, dat ik U alleen begeer, en alles schade en drek wil achten om Uwentwil."* Toen liet Hij mij zien, dat Hij mij veel liever wilde hebben, dan ik Hem wilde hebben. Toen viel ik als Rebekka van de kemel af, als zij Izak zag. Maar toen ik zo Die Dierbare en Gewillige, Lieve Jezus zag, viel ik neer in stille verwondering, over mijn eigen blindheid, en over die grote liefde des Heeren. Ik werd als opgetrokken, en het was maar: *"En niemand zal dezelve uit Mijn hand rukken."*

Drie dagen later was het voorbereiding voor des Heeren Avondmaal. Ik ging naar de kerk, en was nog even voor kerktijd, daar waar we altijd samen kwamen, en moest er toch eens iets van vertellen. Ik zei: "De Hemelse Advocaat zal het pleidooi voor mij winnen aan het Hemelhof." Zo gingen we dan op ter kerk.

Oom Johannes¹ las een stuk uit P. Immens, over het "Inwilligen van het genadeverbond." Ik kan nooit zeggen wat er in mij omging. Net zo die man dat had geschreven, lag het in mijn ziel verklaard.

En toen gaf Jezus Zich aan mij weg, en mocht ik mijzelf aan Hem geven. O, het is een ongekende ruil, Hij zo heilig, en ik zo vuil! Hij riep mij toe: *"Geheel zijt gij schoon mijn, vriendin, en er is geen gebrek aan u."* Mijn ziel was als een gewaterde hof, ik riep maar uit:

*"Hier komen geen onvrome.
Hier komt ook geen vrome bij,
Anders gene,
Dan allene,
Ik en Heere Jezus Gij."*

De daaropvolgende zondag was het Avondmaal. Ds. preekte over deze woorden: "Uwe zijn wij, o David. En Uwe zijn wij, o zone van Isai" Wat is dat toen zalig voor mij geweest. De Heere had de oorzaak van mijn eeuwige honger en kommer weggenomen. Ik mocht nu genieten van die reine en heilige liefde des Zoons Gods. Ja, ik dacht zelfs dat mijn schuld vergeven was. Echter heeft de Heere mij later lief doen zien, dat mijn schuld wél bedekt, maar niet vergeven was.

Ook is het mij gebeurd tijdens een lichte krankheid, dat ik, mijn reeds afgelegde weg eens kreeg te overdenken. Daarin kreeg ik weer zo'n liefdesbetrekking op mijn lieve Jezus. Terwijl ik daar zo in werkzaam was, kwam er als een stilzetten in mijn hart, en werd mij als gevraagd: "Als er nu eens bedelaar was, en je wilde hem een kwartje geven, maar die man pakte het reeds, vóór je het hem gaf, uit uw hand, zou dat recht zijn?"

Ik zei: "Nee Heere, want van die man zijn kant bekeken, zou het stelen zijn, alhoewel het kwartje voor hem reeds afgezonderd was. Want hij moet wachten totdat ik het hem geef." Nu, de toepassing was voor mij. Daar lag ik nu. Ik kon nooit goed praten, dat ik Christus van de Vader gekregen had, want dat was niet zo. Wel had Christus Zichzelf aan mij weggeschonken, evenals er een oprechte verkering is tussen twee jonge mensen, die zich aan elkander weggeven

¹ Johannes de Kok; hij had later zitting in het Hoofdbestuur van de SGP

en verloven. Zo ging het nu mij ook in het geestelijke, tussen Christus en mijn ziel. Ik mocht geloven, dat ik Christus verloofde, Zijn Sulamith was, en in zoverre was Hij de mijne en ik de Zijne.

Ik ben toen ook gewaar geworden, dat de Vader rustte in het Borgwerk van Christus, en mijn ziel rustte ook in hetzelfde. Daarop kreeg mijn ziel een vriendelijk toeknikje van de Vader. *Daar wordt de ziel niet vrijgesproken, o neen, dat is wat anders, maar de schuld wordt bedekt.*

Hier heb ik 14 jaar in geleefd. En hoe meer ik van Die lieve Jezus kreeg te genieten en te zien, hoe groter mijn gemis werd. Ook kreeg ik licht over de vrijsteden in Israël. Daar moesten ze dan blijven tot de dood van de Hogepriester. O, geliefden, nu was ik vogelvrij. Was Christus voor mij bedekt, dan stond mij mijn schuld voor ogen, en mijn Godsgemis. De Heere liet mij zien, dat Hij met de minste zonde geen gemeenschap kan hebben. Zo ging het weer op en neer, met veel ledige gestalten.

In die tijd is er veel gebeurd, ook in mijn natuurlijke leven. Toen de Heere mij de weldaad boven vermeld geschonken had was het in de maand mei.

In november daarop werd ***mijn man ziek***, hetwelk zo liep dat die ziekte op zijn hart viel. En daar stonden we nu, geheel en al uit ons brood. Mijn man was boerenknecht en werd nu totaal onbekwaam om te arbeiden. Dat duurde van de ene maand in de andere. Zijn baas waar hij knecht was zorgde goed voor ons. Maar het gebeurde eens op een vrijdagmiddag dat we maar 28 cent meer hadden, toen de baas kwam, die hier niets van wist. Hij zei; Witte, zou je nu eens niet deze papieren tekenen voor die wet, dan kunt ge geld gaan trekken."

Mijn man zei: "Ach, laat dat maar."

"En jij", zei de baas tot mij. Ik antwoordde: "Neen baas, ik hoop dat we daarvoor bewaard blijven, want dat is God vooruitlopen in Zijn voorzienigheid."

De man werd boos, en zei: "Jullie hebben wel eens voordeel van mij gehad, maar dat is nu uit hoor." En zo ging hij weg. Ik was zeer aangedaan, maar mocht in het verborgene naar de Heere vluchten met deze zaak, en zei: "Heere nu heb ik altijd beleden dat verzekeren zonde is, maar nu moet ik het gaan beleven, en Heere dat kan ik niet zonder U."

Daarop liet de Heere mij zien hoe ik mij met lot en weg, voor ziel en lichaam, voor tijd en eeuwigheid, aan Hem had weggegeven. Dit mocht ik hier bij vernieuwing weer doen en mij opnieuw aan God verbinden, voor tijd en eeuwigheid, met al het mijne, met man en kinderen om te betuigen, niets liever te willen, dan ik en mijn huis, door genade de Heere te mogen volgen. Ik raakte mezelf met alles in de Heere kwijt. Ik zei: "Heere, ik heb nog maar 28 cent." Toen antwoordde die lieve Koning: *"Al het goud en zilver is Mijne en het vee op duizend bergen, en Ik zal u net zoveel geven, als Ik voor u zal nodig keuren."*

Daarop raakte mijn ziel vol van de lof des Heeren. Ja, Hij liet mij zien, dat de melk in mijn moeders borsten was, eer ik geboren was, en dat Hij mij nu door veel wederwaardigheden, gedurende 32 jaren had geholpen, en het verder ook zou doen. Ik vertelde het aan mijn man, wat de Heere mij gesproken had, en dat ik zo blij was, dat we samen in deze weg zo verenigd waren. Daar heb ik gevoeld, dat in het houden van Gods geboden, grote loon ligt, uit Psalm 119: 83 nieuwe rijm:

*"Wat vree heeft elk, die Uwe wet bemint,
Zij zullen aan geen hinderpaal zich stoten."*

Na de middag kwam de dokter, die toen steeds 2 á 3 x per week voor mijn man kwam. Deze keer haalde hij drie papieren uit zijn zak en zei tegen mij: "Jane, u moet eens even deze papieren tekenen."

Ik zei: "Dokter, over wat gaat dat allemaal wel?"

Hij antwoordde: "Ach, ik zal u niet aan de galg helpen, maar het gaat over de ziektewet. Dan

kunt ge trekken, want waar moet ge anders van leven. Uw gemeente is een arme gemeente, en uw mans ziekte zal heel lang duren. De eerste twee jaar zal hij geen kwartje kunnen verdienen en bovendien zal hij al die tijd onder mijn behandeling zijn, dus moet ik elk jaar twee rekeningen schrijven, en tevens kan in die tijd je gezin nog vermeerderen."

Terwijl de dokter zijn betoog hield, zat ik maar stil, en moest hem in alles gelijk geven. Maar de Heere versterkte het geloof in mijn ziel.

Ik zei dan: dokter ik moet u eens wat zeggen. Als u nu eens een baas had, die u onderhield, en zeer goed voor u was, en u ging zo maar naar een andere baas, zou u dat edelmoedig vinden?"

Hij zei: "Neen Jane, dat zou een belediging voor die goede baas zijn."

Ik zei: "Nu dokter, zo is het nu bij mij gesteld. Mijn lieve Koning heeft mij onderhouden, vanaf dat ik wezen heb en tot op heden aan niets doen ontbreken, en dan heb ik ook nog Zijn lieve Woord." Ik was er zo vol van, ik vertelde alles wat de Heere aan mijn ziel gedaan had, en ook wat Hij mij in de voormiddag beloofd had. Ik zei: "Dokter, stuur maar vrij uw rekeningen De Heere zal zorgen dat wij kunnen betalen, want daar hangt niet mijn eer aan, die gene is, maar Gods eer die mij alles geworden is."

De man raakte geheel onder de indruk, deed zelfs uit eerbied voor Gods werk zijn hoed af, en luisterde stil toe mij onafgebroken aanziende. Mij ziel raakte als verslonden, ik zei: "Dokter, de Heere zal mij met de mijnen met glans door de wereld helpen."

Hij raapte zijn papieren van de tafel en zei: "Jane, nooit kom ik weer met u over verzekering praten want het zit niet in uw hoofd, maar in uw hart. Dit is nu gemoedsbezwaar, en daar heb ik grote eerbied voor. Maar ik zal uw leven nakijken."

Ik zei: "Dat is goed dokter, kijk vrij naar dat lieve werk des Heeren want dat zal niet feilen. Dat de Heere mij genade en Zijn lieve Geest geve om voor Hem te leven."

De dokter zei: "Jane, uw baas kwam met die papieren en zei voor mij willen ze niet tekenen, maar voor u, de dokter zullen ze niet durven weigeren. Probeert U het eens! Maar wat u vertelt, dat is Godsvertrouwen en dat vermag ik (al ben ik uw dokter) niet te keren."

Zo ging hij weg. Toen ben ik voor de Heere neergevallen en in verwondering weggezonden, over het feit dat Hij mij Zelf had staande gehouden.

Maar ondertussen was het vrijdagmiddag en ik had maar 28 cent, welke ik voor zondag wilde bewaren, om naar de kerk te gaan. Maar ziet, o wonder, zaterdagmorgen kwam er een brief uit Yerseke van vriend N. met een rijksdaalder er in. Nu kon ik de bakker betalen. O, die lieve N. is nu al enige jaren voor de troon Gods, maar daar denk is nog wel eens aan, en ik heb nog wel eens iets van die lieve gemeenschap. Zo is de Heere doorgegaan. Het is alles te uitgebreid, ik moest dan wel een apart boekje schrijven over de menigvuldige uitredingen aan mij bewezen.

Na deze beliefde het de Heere ons te willen verblijden met *de geboorte van ons vierde kind*. Dit is op 14-jarige leeftijd gestorven, hetwelk ik nog wel nader hoop te vermelden.

Toen dit kind een jaar oud was, is er iets gebeurd, wat ik moet vermelden. Wij woonden altijd nog in het huisje bij de hofstede. De Heere had er altijd voor gezorgd, ondanks de ziekte van mijn man, dat ik de huishuur kon betalen. Echter gebeurde het een keer, dat de Mevrouw waar het huisje van was, naar ons toe kwam. Ze zei: "Witte, ik moet u eens wat zeggen. Nu jullie niet van de ziektewet willen trekken, moet u maar gaan verhuizen. Tot nu toe hebt u altijd wel betaald, maar dat zal wel eens over kunnen gaan, en dat kan ik niet uitstaan."

Daar stonden we dan. Geen dak werd boven ons hoofd gegund. En ook was er nergens voor dat ogenblik een ander huis voor ons.

Wij hadden geen stuiver, of ik moest eerst wat uit de hand des Heeren krijgen. Een zwakke, zieke man en drie kindertjes. Mijn man was nogal stil, maar ik wist geen raad. Zo tobde ik een paar dagen, onder veel stille zuchten voort.

Tot op zondag, toen moest ik thuiswachten. Ik wilde een preek lezen van J. Vermeer. Maar mijn

aandacht was er niet bij. Ik wist maar niet waar we heen moesten, voor een ander huisje. Dewijl ik mijn zaken voor de Heere mocht brengen, en mijn nood mocht klagen aan het hemelhof, toen beliefdde het Hem, mij als stil te houden. Het was alsof de Heere mij afvroeg, of ik nu niet meer dacht, aan die werkzaamheden, die ik nu al enige jaren had, om een huisje dicht bij de kerk te mogen hebben. (Nu moet ik hier wat tussen voegen: Wij woonden nu een uur van de kerk af, en daar ik niet sterk was, moest er niet veel aan mankeren of ik kon niet opgaan. Dat was mij meerdere keren een zaak des gebeds geweest).

Nu hield de Heere mij bij deze dingen staande, en herinnerde mij aan dat bovenvermelde, op die zondagmiddag toen ik alleen was. Ik zeide: "Ja Heere, dat weet ik nog wel, maar daar denk ik niet meer over, want dat is nu ten enenmale onmogelijk, want ik heb geen cent." Toen werd ik met veel kracht bepaald bij *een huis, dicht bij de kerk*. En dat was nu, nu het voor mij onmogelijk was, voor mij bestemd.

Ik ontroerde zo hevig, dat ik zei: "Och Heere, zie nu eens in mijn harte wat daarin opkomt. Is dat een huis voor mij, dat kan niet, dat is veel te groot en te goed, en te lief en te gemakkelijk huis, dat kan niet voor mij wezen. O, neem toch die hoge gedachten van mij weg, want dat kan niet van U wezen, maar moet van mijn hoogmoedig bestaan zijn." De Heere weet, wat dit alles voor mij was. Niemand durfde ik er iets van te zeggen, als alleen mijn lieve man, die wist wat ik bedoelde, hij zei: "Houdt het maar voor jezelf, want dat huis is onze stand niet."

Alzo bleef het tussen ons beiden en de Heere. Ik heb daar drie maanden in gelopen, en ik heb al die tijd maar tegen de Heere teruggepraat. Maar wat gebeurt? Er kwam een oud bouwvallig huisje leeg, ook dicht bij het dorp. Toen dacht ik, dat ik er uit was. Dat huisje was goed voor mijn stand, daar was ik aan gewoon. Ik ging met deze zaak naar de Heere en vroeg, ja smeekte Hem of ik dat oude, bouwvallige huisje mocht gaan huren en of Hij dan met ons wilde optrekken. Doch terwijl ik zo werkzaam was, wordt dat nieuwe huis mij zó opgebonden, dat ik voor God in de war raakte, en ik gelijk eertijds Abraham (in een ander verband) uitriep: "*Och dat Ismaël leven mocht.*" Och Heere, dat ik dat oude huisje kreeg, want Sara zei: "Ze zullen om mij lachen", en dat zei ik ook.

"Wat zullen de mensen daar niet over doen, Heere. Ik die uit de minste klasse des volks ben, op Nieuwdorp geboren en getogen, en dan geen cent inkomsten, en daar ieder toch weet, dat we niets van de ziekte wet aannemen." Ik wist het niet meer. Maar de Heere ging door.

Daar komt nog bij, dat het nieuwe huis werd bewoond, en het oude leeg stond, dus kon ik op staande voet gaan verhuizen. Hoe moest dat nu? Ik wist het niet meer!

In die dagen kwam de rentmeester van de Mevrouw van wie wij ons huisje huurden. Die zei: "Jane, Mevrouw heeft nadat ze u gezegd heeft te moeten verhuizen, niet best meer geslapen. Als u nu aan mij belooft, dat u elke zaterdag uw huishuur laat brengen, dan mag u blijven wonen."

Ik antwoordde: "Ach man, dat kan ik u niet beloven, want ik leef bij de dag, ja, soms bij het uur, weet u of ik a.s. zaterdag nog leef? Ik niet."

Hij zei: "Nu dan moet u maar verhuizen", waarna hij mij groette en wegging.

Zo werd het weer zondag, juist drie maanden nadat de Heere mij voor het eerst bij dat nieuwe huis bepaalde. Ik ging naar de kerk (dan moest ik altijd vlak voorbij dat nieuwe huisje) en toen ik terug kwam, werd ik zó krachtig bij dat huis bepaald, dat ik er naar keek. Toen was het voor goed klaar van binnen. Zoiets was nog nooit gebeurd en daar was niets van God bij. Bovendien was het verre boven mijn stand en dus niet Bijbels. Zo ging ik alleen naar huis.

Toen ik op de helft van mijn pad was, op weg naar huis, bij de woning van M. Br. toen gebeurde er een wonder in mijn gemoed, ik kan het niet anders zeggen. De Heere vroeg mij deze woorden af: "Begeer, wat Ik u geven zal."

Ik bleef midden op de weg stilstaan, en zeide: "Heere, dat U die hoogmoedige gedachten,

omtrent het huis eens van mij wegneemt. Want dat is zó onmogelijk als om aan de hemel te reiken, en ook Heere, is het mijn stand niet ik ben de minste uit het volk en dan zó een lieve woning? Dat kan niet, ook heb ik geen cent, U weet mijn zaken Heere, en voor U verberg ik niets."

Toen antwoordde de Heere: *"Heft nu uwe ogen eens opwaarts en zie eens naar het noorden en zuiden, het oosten en het westen, en zeg nu eens Wiens dit alles is?"*

En och, kinders, je moeder hief haar ogen op, en ik keek naar die vier richtingen die de Heere mij aanwees en toen moest ik antwoorden. Ik zeide: "Heere, het is alles Uwe."

Daarop bepaalde de Heere mij krachtig bij de persoon die het geld mij zou geven om dat nieuwe huis te kopen. Net zo duidelijk gelijk men een dubbeltje of zo zou krijgen, dan zegt men: *vriendelijk bedankt*. En de Heere zei dat er nu voor zoveel duizenden guldens bij al de rijkdom was, om mij uit de nood te helpen. En de persoon in kwestie zou de Heere Zelf naar ons toesturen. De prijs werd me door de Heere net zo duidelijk genoemd. En het huisraad dat ik tekort zou komen was bij de prijs inbegrepen.

Het is dan ook tot op de cent uitgekomen. Zo ben ik verder naar huis gegaan en vertelde aan mijn man: "Dat huis heb ik van de Heere gekregen en nu zal Hij het Zelf uitwerken. Hij heeft mij niet nodig, nu mag ik achteraankomen. En wat aangaat dat het onze stand niet is, heeft de Heere tot mij gezegd, dat Hij uit vrije gunst David riep van achter de schapen en hem verre boven zijn stand verhief, want Hij zalfde hem tot koning over gans Israël, dat was wat anders als schapwachter. En dit wilde de Heere nu ook eens met mij doen in deze zaak." Ik riep maar uit:

*"Hebt Gij lust o God, om Uw schepsel met vrije liefde te beschamen?
O God der liefde. Hallelujah. Amen."*

Nu was het zeer ruim voor mij. Ik vroeg aan de Heere of ik eens aan oom Joh. de Kok mocht vertellen, waarop er zo in mijn hart kwam, dat deze nog wat had om mij te onderwijzen. Evenals Eli, Samuël deed, want die was nog jong en kende de stem des Heeren zo niet. Ik ging dus naar mijn oom en vertelde alles aan hem. Hij zei: "Jane, weet je familie dat ook?"

Ik antwoordde; "Neen, niemand als mijn man."

Hij zeide: "Laat dat voorlopig genoeg zijn. Houdt het maar geheim. En de 3e november hebben we hier Ds. L."

Ik zei: "Dan wonen wij in dat huis." Zo helder was mij deze zaak.

Toen gebeurde het na 14 dagen, dat die man, van welke de Heere mij liet zien, dat hij ons huis zou betalen, op het alleronverwachts voor mij stond. Ik schrok geweldig. Hij begon te spreken: "U moet gaan verhuizen heb ik gehoord. En dat zal zo gemakkelijk niet gaan. En waar je naar toe moet zult ge zeker wel ledikanten nodig hebben, denkt u niet?" Ik bemerkte dadelijk dat de Heere ook aan die man er iets van had bekend gemaakt. Ik zei dan ook niet veel. "Kom" zei hij, "hier hebt u wat geld, dan kunt u ledikanten kopen." Zo ging hij weg.

In diezelfde week kwamen twee mannen uit Gouda met een grote kist aardewerk. Ik vroeg hen of ze toch niet abuis waren, want ik kende in Gouda geen mens. Ze zeiden: "Hier is de brief die er bij hoort." Toen bleek het inderdaad alles voor mij te zijn, en dat terwijl er niemand iets van afwist.

Op dezelfde zaterdagavond van die week, kwam de man die de Heere mij had aangewezen mijn huis voor mij te zullen kopen, met zijn grote zoon, naar ons toe. Nadat ik hen binnenliet, ging ik eerst aan de Heere vragen, of Hij mij in deze zaken helpen en bijstaan wilde, opdat ik toch niet teveel zou zeggen.

Toen ik binnenkwam sprak die man mij als volgt aan: "Jane, nu moet u eens heel eerlijk wezen. Moet ik u nu aan dat huis helpen (en hij noemde datzelfde huis wat de Heere mij had beloofd).

Ik heb rust noch duur, als jij het nu maar eens zei, dan was het vanavond nog afgedaan"

Ik zei: "Man de Heere heeft mij niet nodig, en ik ben uitgewerkt, ik mag en moet achteraan komen."

Hierop antwoordde de man: "Ik zal dat huis kopen en u gaat er in wonen met al wat van u is. Maar als u sterft dan komt het weer aan mijn erfgenamen."

Daar zat ik nu. Geen halve stuiver die ik de mijne kon noemen en dan zulk een rijke man voor mij, die een gul aanbod deed. Maar zó als hij voorstelde, had ik het huis niet van de Heere gekregen. O, ik zuchtte naar boven om een woord te kunnen zeggen, want die man zat op antwoord te wachten. En daar viel zó klaar in mijn hart: "Alle goede gave en volmaakte gift is van de Vader der lichten." En zoals nu de man het voorstelde, was het geen volmaakte gift.

Ik antwoordde dus: "Man het is groot wat u mij aanbiedt, maar zo licht het niet bij mij."

Hij zei: "Maar u denkt toch niet dat huis te *krijgen*?"

Ik zei: "Dat weet de Heere."

Daarop sprak hij tot zijn zoon "Hier zijn wij klaar, we gaan weg."

Toen viel er met kracht bij mij "Die gelooft zal niet haasten." Ik vond het dus best dat zij weer weggingen, want ik kon in het geloof op de Heere wachten, zeker wetende, dat deze man het doen moest.

Hij kwam dan ook 's maandagsmorgens vroeg al weer terug, en zei: "Nu hebben wij gisteren tussen de kerktijden door, al de oude schrijvers doorzocht, maar deze zaak is er nergens in te vinden. Denkt u nu nog dat u het goed hebt?"

Ik zei: "Man, laat het toch los, dan bent u er vanaf. Ik heb u toch niet geroepen. Wat gaat u onze zaak aan. Ook heb ik u niet gezegd, dat u het doen moet. Mordechai zei tegen Esther, als u het niet doet, dan zal de verlossing voor de Joden uit een andere plaats ontstaan."

Daarop vroeg hij: "Jane, zeg het dan eens, of ik het waarlijk doen moet."

Ik antwoordde: "Dat weet de Heere, vraag daar maar raad aan, Die zal u niet bedriegen."

Zo ging hij weg. En ik raakte in de banden. Ik wist geen raad meer. Die man had al jaren omgang met Gods volk, was doorkneed in de oudvaders en had nog nooit zoiets gehoord. Dat was dus nogal wat, dacht ik. Zou de Heere met zulk een arme worm, van binnen en van buiten, als ik ben, zoiets gaan doen. Ik kon het nu maar het beste opgeven, en dat eerste aanbod van die man maar aannemen.

Ik wilde naar oom Joh. de Kok om raad. Dewijl ik mij klaarmaakte om naar deze heen te gaan, viel er met kracht in mijn hart: *"Toen Uzzia zijn hand naar de Ark strekte, viel hij dood."* En als ik nu mijn hand in dit werk durfde te steken, dan zou het slecht aflopen. Dus ging ik niet naar mijn oom, maar kreeg naar boven te vluchten, om mijn nood de Heere te klagen. En ziet, daar bevestigde het de Heere uit Zijn lieve Woord: *"En Ik heb voor Israël, voor Mijn volk, een plaats bestemd, dat hij wone, en niet meer ginds en weder gedreven worde; en de kinderen der verkeerdheid zullen ze niet meer verdrukken gelijk als in het eerste."*

Ik zonk in verwondering weg, over dit voor mij zo gepaste woord. Maar ik wist het niet te staan in Gods Woord. Toen hebben we samen in de Bijbel gezocht tot 's nachts halftwaalf. We vonden in Psalm 89 over kinderen der verkeerdheid, met verwijzing naar 2 Samuël 7:10. Nu werd het weer zo vast waar in mijn binnenste.

De volgende morgen vertelde ik aan mijn oom, welke zei: "Ja, dat kan nu allemaal wel zijn, maar dat huis is weer verhuurd tot mei, en u zei dat u met 3 november a.s. als Ds. L. komt, er te zullen wonen." Daar kon ik mee naar huis.

De Heere kwam mij voor met, dat Hij alles om zou brengen wat mijn ziel benauwde, want ik was Zijn kind. Dat mocht ik in de dadelijkheid geloven en ik kon weer op de Heere wachten.

De nu volgende morgen was ik aan mijn werk terwijl ik van binnen werd aangezet om in het verborgene te gaan. Daar vernieuwt de Heere Zijn Verbond met mij, en ik kreeg mij weg te geven aan de Heere met alles, voor tijd en eeuwigheid. Ook dat huis wat ik in het geloof van de Heere gekregen had, gaf ik Hem terug, en Hij nam mij met het huis van mij over, met Ps. 68:17:

*"Gij, zijt o Heer zeer wonderbaar,
In al de plaatsen daar Gij klaar.
Uw heerlijkheid toont krachtig;
Israëls toeverlaat Gij zijt,
En Uwes volks kracht; dies altijd,
Looft men U, Heer Almachtig."*

Nu was het me zo gemakkelijk, en ik kon en wilde op de Heere wachten. Zo werd het donderdag.

Toen kwam die man weer. Hij begon te wenen, en zei: "Ik wist het wel, hoor Jane, dat ik het moest doen, maar ik wilde het eerst niet." Maar nu heeft de Heere er Zelf mij uitgewerkt. En nu gaat u maar gauw het huis kopen en ik zal voor de contanten zorgen." Hij noemde een rond getal van zo en zoveel, en dat was precies het bedrag dat het moest zijn.

Toen is mijn man dat huis gaan kopen en mijn huishouding wat ik nodig had en het kwam alles precies uit zoals de Heere mij had bekend gemaakt.

Wij verhuisden op 12 oktober, en waren dus op 3 november toen Ds. L. kwam, in onze eigen woning, vlak bij de kerk.

Toen ik voor het eerst, alleen, in ons huis kwam, heb ik in grote zielsverwondering uitgeroepen: "Heere, als U mij klederen zult geven om aan te trekken, en brood om te eten, dan zal ik weten dat Gij mijn God zijt." Immers hadden we nu wel een huis gekregen, maar nog steeds geen bron van inkomsten.

Ik leefde in die tijd in veel lieve uitlatingen des Heeren en had soms lieve *onderhandelingen met de Tweede Persoon*.

Ik kan dat alles nu niet meer schrijven, maar ik zei hierboven reeds, dat ik daar 14 jaar in heb geleefd. Dat ging onder licht en duisternis, onder vallen en opstaan, maar een werkelijke scheiding is er in die 14 jaren, tussen mijn Liefste en mijn ziel niet geweest. Ik wandelde als hand in hand met mijn Immanuël.

Daarna gebeurde het echter dat de Heere Zich begon terug te trekken, hetwelk voor mij onhoudbaar was. Ik zocht overal naar de oorzaak, maar kon deze maar niet vinden. Ik schreide naar boven maar niets hielp. De Heere ging wel door met voor ons te zorgen, wij leefden elke dag uit Zijn hand. Hij hielp ons overal door. Maar die lieve en vriendelijke omgangingen met mijn Jezus, werd ik niet meer gewaar.

Zo tobde ik voort tot de maand april. Toen zou Ds. v. St. komen om het Avondmaal te houden. Ik lag ziek te bed met galkoliek, onder hevige bestrijdingen.

Nu was het uit, ik moest het nu maar opgeven, want de Heere Zelf weerde mij van Zijn inzetten, door mij ziek te laten worden. O, de benauwdheid mijns harten had zich wijd uitgestrekt. Ik kon op zaterdag nog niet eens uit bed. Ik probeerde dit wel, maar moest terug in hevige ziele angsten. Ik riep tot de Heere en viel zo in slaap.

Toen ik ontwaakte was het zondagmorgen 6 uur en had ik gerust als in geen weken. Als door een wonder was mijn lichaam zeer versterkt. Ik ging uit bed, liep eens wat rond, en zei: "Maar man, ik denk dat ik naar de kerk mag." Ook riep ik de Heere aan welke zei: "*Gaat dan henen in deze uwe kracht.*"

Wat viel het mee in het huis des Heeren. Alhoewel onder veel bestrijdingen, mocht ik zonder pijn naar het lichaam, drie maal opgaan.

's Avonds preekte Ds. v. St. over 2 Tim. 2 : 8 "*Houdt in gedachtenis, dat Jezus Christus uit de doden is opgewekt, welke is uit den zade Davids, naar mijn Evangelie.*"

Onder die preek beliefdde het de Heere mij in mijn schuld en gemis te zetten. Daar zat ik nu, gans ontbloot in mijn statelijke schuld en statelijk gemis en Christus voor mij verborgen. Thuis

gekomen vluchtte ik in het verborgene. Ik kreeg mijn schuld terug en dan voor zulk een rechtvaardige Rechter.

Toen kreeg ik ook weer de galkoliek terug en kwam in bed terecht. En de Heere trok door. De daaropvolgende vrijdag kreeg ik het zeer benauwd naar het lichaam. De dokter durfde niet meer te spuiten en voor een operatie was ik te zwak. Toen viel er in mijn hart: "***In het land uwer geboorte zal ik u richten.***" Dit deed mij uitroepen: "Heere, ga toch niet in het gerichte met mij, want o, dan kan ik niet bestaan."

Dit bleef zo tot de volgende woensdagmorgen. Toen daagde de Heere mij om 4 uur voor Zijn Heilige Recht. Toen heb ik het eerlijk en oprecht voor en onder God mogen verspelen. Ik verwachtte niet anders meer als verloren te gaan. Daar lag ik in de volle vijandschap van mijn ziel en Satan aan mijn rechterhand.

Vanwege mijn zielsbenauwdheid was er in geen vijf dagen en nachten slaap op mijn ogen geweest. En nu was het alles kwijt. *Verloren, verloren!*

Ik zat in bed en keek uit ter rechter- en linkerzijde of er geen hulpe was. O, welk een zielsbenauwdheid om die toorn en dat gemis een ogenblik te gevoelen! Ik verwachtte niet anders, als nu voor eeuwig om te komen. En dat was eeuwig rechtvaardig.

Maar o eeuwig wonder. Toen ik dacht weg te zullen zinken, daar openbaarde Christus Zich in mijn ziel, met deze woorden: "*O, alle gij dorstigen, komt tot de wateren.*" enz. uit Jesaja 55:1. Ik breidde mijn handen uit en riep in zielsverwondering: "O, lieve Jezus, leeft U nog?"

Hier kreeg ik een Goddelijk recht op de Persoon van Christus. Toen werd Hij mij een Middelaar van Voorspraak en Verzoening aan het Hemelhof.

Toen liet de Heere mij Zijn ganse kerk zien in al haar onderscheidene standen van de strijdende kerk op aarde. Maar ook hoe Christus over haar Zijn gezegende Middelaarshanden uitbreidde, zodat er geen klauw van zal achterblijven. O, die veilige bewaarplaats van al dat strijdende volk!

De Heere stortte zó Zijn liefde in mijn hart uit, dat ik beleefd heb, wat het zeggen wil: "*Geef mij Jezus, of ik sterf.*"

Dit duurde tot vrijdagmorgen, toen beliefdde het de Heere over te komen. Hij raapte mij op uit mijn erf en dadelijke schuld, en waste mijn ziel in Zijn bloed, evenals had ik nooit zonde gekend of gedaan. Hij beklede mij met de klederen des heils en de mantel der gerechtigheid. Toen sprak Hij deze woorden tot mij: "*Ik zal u Mij ondertrouwen in gerechtigheid en in gericht en in goedertierenheid en in waarheid en in eeuwigheid, ja, ik zal u Mij ondertrouwen in geloof, en gij zult de Heere kennen.*"

O, zalige verwondering, zinken en zakken, ik riep uit: "*Ik geloof Heere, maar kom mijn ongelovigheid te hulp.*"

Wat was het groot voor mij. Toen zei mijn zoete Jezus: "*Nu is Mijn Vader, uw Vader en Mijn God uw God, en ik zal u Mijn Vader voorstellen als een reine maagd.*" O, die heilige drift in mijn hart om nu voortgeleid te mogen worden. Dat duurde tot zondagmorgen.

Toen behaagde het mijn lieve Jezus, om mij op te voeren en in de binnenkameren in te leiden. En ach, hier kan ik haast niet meer verder. Hij stelde mij de Vader voor en deze sprak toen deze woorden: "*Gij hebt niet ontvangen de geest der dienstbaarheid tot vreze, maar de Geest der aanneming tot kinderen, door welke gij moogt roepen: Abba, Vader.*"

Toen sprak Die Lieve Heilige Geest als volgt: "*Nadat gij geloofd hebt, zijt gij verzegeld geworden met de Heilige Geest der belofte.*"

Zo zette God de Heilige Geest Zijn zegel op mij. O, zalig zinken, o zalig verdrinken in die liefde des Vaders, in die liefde des Zoons en in die liefde des Heiligen Geestes! Hier weidt mijn ziel met een verwonderend oog, want de waarheid van dit alles mocht ik ondervinden: "*Gelijk een bruidegom vrolijk is over Zijn bruid, also zal uw God vrolijk over u zijn.*" O, die Goddelijke blijdschap over zulk een als ik was. Hier zijn geen woorden voor!

's Middags zou mijn man bij mij thuiswachten, want ik was zeer zwak. Hij las een preek uit

Comrie over deze woorden: *"Nadat gij geloofd hebt, zijt gij verzegeld geworden met de Heilige Geest der belofte."* enz. uit Efeze 1:13.

Onder het lezen van deze preek werd er als een pijl in mijn ziel geschoten. Ze zeiden van binnen: "Dat wat u meent j.l. vrijdag ondervonden te hebben was van God. Maar het laatste is van uw verstand." En daar lag ik weer, hulpeloos in de strijd. Ik zei: "Man houdt maar op met lezen, want het is mij zo bange."

Op hetzelfde ogenblik kwam mijn lieve Jezus. Hij sprak: *"In deze strijd zult gij niet te strijden hebben."*

En daarop sprak mijn lieve Vader, deze woorden *"Want dat zal Mij zijn als de wateren Noachs, toen Ik zwoer, dat ze niet meer over de aarde zouden gaan. Alzo heb ik gezworen, dat Ik niet meer op u toornen noch schelden zal."*

En mijn lieve Koning zeide: *"Ik ben uw Maker, uw Goël, uw Losser."*

En die Lieve Geest liet mij zien, dat op deze berg de benauwers van mijn ziel verslonden waren, en nu waren het reine wijnen die gezuiverd waren. Er was niets van mij bij, niets en nog eens niets, kwam in aanmerking. Het was loutere, vrije, soevereine genade. O, Goddelijk genadewonder, *o, diepte des rijkdoms, beide der wijsheid en der kennisse Gods.*

Wat zal ik toch meer van deze dingen zeggen? *Zo God voor ons is, wie zal tegen ons zijn?* Ik moest maar de deugden verkondigen van Hem, mijn enige en Drie-enige Verbonds-God.

Nu had ik Jezus van mijn Vader gekregen, en de Heilige Geest van de Vader en de Zoon. Welk een weldaad. Nu mocht ik niet alleen achter mijn Jezus schuilen, maar IN HEM zijn. Van mijn oude stam afgesneden onder het lieve recht en ingeplant in die lieve en dierbare Heere Jezus.

*Het staat op recht een waarheid pal,
Als op onwrikbare steunpilaren.*

Voorwaar, *Sion wordt door recht verlost.* Nu was satan uitgebast, de Wet bevredigd, Gods recht voldaan en mijn consciëntie gestild. Alles alleen in het bloed des Lams. *Gij zijt waardig te ontvangen alle lof en aanbidding!* Vrede met alles, in de hemel en op aarde, zelfs met de stenen des velds. Ik riep maar uit: *"Mijn ziel klimt op naar het hemelhof."* Ik was met Jezus reeds in de hemel gezet.

Daarbij liet de Heere mij iets van Zijn Hemelvaart zien en wat dit voor mij betekende. Dat Hij nu aan 's Vaders rechterhand zit, *en dit mijn vlees als een zeker pand daar is, als een zeker pand van mijn zalige opstanding.*

Ook liet Hij mij iets zien van het laatste oordeel. Ik kan niet zeggen, hoe verheugd mijn ziel daarin is geweest. Ik riep uit: "O, mijn liefste Jezus, ik geloof dat, als U nu op de wolken kwam, ik met al Uw volk zou opgeheven worden, U tegemoet, in de wolken en in de lucht." O dat verslonden zijn in God, en dat alles zo bedaard en stille.

Toen werd het dinsdag, en daar kreeg ik mijn hart weer terug. En die lieve Geest schreef bij vernieuwing Zijn wet in mijn hart. Maar nu niet als voorheen: *"Doe dat en gij zult leven."* Neen geliefden, maar nu als regel om naar te leven. Die lieve Wet mocht nu mijn betrachting wezen de ganse dag, *"om die te doen uit dankbaarheid"*, uit liefde. Want wij hebben Hem lief, omdat Hij ons eerst heeft liefgehad.

Hier heb ik enige maanden in mogen leven. Ik werd toen veel ingeleid in de brief aan de Romeinen, vooral in het 8e hoofdstuk. Ook werd bijzonder aan mijn ziel toegepast Romeinen 5:5 "En de hoop beschaamt niet, omdat de liefde Gods in onze harten uitgestort is door de Heilige Geest, Die ons is gegeven."

Dit was voor mij persoonlijk. Mij was de Heilige Geest gegeven, evenals de tweede Persoon mij van de Vader was geschonken, zo was die lieve Geest, Die uitgaat van de Vader en de Zoon, mij geschonken. En die Geest neemt het nu uit die lieve Middelaar en verkondigt het alles aan Zijn gekenden.

Ook had ik veel vermaak in preken van Erskine, inzonderheid die over Psalm 89: *"Want gerechtigheid en gericht zijn de vastigheden van Zijn troon."*

Wat ik daar uit genoten heb, is niet uit te drukken. Ik moest maar uitroepen: "Dat lieve recht des Vaders, dat lieve recht des Zoons." O, Goddelijk wonder van genade. Mijn zaligheid op recht en waarheid pal en vast in die Enige en schoonste aller mensenkinderen. Niets in mij, niets uit mij, niets om mij, maar alleen uit genade zalig geworden. Eeuwig wonder, en dat aan mij en in mij, zonder iets aan te merken van mij.

Als ik dan soms buiten zat, dicht bij een boomgaard, en ik zag en hoorde de vogeltjes fluiten, riep ik wel uit:

*"Helpt hemel en aarde helpt,
Eer 't hart mij overstelpt,
Om God te loven."*

Vrede met de dieren, met de stenen en met de bomen des velds. Daar heb ik veel van mogen delen.

Terwijl beliefdde het de Heere mijn lichaam op te sterken, zodat ik zelfs weer naar de kerk kon gaan, hetwelk mij niet weinig verblijdde. Zo leefde ik voort tot Januari van het jaar **1945**.

Toen was het zes maanden geleden dat de Heere mijn ziel verlost en gered had. Daar deed een zeer droevige drukweg mij voor.

Het behaagde de Heere toen van ons een lief kind van 14 jaar weg te nemen. Kinderen, ik wil dit nog eens uitvoerig schrijven, opdat, indien jullie mij mogen overleven, het nog eens zult kunnen lezen.

Jullie hebt allen **Jaantje** gekend, doch die toen nog klein waren, weten het niet zo goed meer. Jaantje dan werd met Kerstdag ziek. Ze had de keelziekte. Toen ik bij haar kwam, zei ze: "Och moeder nu heb ik zeker de difteritis en ik zal er ook van sterven." Ik zei: "Maar kind toch."

"Ja moeder", antwoordde ze, "en nu moet ik sterven en ik kan niet sterven. O Heere, wees mij zondares genadig."

Je kunt begrijpen dat dit bij mij door de ziel sneed. Ik probeerde haar te laten drinken maar het kwam al door haar neus terug. Nu had Jaantje altijd indrukken van dood en eeuwigheid, alhoewel zij een luidruchtig karakter bezat. Zij was mij altijd al een oorzaak geweest, om voor haar God aan te lopen, omdat ik zo bang was voor de zonde. Ook vroeg zij zelf veel om een nieuw hart, vooral als ze stout geweest was dan huilde ze zo en zocht mij alleen te krijgen. Dan zei ze soms: "Ach moeder, nu ben ik weer zo stout geweest, nu durf ik niet meer aan de Heere om een nieuw hart vragen, en toch kan ik het niet laten. Moeder vraagt u het eens voor mij. Hoe meer ik het vraag, hoe stouter ik ben. U moet mij maar veel meer straffen dan andere kinderen, moeder, want ik ben de ergste van allen."

Zo leefde ze tot ze ziek werd. Toen wist ze dadelijk dat ze sterven ging. Ze had het zo benauwd in haar keel en in haar ziel. Ik vluchtte in het verborgene naar de Heere en viel met een heilig ontzag voor Zijn Majesteit in mijn hart voor Hem neer, daar mij met al onze kinderen, ja de gehele familie mij werd opgebonden. O, ik durfde niet vanwege mijn eigenliefde en eigenbedoelingen, terwijl ik daar zo lag en mijn harte opzag tot mijn God in Christus. Toen daalde de Heere af voor mijn kind Jaantje met deze woorden: *"Ik wil er van den huize Jakobs om gebeden zijn, dat Ik het hun doe"* uit Ezechiel. Dit gordde mijn ziel aan met kracht van boven, om voor Jaantje om genade te smeken. Ik kreeg een heilig recht in Christus om voor al mijn arme kinderen te zuchten. Want het was Zijn Woord en Goddelijk bevel. Die nederbuigende goedheid Gods, dat Hij dit nu zo wilde.

Van wie wilde Hij er om gebeden zijn? Van den huize Jakobs. En was ik uit genade niet een uit den huize Jakobs? Nu werd mijn ziel vervrijmoedigd om tot God te gaan in Christus. Om van Hem af te smeken, hetgeen het meest tot Zijn eer kon strekken, met zulk een stille onderwerping

aan de wil des Heeren, dat ik maar moest en mocht zeggen: "*Niet gelijk ik wil, maar gelijk U wilt, Heere.*"

Zo tobden we voort. We waakten om de beurt bij Jaantje, want niemand mocht van de dokter in huis komen, vanwege de besmetting. Zij werd al maar erger ziek en was al meer overtuigd van haar sterven en niet te kunnen sterven. Ze zei soms: "O moedertje, zucht nog eens voor me, dan moet U mijn handen vasthouden en zorgen dat ik het horen kan." Dan viel ik weer neer bij haar bed, en dan weer moest mijn man voor haar bidden.

Het gebeurde eens dat ik bij haar kwam, dat ze zei: "Moeder, nu laat de Heere mij zien dat ik 12 jaar tegen Hem gezondigd heb, want die eerste 2 jaar van mijn leven, daar weet ik niets meer van, maar vanaf mijn 2e jaar af wel. O, moeder, zou ik nu nog bekeerd kunnen worden? Zolang tegen God gezondigd?"

Ik antwoordde: "Ja mijn kind, het kan nog, want al had gij al de zonden van Adams nakroost saamgebonden, Jezus bloed wist alle zonden uit."

Ze riep: "O moeder, laat ons nog eens vragen of de Heere dat ook voor mij wil doen, uit genade, want mijn leven is zeer kort, maar slechts enkele dagen nog en ik ben niet meer." Toen we dan onze noden voor de Heere hadden neergelegd, was ze weer wat bedaard, hopende dat het ook voor haar nog kon.

Toen zei ze weer eens: "Nu moet u en vader mij beloven, dat u al mijn broertjes en zusjes zo veel als mogelijk is, zult bewaren voor de zonde, want in het aangezicht van de dood zal één zonde reeds te zwaar zijn. En nu moet ik u vader en moeder vriendelijk bedanken, dat u mij altijd zoveel vermaand hebt, en zoveel doenlijk was mij van de zonde hebt afgehouden, want anders had ik nog veel meer kwaad gedaan, net als toen op koninginnefeest. Dan mocht ik nooit naar school waarom ik wel eens huilde. Maar nu moet ik u vriendelijk bedanken. Wilt u mij dat beloven? En mag ik nu Joos en Jantje nog eens een handje geven?"

U kunt wel denken dat vader en ik zeer geweend hebben. Ik zeide; "Lief kind, wij gevoelen zo veel schuld en tekort in het opvoeden van jou en de anderen, o zoveel, maar we willen je beloven, om onder beding van genade, om ook je broertjes en zusjes zo veel mogelijk van de zonde af te houden." De volgende dag dachten we dat ze een weinig beter was, hetwelk de dokter ook meende. Ik zei tot haar: "Jaantje, nu is het net of je wat beter bent hé?"

Hoe ze mij toen aankeek kan ik nooit vergeten. Ze zei: "Denkt u dat?"

Ik zei: "Ja, je keel is wat lichter en je neus toch ook." (Er was zoveel uit haar keel en neus gekomen, net als stukjes vlees).

Ze zei: "Ja, dat is zo, maar toch moeder, ik ga sterven."

Toen was er ook een nichtje, Tannie, van haar met dezelfde ziekte bezet. Jaantje zei: "Moeder, kunt u voor Tannie ook niet bidden? Want het zal wat uitmaken zo te moeten sterven."

In de hierop volgende nacht verergerde haar ziekte. Ze had het bang, want het sloeg op haar hart. Toen was het einde nabij. Die laatste nacht dat wij bij haar waakten, was ze benauwd van alle zijden. Vader en ik stonden bij haar. Zo veel ze dan nog kon, riep ze uit: "O, vader o moeder, kunt u nog niet eens voor mij tot de Heere roepen? O Heere, wees mij zondares genadig."

Toen vielen wij op onze knieën neer, en de Heere deed de deuren des hemels zó wijd voor mij open, dat ik niet kon wachten tot mijn man begon te bidden. Ik mocht haar bij mijn Lieve Jezus neerleggen, alleen pleitend op Zijn eigen Woord, dat Hij er toch om gebeden wilde zijn. Ik besloot mijn zuchten met deze woorden: "*Doch niet mijn, maar Uw wil geschiedde, Amen.*"

O, kinderen, als de nood waarlijk hoog is, dan is ons gebed niet lang, dan zijn het maar noodkreten die naar de hemel vliegen. Toen vader en ik van onze knieën opstonden, lag Jaantje zeer stil. Wij durfden geen van beiden iets zeggen. Dit duurde enige minuten, en toen keek ze mij aan. Ik zei: "Lieveing, wat doe je?"

Ze antwoordde: "O moeder, o vader, hoort u dat lieve gezang niet?" Wij antwoordden: "Nee, mijn kind, wat hoort je dan voor gezang?"

O hoe verwonderd waren haar ogen. Ze zei: "Dat is op aarde niet te verklaren. Ik ben nu niet meer bang, hoor vader en moeder, ik ben nu niet meer bang. Nu zal ik niet lang meer hier zijn, nog enkele uren."

Toen de zon opging keek ze naar buiten en zei: "Hoe licht is het nu moeder."

Ik antwoordde; "Ja mijn kind, het zonnetje schijnt op de daken op de sneeuw." Toen sprak ze: "O hoe schoon hé. Moeder, nu moet u dit aan Betje geven, en dat aan Maria. Ach, wat bemoei ik me nog met dat aardse, laat het maar doen hoor."

Toen kreeg ze 's middags om 12 uur een hevige hartaanval, waarin ze mij om de hals vloog en het eerste versje uit Psalm 51 (nieuwe rijm) bad:

*"Gena, o God, gena hoor mijn gebed;
Verschoon mij toch naar Uw barmhartigheden;
Delg uit mijn schuld, vergeef mijn overtreden;
Uw goedheid wordt noch paal, noch perk gezet.
Ai, was mij wel van ongerechtigheid;
Mijn schuld is zwaar, ik heb Uw wet geschonden;
Zie mijn berouw, hoor hoe een boet'ling pleit,
En reinig mij van mijn vuile zonden."*

Ze deed in haar benauwdheid zelf haar handen samen, en zei: "Dat is nu sterven." Maar het zakte weer weg. Dit herhaalde zich de hele namiddag tot bij 5 uur. Om 3 uur zong ze nog Psalm 25:7 (oude rijm)

*"De verborgenheid des Heeren,
Is de mens geopenbaard,
Die God vreest en houdt in ere,
En Zijn verbond wel bewaart."*

Mijn man moest dicht bij haar zijn om het te kunnen verstaan. Ze wilde nog iets zeggen maar kon niet meer duidelijk zijn. Ik vroeg: "Moet dat versje er helemaal bij?" Waarop ze JA knikte, en dan is het zó:

*"Mijn hart ende mijn gemoed,
Op den Heere hen alleen zetten,
Want Gij maakt vrij mijnen voet,
Uit al der goddeloze netten."*

Maar dit kon ze niet meer zingen of zeggen. Toen heeft ze Oma en haar zusjes nog een hand gegeven. Om kwart over vijf vroeg ze om wat water. Haar vader liet ze wat drinken, waarna ze weer met een heldere stem sprak: "Dank u wel vader, dit is het laatste wat ik op aarde nodig heb." Daarna ging ze weer stil liggen.

Om halfzes stak ze haar armen naar boven en was niet meer. Op de 9e januari 1945 stierf ze in de leeftijd van 14 jaar en vier maanden.

Zo heeft ze geleefd en zo is ze gestorven. Het was net of ik daar nu maar bij moest blijven zitten. Maar het leven gaat door.

De Heere is mij in die tijd lief en nabij geweest. Jaantje is 12 dagen ziek geweest en mijn ziel heeft in die tijd dicht bij mijn Liefste mogen wezen.

Op vrijdag daarna is Jaantje begraven. O toen is het mij zo goed geweest, ook voor je vader, kinders. Die had een stil berusten in de Heere, uit deze woorden: *"In stilheid en vertrouwen zal uw sterkte zijn."*

Toen kwam de man die voor haar kistje zou zorgen. Hij zei tot mijn man: "Arjaan, ik mag zelf geen kist maken, maar moet er voor naar Goes. En die zijn zo duur dat ik er verlegen mee ben.

Temeer, daar u nooit iets kunt verdienen, maar ik zal het zo goedkoop mogelijk doen, hoor." Ik antwoordde: "Ach man, gaat uw gang maar, want het is mij zo groot dat ons kind nog een graf krijgt, daar er zoveel mensen vanwege de bommen die door de lucht vliegen, geen graf hebben."

Toen kwam de dokter zeggen dat er voor de besmetting geen rouwmaaltijd in huis mocht zijn. Dit was voor ons zeer smartelijk. Maar daar heeft de Heere ook voor gezorgd. De rouwmaaltijd hebben we bij moeder gehouden. Wij mochten daar niet bij zijn, maar er is een ouderling bij ons en een bij moeder in huis geweest. De hele familie en de meester met twee klassen is ook geweest. Het was al maar in mijn hart:

*"En stil berust in Zijn beleid,
Van nu aan tot in eeuwigheid."*

Toen Jaantje op vrijdag was begraven, werd de volgende dag ons **kleinste jongetje ziek**. De dokter zei dat het dezelfde ziekte was als van Jaantje. Hij zei tot mijn man: "Witte, mag ik u eens wat vragen? U gelooft dat God in Zijn Voorzienigheid door Zijn daden spreekt. Waarom laat u uw kinderen dan niet voorinnten tegen die ziekte? Jaantje is nu reeds als weg, en nu is Jantje weer zo ziek, en de andere vier die u nog hebt zijn nu nog gezond. Laat ze nu voorinnten, dan worden ze niet zo ziek en sterven ze zeker niet. Nu kunt u wel denken dat het tegen Gods Woord is, maar dat moet u mij dan maar eens bewijzen." Nu, zei vader: *"Die gezond zijn hebben de medicijnmeester niet van node."*

Ja, sprak toen de dokter, "dat heeft de Heere Jezus in geestelijke zin bedoeld voor Zijn discipelen."

Mijn man antwoordde: "Ja, ook dat wel, maar Gods Woord moet ons richtsnoer zijn, ook voor ons tijdelijk leven, zowel als voor ons geestelijk leven, dokter. Dokter, gelooft u dat God over ons brengt datgene wat Hij over ons beschikt heeft?"

Hij zei: "Ja, Witte, zo vast als een huis.

Nu zei vader: "Dan kunt u, dokter, niet voorkomen dat mijn kinderen niet sterven."

De dokter sprak toen: "God geeft er Zijn zegen over. Of zien jullie niet dat de vooringeënte kinderen niet sterven, en de andere wel?"

Toen heb ik gezegd: "Ja dokter dat zien wij ook. Maar de Heere beproefd het geloof van Zijn arme volk. En Hij heeft gezegd: Die vader of moeder of kind liefheeft bóven Mij, is Mijns niet waardig. Daarom hopen wij met de hulpe des Heeren staande te mogen blijven, en niet van Zijn lieve Woord af te wijken, ook al gaat het door de diepte heen, gelijk als nu."

Dokter sprak toen: "Als jullie er beiden van overtuigd zijn dat het kwaad is, dan zal ik er niet meer over spreken. Maar de vooringeënte sterven er niet aan."

Vader zei toen: "Dokter, dat zou de Heere op Nieuwdorp nog wel eens anders kunnen bewijzen."

Zo ging dokter toen weg.

Ondertussen was ons Jantje hard ziek. Dinsdags erop, viel er een jongetje van 5 jaar en kreeg bovendien de stuipen, en ook een meisje van 13 jaar. Donderdags erop werd een meisje van 21 jaar ziek en vrijdags onze oudste dochter van 23 jaar. Allen dezelfde ziekte difteritis in de keel. Toen was er nog één kind, een jongetje vrij en die is toen niet ziek geweest ook.

Toen was de nood weer zéér hoog geklommen en de Heere beproefde waarlijk ons geloof. Er viel steeds in mijn hart: *"Zalig is de man die verzoeking verdraagt."* enz.

Bovendien beliefdde het de Heere Zijn Aangezicht voor mij te verbergen, waardoor ik van binnen in grote verzoeking kwam.

De vijanden van binnen stelden mij het allerschrikkelijkste voor, betreffende de toestand waarin wij met onze kinderen verkeerden. Jaantje reeds weggenomen, en twee van de vijf overige kinderen verkeerden in levensgevaar, en dan geen opening in het gebed. Hoe gans anders was

het een week geleden, toen Jaantje stierf. Nu was alles zo gesloten. O, zeiden ze van binnen, "de Heere is hard voor je." "Dan werd ik al maar aangepord, dat ik dit ook moest zeggen. Welk een verzoeken om God te verdenken. Dikwijls vluchtte ik, dag en nacht, tot de Heere, en riep dan uit: "Heere, U alleen weet, wat goed voor mij is. O, laat mij toch stil wezen."

Dit duurde zo 4 dagen. Toen was het eens op een avond dat mijn man waken zou bij de kinderen, hetwelk wij samen om de beurt deden, ieder een halve nacht. Immers mocht er niemand bij ons in huis komen, er zat zelfs een groot papier aan onze deur ter waarschuwing voor de besmetting. Er is dan ook in 6 weken niemand in huis geweest dan alleen de dokter, die kwam twee keer per dag. Mijn man zou nu dus waken en ik zou naar bed moeten, maar ik kon niet. Ik zeide: "Man, gaat maar gerust naar bed, ik kan niet totdat ik een plaats gevonden heb voor de Heere in mijn hart. Hij verbergt Zich nu wel, maar toch heb ik zóveel krediet voor Hem in mijn ziel, dat ik niet geloof, dat Hij mij te hard bezoekt in dit lijden."

Als mijn man naar bed was gegaan, viel ik op de knieën bij een van de ledikanten van mijn zieke kinderen. Zo ik neerviel zo bleef ik liggen, er kwam geen woord over mijn lippen, ik was stom van smart vanwege mijn uitwendige als ook mijn inwendige omstandigheden.

Toen viel er zo lief in mijn ziel: "Voorwaar, Gij zijt een God, Die Zich verborgen houdt, de God Israëls, de Heiland." En daar kwam zoveel liefde Gods in mee, dat ik houvast kreeg aan een verbergend God. De Heere vroeg mij af, of een dienstknecht nu meerder is als zijn Meester. Dit in verband met het diepe lijden en de grote donkerheid van Christus lijden, als Hij moest uitroepen: "*Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten?*" En dat opdat ik nimmermeer van God zou verlaten worden. Ik had niets, maar dan ook niets meer te zeggen, maar mocht bij wijze van spreken, mijn hand op mijn zieke kinderen leggen, en zeggen: "*Heere, niet mijn, maar Uw wil geschiedde.*"

Toen ik op zou staan, om een van de kinderen te laten drinken, viel er zo in mijn hart: "*Ik zal ze dragen en redden.*" Daarin mocht ik vast geloven, dat er niet één van de vijf zou sterven. De volgende morgen kwam de dokter, welke vertelde dat er een jongen van 21 jaar op het dorp zo ernstig ziek was van difteritis. Dokter zei dat deze jongen net zo erg was als Jaantje, zijn keel was opgezwollen tot het sleutelbeen.

Ik zei: "Dokter, als hij dan ook maar niet sterft."

Dokter antwoordde: "Neen, neen; die gaat niet dood, want hij heeft door de voorinenting, een sterke weerstand in zijn bloed."

Ik sprak: "O, dat wist ik niet, dat die jongen niet gaat sterven, omdat hij zo goed is ingeënt." De andere dag, als dokter weer kwam, durfde ik hem niet goed vragen, hoe met toch met die jongen was. Andere mensen ontmoetten we toen niet dus wisten we niets van die jongen af. De weer daarop volgende dag vroeg ik naar hem.

O, zei de dokter: "Die is dood."

Ik zei: "O, dokter, dat zal toch wat uitmaken. Zonder Borg voor onze schuld en zonde, voor een rechtvaardig God te moeten komen. Och, dat de Heere, u dokter, ook nog eens wilde bekeren. En kinderen nu kunnen jullie nog bekeerd worden, maar die jongen niet meer. Voor hem is het afgesneden." Ik was zó week van binnen, ik hilde het zo maar uit vanwege het wonder, dat onze kinderen nog leefden.

De dokter was er bij, hij waste zijn handen en zei: "Het is beschamend voor de voorinenting. Die jongen was zo goed ingeënt, en nog gaat hij dood."

Wij zeiden niets meer, maar beschaamden de duivel met zwijgen.

Tijdens de ziekte van onze kleintjes had de dokter reeds 42 spuitjes in hun arme lichamen gespoten. Ik hield mijn hart vast als hij kwam, want dan vlogen de kleintjes mij naar de hals van benauwdheid, maar het moest.

De dokter zei eens op een keer tegen mijn man: "U is zo tegen inenten, maar nu zijn ze dan toch ingeënt, tegen uw zin in. Ik kan en weet niet meer aan uw kinderen te doen, God moet de rest maar doen", en zo liep hij de deur uit. Arme wereld, arme wetenschap zonder God. O, wat is de

mens toch blind en hard. Wat is het toch loutere genade, als de Heere een zondaar de ogen opent. 't Is onze schuld, dat wij zo blind zijn. Kinderen, die dit later leest, de Heere moge jullie bekeren, vraag er toch veel om. Bukt toch onder de hoge God.

Daarna zijn onze kinderen langzaamaan gaan beteren, alhoewel er een is, die het niet goed kwijt kan raken.

Ik was ondertussen veel bedroefd over 't *gemis van Jaantje*. Ik moest al haar spulletjes gaan opruimen. De meester van school stuurde haar laatste schriften en handwerk naar huis, hetwelk dan de wonde weer openhaalde. Wie het zelf ondervonden heeft, weet het best, wat er dan gevoeld wordt.

Wij leefden elke dag geheel uit des Heeren hand. En Hij zorgde zo lief voor ons. Toen de kinderen weer uit bed mochten, moesten ze rouwkleertjes hebben om Jaantje. We konden niets kopen, maar het kwam er, van alle kanten. Ik heb daar veel de Onveranderlijke trouwe Gods in mogen opmerken.

Toen Jaantje zeven maanden weg was, is onze oudste dochter gehuwd, hetwelk weer veel droefheid in mijn hart gaf, want Jaantje was er niet meer bij. Ds. van Stuyvenberg bevestigde hun huwelijk uit deze woorden: *"En ze hebben beleden dat ze gasten en vreemdelingen op de aarde waren."*

Het was aangenaam voor mijn ziel, en ik was weer wat bemoedigd uit dat lieve Woord. Maar van binnen werd ik al maar aangevallen, het was maar: "Je hebt geen bevestiging ontvangen, dat Jaantje inderdaad goed weg is. Moet je dan alleen maar doen met wat op een ziek en sterfbed voorvalt? Als ze weer beter was geworden, dan had ge het alles aan de vrucht, al of niet kunnen zien, maar nu?"

Op een vroege morgen werd ik als wakker gemaakt. Toen werden al deze voorbeelden uit Gods Woord mij bijgebracht: de Kanaänese vrouw met haar dochter; het dochtertje van Jaïrus, die slaaf van de Hoofdman over 100, en of de Heere er nu ooit een van had afgewezen? Ik zei: "Neen Heere, maar u hebt ze allen geholpen!"

De Heere zei: "En zou ik dan u alleen afwijzen?" O, neen, dat kon ik ook niet geloven.

Zo werd ik weer wat bemoedigd, en tobde voort tot het andere jaar, 12 januari 1946, op de dag dat Jaantje een jaar geleden werd begraven. Ik was zéér bedroefd.

De volgende dag 13 januari kwam Ds. v. St. om het Avondmaal te bedienen. Hij sprak uit de tekst: *"Want ik ben met Christus gekruist, en ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij."* enz. Dat was een gezegende ure voor mij, arme worm, want daar mocht ik Jaantje kwijt raken en dit mijn kruis opnemen en de Heere vrolijk nadragen. En dat alles in Mijn Middelaar, in Zijn kracht en Zijn sterkte. Ik was Jaantje kwijt, volkomen kwijt, in mijn Volzalige, Drieënige Verbonds-God. O, het is niet eender, hoe de ziel God mag aanmerken, met betrekking op Zichzelf of op een kind. Toen vroeg mijn getrouwe Vader in Christus, mij of ik mijn kind voor de zonde over had? Dat gebeurde toen ik aan de tafel des Heeren zat.

Ik zei: "Neen, Heere dan nog liever voor de dood."

Daarop zei de Heere, dat Hij ze daarom had weggenomen, want Hij had haar ook niet voor de zonde over.

Zo ben ik mijn kind in de Heere kwijt geraakt, lief berustend in hetgeen de Heere gedaan had. Nu wil ik haar niet weer terug hebben.

Zo gebeurde het mij, dat ik eens in bed lag te zuchten over de verdorvenheid van mijn hart, nu de Heere toch zoveel weldaden aan mij had bewezen. En dan zulk een bestaan als ik omdroeg, in te leven: *"Als ik het goede wil, ligt het kwade mij bij. En het goede dat ik wil, dat doe ik niet, maar het kwade, dat ik niet wil, dat doe ik."*

Om deze zaken was ik zeer bedroefd voor de Heere. Toen behaagde het mijn lieve Jezus Zich aan mijn hart te openbaren als mijn *Heiligmaker*, en mijn Vader nam in Christus weer een

volkomen genoeg in mij. Dit ontstak in mijn ziel een heilig ontzag en een liefde tot mijn Drie-Enige Verbonds-God, want Christus was mij nu van God geworden, tot rechtvaardigmaking, tot heiligmaking, ja, tot een volkomen verlossing. O, wat een wondere weg heeft de Heere toch voor Zijn volk uitgedacht en uitgewerkt. Wat eeuwig wonder, en dat voor mij. Ik riep maar uit met de dichter:

*"Gij hebt uit louter genade,
Mij bewezen veel weldaden."*

Het is alweer een poosje geleden dat ik wat heb geschreven. Ik wil u nu iets melden, aangaande hetgeen de Heere mij deed ondervinden in januari **1948**.

Mijn ziel was weer in enige donkerheid geraakt, zodat Kerstdag en Oud- en Nieuwjaar net voorbijgingen of het alles mij niet aanging. In deze toestand, waar ik veel smart van omdroeg, kwam ik te B. bij enige vrienden. Daar waren er bij die veel goeds van God mochten spreken. Toen ik buiten kwam, keek ik naar boven, en zei zo: "Heere U bent bedankt, dat de vlammen van vijandschap van af en wangunst bij mij niet naar buiten geslagen zijn."

Toen kwam de vijand mijner ziel er op los, die zei: "Geloof en hoopt en lieft nu ook eens." O, die spottende duivel. Ik probeerde het nog ook.

Wat is de mens toch, als God niet werkt. Dan werk ik zelf, maar het ging niet. Daarop tobde ik voort tot 's zondagsavonds, toen kreeg ik n.l. hevige galsteenpijnen. Ik moest er van naar bed en ach, hoe droevig was ik toen gesteld. Mijn man gaf mij een tabletje voor de pijn. Ik nam het in met de zucht of de Heere het wilde zegenen. En ziet op het aller-onverwachts kwam de Heere over, met deze woorden:

*"De sterke rechterhand des Heeren,
Is zeer verhoogd tot dezer tijd,
En behoudt 't veld met kracht en ere." uit Psalm 118:8 (oude rijm).*

Toen liet de Heere licht opgaan over Zijn Eigen werk en ook werd mijn geloof, hoop en liefde in slagorde gesteld.

Lieve kinderen, toen had je moeder niet meer te vechten. De Heere nam mijn strijd en banden over, en ik had maar stille te zijn. Toen heb ik de vijand uit mijn ziele weg zien vluchten en mijn Liefste kwam er voor in de plaats. Hoeveel schoonheid ik toen in Hem heb mogen zien is niet uit te drukken. En dan die wonderlijke woorden uit het Hooglied: "*Zijn haarlokken zijn zwart gekruld als van een raaf.*" O, die dierbaarheid welke ik toen zag in die Persoon van Jezus! Ik mocht me opnieuw in Hem verliezen, als Zijn eigendom. *Dat ik niet meer mijns, maar mijns Getrouwen Zaligmakers Jezus Christus eigen was.* En dat alreeds van eeuwigheid, en nu in de tijd in mijn ziel uitgewerkt.

Toen heeft de Heere mij **Nederlands Sion** eens laten zien. Wat is mijn ziel toen bedroefd geweest, omdat wij, mezelf erbij ingesloten, zo ver van God en van elkander afleefden. Hij liet mij zien hoe de grootste vijand en zonde onder elkander was, de onoprechtheid. Daarom zou de Heere een grote donkerheid als een rouwfloers over ons brengen.

Ook liet de Heere mij zien, dat Hij Zijn kerk in ons land zou stellen als een belegerde stad. Ik zal daar niet veel over aantekenen, maar ik riep uit: "*Heere, wie zal van Jacob blijven staan?*"

Toen viel er in de dadelijkheid in mijn hart: "*Ik zal niet toelaten dat de rechtvaardige zal wankelen.*" Want Gods ere hing aan Zijn volk. En daarom zal Hij Zijn kerk voor de druk gereed maken, want anders was ik wel de eerste die achterwaarts zou wijken ten dage des strijds.

Daarop beliefdde het de Heere mij ook iets te laten zien aangaande ons lief Vaderland. Schrik beving mij, als ik zag de Godsverlating en de lankmoedigheid Gods over ons Nederland. Daaronder mocht ik nog eens tot Hem naderen met mijn eigen schuld, ook in deze zaak. Want ik had niet op de wacht gestaan met de schuld van de ganse kerk en ons vaderland. En daarom kon volk en kerk doorzondigen, dit werd ook mijn schuld. Ik was zeer bedroefd.

Ik kreeg te smeken, of ik toch eens bij de Heere mocht naderen, met ons land en ons vorstenhuis, hetwelk de Heere beliefd te geven, ook voor ons geliefd Oranjehuis. Ik smeekte of de Heere Zijn genade wilde verheerlijken gelijk weleer. Ik schreide van verdriet, en vroeg: "O, mijn lieve Drie-Enige Verbondsgod; eenmaal heeft Willem van Oranje met U een verbond gemaakt Heere, dat verbond ligt onzerzijds verzondigd, maar Uwerzijds toch niet vernietigd. Och dat mijn hoofd water ware en mijn ogen een springader van tranen, ik zou dag en nacht bewenen de breuke, die ik zelf, en de dochteren mijns volks geslagen hebben."

Het was me een wonder, dat de Heere in deze mij een geopende deur wilde geven, want ik mocht mijn klacht in Zijn schoot leggen, mijn verzuchting was: "Heere wilt U nog eens aan ons Vorstenhuis gedenken, en laat toch die lieve Juliana niet doorgaan." Wat zou de Heere verheerlijkt worden en in ons land Satans rijk worden afgebroken. Nu is het net andersom, de zonde viert hoogtij en Satan lacht. Maar God is Rechter, sela!

O, dat ons arme volk nog getrouwe knechten verkreeg om het hun aan te zeggen. Het zal wat uitmaken als de Heere komt om af te rekenen.

*Och, laat toch zulk een dwang voor ons niet nodig wezen,
Wie God verlaat, heeft smart op smart te vrezen.*

God zal eenmaal tonen dat Hij recht is. Ik mag het wel eens in Zijn Hand geven en de uitkomst aan Hem overlaten, Hem smekende om een gebed om te bidden, gelijk het meest tot Zijn eer is, want ik gun mijn Liefste toch van alles de eer, en zeg wel eens: "Laat God doen, wilt toch stille wezen. Want Hij zal verheerlijkt worden en dat zal van allen gezien en bekend worden, ook zelfs van degenen, die Hem doorstoken hebben."

O, het zal wat zijn, kinderen, smeekt veel om genade, wie weet, wat God nog doen wil. Ik heb zoveel schuld in deze zaak, dat ik wel ineen moest krimpen. Dag noch nacht moest ik rust hebben, om voor jullie allemaal te zuchten en te vluchten tot de troon der genade. Ook voor de ganse kerk, en ons land en volk, en ons Vorstenhuis. *O Heere, hoort, o Heere, vergeef, o Heere merkt op en doe het. Niet om onzentwil, want wij werpen onze smeking en niet neder op onze gerechtigheden, die een wegwerpelijk kleed zijn bevonden, maar bij U, Heere is vergeving, opdat Gij gevreesd moge worden.*

Nu wil ik, indien de Heere mij voorgaat, iets vermelden, omtrent hetgeen ik heb mogen ondervinden, in de zomer van 1948.

Ik kreeg te doen met onze **Gereformeerde Gemeenten**, die zoveel het levende Woord moeten missen. Van tevoren werd een predikant beroepen te Krabbendijke. Dit deed mij de Heere zuchten of Hij die man eens wilde sturen naar onze classis. Ik kon daarmee, zo ik dacht nogal aanhouden bij de Heere. Maar op een middag terwijl ik lag te rusten, en met deze zaak in eenzaamheid bezig was, wilde de Heere mij er in onderwijzen.

Hij liet mij zien, dat mijn gebed niet uit de aard der liefde was, en dat ik mijn naaste, ook in deze, net zo lief moest hebben als mijzelf. Ik had mijzelf lief, want ik vroeg niet naar de wil des Heeren. Toen gevoelde ik, dat des Heeren volk te R. waar die Ds. stond rechter voor de Heere waren dan ik en wij in onze classis, en dat zij het daarom van ons winnen zouden. Toen vielen deze woorden in mijn hart: *"Bidt dan de Heere des oogstes, dat Hij arbeiders uitstote."*

Ik zei tot mijn man: "Die man komt niet naar de gemeente van Krabbendijke. Maar de Heere zegt er nog wat bij: *"Uw ogen zullen uwe leraars zien."*

Doch de weg was weer zo gans anders als ik dacht. Ds. Visser stierf,² en Ds. van Stuyvenberg moest van Yerseke naar Nunspeet.³

Wat was dat droevig, nu hadden wij niet één Ds. meer in onze classis. Ik bleef zuchtende onder deze zaak. Zo mocht ik toen eens mee met een vriendin uit Borssele naar Goudswaard, voor een dag of zes. Als wij daar kwamen moest Ds. Ligtenberg er het Avondmaal bedienen, hetwelk

² Ds. A. Visser, Scherpenisse-Poortvliet 1945- 1948 overl.

³ Ds. A. van Stuijvenberg, Yerseke 1940, Nunspeet 1948-1954. Overleden Aagtekerke 1954.

mij zo wonderlijk en blijde voorkwam, dat ik dat nu mocht te beurt vallen.

Ik had al enige maanden zulk een begeerte en betrekking op het Avondmaal des Heeren, maar wij konden in onze gemeente geen Ds. krijgen om het te houden. Als wij opgingen naar het huis des Heeren, toen is het toch zo meegevallen, want de Heere was kennelijk in het midden. De hele dag kreeg Ds. opening in het Woord, bijzonder 's avonds uit het Hooglied: "*Hoe schoon zijn Uwe gangen in de schoenen, gij prinsedochter.*" enz.

Ook na de dienst in huis bij onze vrienden, nog veel lief en goed van onze Drie-Enige God mogen spreken.

Toen zijn wij dinsdags naar Rotterdam geweest. Wij waren bij student Hegeman in veel liefde ontvangen. Als we daar waren kwam student Zwerus binnen, die zei: "Hebt u het al gehoord, kandidaat Dieleman gaat naar Borssele."

Wat er toen in mijn hart omging is niet te zeggen. Ik kreeg te geloven, dat de Heere mijn gebeden op het gouden reukaltaar van Christus verdienste geheiligd had, en ze van de hand des Engels voor God waren opgeklommen. Ik mocht dadelijk met die verleende weldaad in een Drie-Enig God eindigen.

O, riep ik uit: "Dat is van de Heere, dat is van de Heere geschied, ik zie het wel maar doorgrondt het niet."

Ik mocht geloven dat Zeeland er nog meer zou krijgen, hetgeen ook gebeurd is, want kandidaat Mallan kwam naar Bruinisse. Mijn vriendin⁴ die bij mij was, en uit Borssele kwam, was zeer verwonderd en verblijd. Wij hebben elkaar in de Heere gefeliciteerd, met dit grote geschenk van Dien Goede Herder der schapen.

Terwijl wij daar zo bezig waren kwam op het aller-onverwachts kandidaat Dieleman zelf binnen. O, wat was dat groot. Hij vertelde onder vele tranen hoe de Heere de weg had gebaad. Wij waren één in onze lieve Koning.

Dat huis in Rotterdam, was voor mij een Bethel een huis Gods. *O, ik kon Zijn lof en roem uitgalmen, mijn Liefste, met lof en psalmen, Gij alleen waardig Heere!* Toen kwam na de middag Mevr. L. bij ons, en dat ging ook zo goed onder elkaar. Zodat de 13e juli 1948, voor ons een onvergetelijke dag is geworden, omdat er iets van God in was.

Alzo hebben wij een blijde reis gehad en veel liefde bij de **Wed. Schelling** te Goudswaard ondervonden. Ook heeft toen kandidaat Van Dijke nog zijn beroep naar Tholen aangenomen. Helaas is die gestorven, eer hij in zijn ambt was bevestigd. Ik ben daar toen nog op de begrafenis geweest.

Onder het spreken van Ds. Fraanje is er toen veel in mijn ziel omgegaan dat voor de eeuwigheid bewaard wordt, inzonderheid onder Ds. Fraanje zijn gebed. Alzo gaf ons de Heere twee arbeiders die Hij Zelf in Zijn wijngaard had uitgestoten, dat mocht ik met ruimte geloven.

Nu is het weer een poosje geleden sinds ik iets heb aangetekend. Ik wil nu iets vermelden van een zaterdagavond in **1949**.

Ik was ziek geweest, maar kon op het alleronverwachts meerijden, naar een kerkdienst te Biezellinge alwaar Ds. Mallan zou spreken. Deze sprak toen over: "*En Hij leidde hen uit tot aan Bethanië.*"

Geliefde kinderen, ik zal het niet kunnen vermelden, wat ik daar heb mogen ondervinden. Ik had reeds 5 jaar gehoopt hierover eens te mogen horen spreken. Ik kreeg onder deze prediking veel licht in de Hemelvaart van Christus, zoals de Heere dat mij had geleerd, nu ik er niet aan dacht, liet de Heere daar als een verrassend God eens over spreken. O, hoe heeft de Heere dat toen onder die preek voor mij op willen klaren.

Ik moest maar zeggen: "Heere, mag ik nu mijn eigen waarde weer eens verliezen?" Ik was

⁴ Waarschijnlijk **Pauwlien van Jos Boone** uit Borssele, geboren **Nieuwenhuijse**. (Zie onderstaande brief aan Bartel Meeuwssen)

wonderlijk gesteld, en mocht een verootmoedigde gestalte ván en vóór de Heere hebben en mijzelf op Hem werpen door het geloof, tot op de dag, dat het Hem behage, mij bij en tot Zich te willen nemen.

Helaas, is hiermede Jane Witte-Welleman's eigen geschrift ten einde. Na bovenstaande heeft zij niet meer geschreven.

Nu volgt nog een bijvoegsel over haar ziek zijn, sterven en begrafenis.

Ook in haar ziek zijn bleef de strijd niet uit. Het is ook aan moeder bewaarheid, dat Gods volk door véle verdrukkingen, zowel uit als inwendig moet ingaan. Kruis en lijden en ook menigmaal was bestrijding moeders deel. Inwendig viel satan haar nog vaak aan, om haar deel aan de Heere te betwisten. Onder de toelating des Heeren kon de strijd soms zó hoog gaan dat ze er niet tegen op kon, als de vijand zei dat zij geen kind van God was.

Op een keer waren de aanvechtingen zó hevig, dat zij als ten einde raad was. Toen kwam de Heere over uit Jesaja 35: *"En de vrijgekochten des Heeren, zullen wederkeren en tot Sion komen met gejuich, en eeuwige blijdschap zal op hun hoofd wezen: vrolijkheid en blijdschap zullen zij verkrijgen, maar droefenis en zuchting zullen wegvlieden."*

Later kwam Ds. P. Honkoop uit Rijssen haar weer eens bezoeken. Deze vroeg hoe ze het in haar ziek zijn maakte, of ze verenigd was met Gods wil en weg, want ze was toch zo'n bevoorrecht mens, en de Heere had toch Zijn genade zo grotelijks in haar bewezen, en daar had ze toch de zekerheid van?

Moeder antwoordde: "O ds., wat komt de Heere mij op mijn ziekbed toch schoontjes uit te kleden, want ik mag en moet niet als een bekeerde vrouw sterven, doch als een naakte zondares, en niets meer hoor! Nu versta ik Ds. Fraanje zo goed, hoe hij niet als een bekeerde Ds. maar als een naakte zondaar moest sterven."

Weer op een andere keer, werd moeder lief bemoedigd uit Psalm 19, de drie laatste regels van het laatste vers:

*"Ja U, die mijn troost zijt,
Die mij verlost altijd,
Uit al mijn kwade dagen."*

Ze dacht eerst dat ze nog wat op mocht knappen, maar later begreep ze wel dat het een eeuwige verlossing zou zijn.

Eens kreeg ze een zalig gezicht van de heerlijkheid des hemels. In de geest mocht ze aanzitten met Abraham, Izak en Jakob. Tegen een van haar geliefde zielsvriendinnen, **Jaantje Maat**, zei ze: *"Ik heb mogen aanzitten aan de ronde tafel met Abraham, Izak en Jakob en, mijn lief kind, ik kende ze. En toen kwam Arjaan er ook bij; 'en toen kwam jie er ok bie, m'n lief kind.'"*

Op de laatste woensdag van haar leven, ging de strijd zó hoog uit, en was zij zó bedroefd, omdat de vijand van binnen ze van alles kwam te betwisten, het was toch alles maar bedrog van haarzelf. Toen zei ze tegen vader: "O, wat is de vijand toch in de weer en boos op mij, hij laat niets onbeproefd om me te verslinden. Hij probeert maar om mij harde gedachten van God op te dringen."

Moeder heeft een vreselijk lichamelijk lijden gehad, doch ze zei vaak, banger te zijn van opstand tegen God, dan van haar lichamelijk lijden. [Janna Maas schreef aan ds, Dorresteyn: Jane lijdt veel, maar geduldig. Ze had weer vreselijke pijnen, dat de familie met warmde doeken bezig was; ze had blaren op haar lichaam. Toen haar getrouwde kinderen vertrokken waren, schreide

ze het hardop uit: "onbekeerde, arme kinderen!"]

Op vrijdag daarna kwam de vijand weer terug, maar niet zo erg als op woensdag daarvoor. Toen was het of de Heere zei: 'Nu is het genoeg, satan, tot hiertoe en niet verder.'

De volgende dag, zaterdag, is moeder buiten kennis geraakt. En zondagmiddag 9 mei 1954 om 1 uur is ze de eeuwige rust ingegaan, die er overblijft voor het volk van God, en waarvan ze hier, in dit leven reeds de voorsmaken had mogen genieten.

Op 13 mei is ze onder grote belangstelling begraven. In het sterfhuis had Ds. Dieleman de leiding, welke sprak uit Jesaja 40. Na het gesprokene heeft Ds. A. F. Honkoop te Goes met gebed gesloten.

Op het graf heeft weer eerst Ds. Dieleman gesproken en daarna Ds. L. Rijksen uit Psalm 68:2 nieuwe rijm, welk vers we daarna ook op de groeve hebben gezongen.

Allen die moeder gekend hebben, zullen weten, dat wij in haar niet alleen een moeder, maar ook een zuchter en bidder hebben verloren.

**Brief van Jane Welleman aan ouderling Bartel Meeuwsen te Krabbendijke,
toen hij 50 jaar ambtsdrager was; 1937.**

Om de stijl van Jane duidelijk te laten uitkomen wordt de brief letterlijk weergegeven.

Nieuwdorp, Mei 1937.

Zeer Geliefde Vriend!

Dezen vermelden van wagens en die van paarden, maar wij zullen vermelden van de daden des Heeren. Dat wensen wij u van harte toe in deze dagen die gij mocht beleven en hopen dat de Heere u nog enige tijd moge sparen en is 's Heeren weg anders dat uw reis nu ten einde moest wezen (hetgeen niet ontijdig wezen zou) dan hopen en wensen wij u hartelijk toe een ruime ingang in dat Koninkrijk hetwelk de Heere weggeleid heeft voor die genen die Hem zoeken.

O Geliefde Vriend laat ik mijn harte eens uitspreken. Ik heb dan altijd zoo veel dat mij tegenhoudt, maar terzake. Nu 50 jaar met de hulpe des Heeren in Gods kerke gediend in vallen en opstaan in gebrek in zonde en schuld, door goed gerucht en kwaad gerucht. O Bartel en dan nu afgeleefd en afgesloopt naar het lichaam en dan strakjes als de dood komt dan een doorgang te mogen wezen tot het eeuwige leven allen door dien Zoetsten en Beminnelijke Emmanuël die het alles verdient heeft en God de Vader dat plan uitgedacht en de Heilige Geest het uitgewerkt heeft en toegepast in uwe ziele voor zoverre het nuttig en nodig is voor u hier in dit dal der tranen en vreemdelings land. En dan dien Diennenswaardigen Drie-enige God voor eeuwig groot te maken dat is het doel en de lust van onze ziele toch zal het dat een eeuwig wonder uitmaken als dat verwezenlijkt zal worden. Het Lam dat geslacht is, is waardig te ontvangen alle lof en prijs.

O, u al mijn liefde waardig schatten, wijl gij mijn rechterhand wou vatten, o gelukkige zielen die daarvan de verzekering en verzegeling in hunne zielen omdragen mogen. De Heere is vrij en indien ik het zoo eens uitdrukken mag is het kleinste oneindig meer waard als alles wat is te noemen. Maar toch ik geloof dat die veel voor hebben hier, niet dat ik den Heere wil bedillen. Maar die weldaad is mij een parel in mijn zieleoog en kan niet laten bij ogenblikjes er om te bedelen om eens opgelost te mogen worden in een Drieenig God; o dat thuishomen in dat Vaderharte wat is dat toch wel Bartel, evenwel de Heere is goed.

Wij hebben gisteren te Wolfaartsdijk Ds. Stuivenberg mogen horen over deze woorden Zalig zijn zij die treuren want zij zullen vertroost worden. Hetwelk zeer goed ging ook voor mijzelf maar hoe ik tegenwoordig van binnen bekampt worde kan ik niet zeggen, toen Ds. zooveel van de Christus naar voorgen bracht geraakte ik geheel verbroken o wat neemde dat toch mijn harte in. En dan is het net Bartel of er veldwachter bij mij staat van binnen en dan wringt dat maar om dat zoete mij te betwisten en te ontwringen hetwelk mij dan wel doet kermen Och Heere geloof ik teveel is het niet voor mij, bedrieg ik mijzelf enz. En doch ligt het op de bodem van mijn ziel om den Heere meer en meer te leren kennen en om eeuwig bij Hem te moge wezen.

O ik merkte zoo dat het hier voor mij een vreemdelingsland was en mocht toch nog niet tegenstaande al beroeringen dichte bij mijn Liefsten kruipen. O dat kruipen en smeken om van Hem beschermt te worden en bewaart.

Nu Bartel ga ik eindigen, doe al de vrienden de groeten. Allemaal een hartelijke groet Pauwlien⁵ had naar zin bij Ds. geweest ik durfde dat niet te doen want dacht ik ben niet gevraagd En nu zei Pauweliene het wel gevraagd was, maar het is voorbij. De hartelijke groeten aan Ds. v. d. Berg.

Arjaan is nogal wel, ook de hartelijke groeten van hem, dat begrijp u wel. Ontvangt zelf de hartelijke groeten van ons te samen

⁵ Waarschijnlijk Pauwlien van Jos Boone, uit Borsssele

A. Witte-Welleman en kinderen.

**4. Brieven van Jane Witte-Welleman aan
een vriendin, Arnoldus Snoep en anderen**

UITGEVERIJ/BOEKHANDEL GEBR. KOSTER — BARNEVELD, 1986

Brief 1

Nieuwdorp, 1 januari 1918

Waarde vriendin,

Ik neem de pen op om u enige letteren te schrijven, en laat u weten dat wij nog goed gezond zijn, hopende van u hetzelfde te vernemen. Het is bij de aanvang van het jaar en ik gevoel mij gedrongen om u nieuwjaar te wensen. Nu zou ik u gaarne mondeling willen spreken; ik kom morgenavond naar de kerk zo de Heere wil en dan hoop ik u ook te zien, maar dat zal maar even zijn. Daarom zal ik u enige gebrekkige letteren schrijven, in de hoop dat de Heere mij bij de oprechtheid beware, want ik heb zo'n bedrieglijk hart dat ik gedurig moet vragen of de Heere mij maken wil als Nathanaël, een oprechte Israëliet in dewelke geen bedrog woont.

O, mocht de Heere ons verwaardigen om in dit jaar Hem te doen vinden. Mijn ziel moet dikwijls uitroepen: *waar legert Gij Uw kudde in de middag, opdat ik U toch tot mijn zalig deel hebben mocht.* Want daar zal het toch op aan komen. Of Hij dien enigen Goël, mijn Verlosser is.

En Tine, wanneer ik dat nu begeer, daar heb ik het nog niet mee. Dus dan blijft er een grote holligheid als het ware in mijn ziel, wanneer ik dat eens mag ondervinden. En als dan mijn begeerte maar recht is dan zal hij ook zeker vervuld worden. Hoe een wonderlijk mens ik ben weet ik soms niet; want bij de kentekens te kunnen en toch niet bekeerd te zijn. Hoe wonderlijk toch! Tenminste bij sommige kentekentjes, nooit bij allemaal, dus het is nog niet vervuld. O, mochten wij Hem toch eens vinden. Als ik daarover peins in mijn eenzaamheid, dan zou ik mij nog gaan verblijden in hetgeen ik niet heb. Want als ik daar toch aan denk, namelijk *dat God mijn Vader eens was, en Jezus mijn Oudste Broeder en Verlosser*, o dan denk ik: *Kom nu toch in mijn hart wonen.* Maar dan ben ik weer zo onwillig.

Dus, Tine, ik ben zodoende een ongelukkig, onbestendig schepsel. Ja, ik moet menigmaal uitroepen en zeggen: 'Beter was ik nooit geboren, dan zo'n rampzalig lot.' Ja, dan hangt zo'n ziel als ik tussen hoop en vrees: wat zal er toch van komen? O, het was te hopen dat ik geen ogenblik rust meer had buiten Christus.

Wat was ik bezwaard eergisteravond of nacht, want de éne of andere tijd kan veel schelen, nietwaar? En toen las ik in Van den Oever over Ruth, o, wat kon ik bij die kentekens. Hoe Ruth nu de keus van haar ziel gedaan had en aan de Heere verteld. Maar hoe zij nu Boaz niet had. Het was dus niet genoeg, zij moest Boaz hebben want anders was Ruth niet gelost. O, ik dacht, ja zo is het bij mij. Ik ben naar bed gegaan en in slaap gevallen en ik werd wakker met enige regeltjes uit de Lofzangen Israëls, u wel bekend, namelijk deze:

*Legt Hij dan uw tranen niet,
In Zijn flesse, in Zijn flesse,
Ja, Hij weegt al uw verdriet.*

Dus ik ben niet in moedeloosheid neergezonken, wat ik anders denk ik gedaan had. Nochtans geen duurzame troost, want ik heb de gehele dag maar gezocht om Hem in dit oude jaar te vinden. Ik moest toen naar de kerk en ik had een weinig moed dat misschien Jezus Zich aan mijn ziel zou openbaren. Maar helaas daar zat ik toen oom Joh. liet zingen uit Ps. 89 het eerste vers. Ik was zo hard als een steen, want ik zag de lieve goedertierenheden des Heeren niet. Zo heb ik daar gezeten en gezocht of het Hem behagen mocht mij voor het nieuwe jaar inging, een nieuw hart en een lieve Jezus tot verzoening mijner zonden te geven. Ja, dat ik wel gevraagd heb: "Hoe komt het toch, Heere, dat ik U niet kan zien of kennen?"

En, Tine, het was net of ik achter een scherm stond en of Jezus daarachter stond, maar ik kon onmogelijk erachter kijken, en er ook niet overheen. Ik wist niet meer hoe ik het had. Het was net of ze mij toen vraagden: Wilt u dan niet teruggaan?

Ik zei: Neen, o neen, als ik toch maar nooit terug moet, want daar ben ik bang voor. Ik werd weer zo ongelovig en moedeloos, dat ik heel de avond heb zitten schreien. Ik kon niet meer bidden, ik moest zomaar zitten zuchten en klagen. En toen kwamen mij deze woorden over: *Laat tot U komen dat zuchten en klagen; die Mij vroeg zoeken zullen Mij vinden.* Maar, Tine, ik kon er niets mee doen, hoewel het toch wel enige verademing gaf.

Ik moest bij grootmoeder gaan slapen. Ik ging al zuchtende, somtijds stilstaande op de weg. Toen lag daar Van Lis op tafel, en daar staat in dat de Grieken aan Andréas vroegen: "Heere, wij wilden Jezus wel zien." O, dat was voor mij, ik begon in die predicatie te lezen en, o, heel mijn toestand stond daarin. Hoe die mensen Jezus begeerden te zien, en Hij hen niet dadelijk antwoordde, maar Zich als het ware doof hield want Hij begon over iets anders. Toen kwam daarin voor hoe de ziel naar Jezus vragende kan zijn, terwijl het net is of de Heere niet hoort, zodat ze zeggen:

"Heeft God mijwaarts gans vergeten" enz.

Of is mij in eeuwigheid

Geen genade meer bereid?

Wij zouden het opgeven, maar wanneer ik bij mezelf zeg: Ik geef het op, dan ben ik soms nog bezig zonder dat ik het weet, want dat werken kan ik niet nalaten.

Maar om tot het vorige terug te keren. Van Lis zei, dat de Heere dat doet om ons te beproeven of onze begeerte en ons smeken aanhoudende en God heilig dwingende is. En om te zeggen: *Niet mijn wil, maar Uw wil geschiede.* Daar wij anders zo vol eigen drift zijn, wij zouden zeggen: nu moet Gij het doen. Hij zei, dat de Heere de tijd wel weet wanneer het nodig en goed is voor hen die Jezus zo gaarne zien zouden. Hij zei nog meer kentekenen voor het bekommerde volk, maar die zal ik nu niet allemaal schrijven. Ik kon daar toch zo bij, dat kende ik.

Ik zei tegen de Heere: "Gij weet het toch immers!" O, hoe werd mijn ongelovig woelen tot stilstand gebracht, en daar zag ik wat ik bezat maar ook wat ik miste. Echter, mijn ziel werd gestild en berustte erin, dat de Heere het op Zijn tijd wou leren. Toen sloeg de toren twaalf uur. Het was Nieuwjaar, mijn begeerte die ik vol eigen drift voor God had gebracht, namelijk om Hem te kennen en te zien werd niet vervuld. Maar ik zeg: vol eigen drift, dus geen begeerte die God had gewerkt. Maar nu had ik een stille gelatenheid in mijn ziel, en ik mocht enigszins geloven hetgeen Van Lis schreef. Dat tot dezulken gezegd wordt gelijk er staat: *De Meester is daar en Hij roept u.* Maar ik was niet gans gelovig, want dan was ik naar Hem gegaan, hoewel ik mijn hart voor Hem mocht openleggen en zeggen: "Heere, bekijk het Zelf maar eens, en zie of bij mij een schadelijke weg zij, en leid mij op de eeuwige weg. O, bewaar mij voor bedrog." Met de bede dat ik toch mocht verwaardigd worden om Hem in dit nieuwe jaar te mogen leren kennen.

Toen kwam er bij mij: Wankelt dan Gods vaste raad en die voorzienigheid Gods? Hoe Hij nu alles, alles besloten had wat over mij zou komen.

Maar, Tine, ik moet afbreken want mijn hart loopt waarlijk over, en voor zover ik weet ben ik oprecht geweest, door 's Heeren goedheid. Anders zou ik meer voor durven geven dan ik bezit, zo arglistig is mijn hart. Maar och, ik ben met dit alles een ongelukkig schepsel, want ik heb Jezus niet en ik ken Hem niet, en buiten Hem is geen zaligheid, nietwaar? Mocht de Heere het op onze zielen binden dat wij geen ogenblik zonder Hem bestaan kunnen. Wij kunnen het nog zo goed houden buiten Hem. En dan zijn wij toch niet geborgen in die Arke. Och, mochten wij wezen als dat duifje dat fladderde net zolang totdat Noach zijn hand uitstak en haar erin nam. Zij vond geen rust voor het hol van haar voet.

Dat wens ik u toe in dit nieuwe jaar voor zover ik uw toestand ken, of zijt u misschien al in de Ark? Ja, dat zou toch kunnen! De Heere heeft maar te gebieden en het staat er, nietwaar? Ja, ik

zou nog veel kunnen schrijven maar ik moet waarlijk eindigen. Dus nu heb ik in het kort verhaald hoe ik uit het oude jaar ben overgegaan in het nieuwe.

Daar zijn veel gebreken in deze letteren maar die moet u maar over het hoofd zien, want als ik schrijf komt er zoveel voor mijn geest.

Nu zult u toch niet vertragen om te schrijven, hoop ik. Ik verwacht elke dag bericht. Laat de wereld maar begaan, wij hebben van onze keus geen berouw, nietwaar?

Zeg de vrouw een goeden dag en Pauwtje ook, en allen die naar mij vragen; dag Tine. Hij doe Zijn aanschijn over u lichten, zo zullen wij verlost wezen. Wat ben ik blij dat de dominee uit Ruth preekt, dat was zo mijn begeerte, en die is vervuld. Wat kon ik erbij, u ook?

Dag Tine.

Brief 2

Nieuwdorp, 28 oktober 1918

Geliefde vriendin,

Bij dezen laat ik u weten dat wij allen goed gezond zijn, hopende van u en uw huisgenoten hetzelfde. Er zijn veel zieke mensen, bij ons is het tenminste erg. Bij J.H. zijn er tien zieken, dus dat is erg, nietwaar? En wij zo goed gezond, o mochten wij blinde schepselen, ogen krijgen om Zijn goedertierenheden te zien, dan zouden wij wel een verbroken hart hebben. Nu is mijn hart zo hard als een diamant.

En Tine, als wij dan terugdenken aan die vorige tijden, toen kon ik mijn hart in het eenzame zo voor Hem uitstorten, die lieve goedertierenheden zo zien en voelen dat mijn ziel bijna wegsmolt. Zo'n hartelijk leed en smart dat ik bij ogenblikken voelde. Tegen een goede, lankmoedige en rechte God te hebben gezondigd, en dan dat toevallen in Gods recht. Dat Hij nooit meer naar mij om zou zien, maar eeuwig van voor Zijn aangezicht wegdeed. Ik zou u nog wel op de plaatsjes kunnen brengen waar ik zeggen moest en kon en wilde: "Als U dat alles nu met mij doet, Heere," dan kon ik op die ogenblikken niet anders zeggen dan: "U zijt een goede God." Zo in tranen en smekingen neder te liggen wat is dat zoet. Hij rein van mijn bloed, maar ik de schuldige.

Maar nu, Tine, wat is dat verschil groot. Nu hard, moedeloos, lusteloos, traag en vijandig erbij te zitten. Zo zondig en ongelovig, voorwaar, een akelig bestaan; die het vat, die vatte het. Mijn toestand zo verdenken bij ogenblikken, dan zie ik niets van Zijn goedheid, dan is het: het moet zo en zo wezen. En kon en wilde ik dan alles nog maar gedurig aan God klagen, maar o zo'n gesloten leven dat is toch zo erg. Mocht het maar eens waarlijk ernst worden, dan zouden wij als uit de diepte tot God roepen. Het gaat bij mij achteruit, ja het wordt veel erger. En mocht de Heere mij maar recht slecht voor Hem maken, want voor onszelf zondaar te wezen dat gaat nog wel maar voor de alwetende God zondaar te worden, Tine, wat beleef ik dat weinig tegenwoordig. Dat buigen en bukken in het stof, en te zeggen: "Misschien is er verwachting." Dat wordt zo weinig gekend, daar moet de Heere ons immers brengen. O, Hij mocht ons leren zuchten om te kunnen zuchten.

Ik zeg weleens: "Heere, geef Gij mij te smeken en te schreien voor Uw aangezicht, dan alleen kunt Gij mij verhoren." Maar nu is al mijn smeken, denk ik, lippenwerk in plaats van hartewerk. O, ik moet met Groenewegen zeggen: "Aan 't geloof en aan de zonden, zit mijne ziel gedurig vast."

En er dan zo hard onder te leven, o, wat voor een leven is dat toch, niet ter onzer nut, en ook niet ter ere Gods. O, mocht ik de ere Gods meer op het oog hebben, dan zou de Heere mij horen, denk ik. Dan denk ik weer: Hij doet het alleen als Hij het wil.

O, wat een gewoel in onszelven, en geen ogen te hebben voor die Borg Christus. Dan zeg ik bij tijden: open toch mijn blinde zielsogen voor dien oversten Leidsman, want alles roept het ons toch toe, Tine: "Bij mij is het niet."

Mocht ik het meer beleven dan zou ik een ander nodig krijgen, nietwaar? Maar dan beschouw

ik u en al Gods volk die zo oprecht zijn zo gelukkig. Werd ik er maar eens oprecht jaloers op. Op dat volk hetwelk van God de Heere is. Want, Tine, oprecht te zijn is toch zo nodig. En wanneer men nu niet oprecht is dan kan men er toch niets van geloven. O, de Heere Zelf beware mij ervoor dat ik niet geloof wanneer het geen waarheid is. En ook niet op losse gronden mij iets toevertrouw.

De dominee zei het nog bij Rika hoe men in een staat van verdenking komt, namelijk om het almaar in onszelfen te zoeken. O, mocht ik ook daar eens van worden afgebracht. Wat was ik toch beschaamd voor dat volk toen ik dacht: Hier hebt u een huichelaar, een farizeër. En ik durfde niet met ze mee omdat ook niemand het vroeg.

Ik zei tegen M.: "Die zijn toch oprecht, en die zien het ook al aan mij, ik zal voortaan maar niet meer bij dat volk komen."

Maar, Tine, dat kan ik ook niet, want hoe blij ik somtijds 's zondagsavonds ben dat ik nog bij dat volk mag zijn. Dan denk ik soms met Groenewegen aan dat versje: *Zoete banden, die mij binden*, enz. En dan zegt hij: "Hier bij Gods volk te zijn; en eenmaal afgescheiden te worden; o, wat een nare zielepijn."

De Heere geve ons maar veel gevoerd te worden met smekingen en met geweene, om van Hem alleen hulp en bijstand te erlangen. En om licht en genade te smeken om onze zonde en schuld en blindheid en wat nogal niet te mogen voelen. En dat wij nooit de schuld op God zouden kunnen steken. Ik ben er nog niet overuit dat u mij verstond, namelijk in dat verdenken. Ik dacht dat u dat niet meer had. Wat voelde ik zoete banden tot u als ik het zo eens neer mag zetten. Ik dacht: dan zal de Heere er mij misschien ook nog weleens van verlossen. Van al dat ongeloof, mocht ik er maar veel om worstelen, vrijgemaakt te worden. Want de duivel doet net met ons wat hij wil, voor zover de Heere het toelaat.

Nu ga ik eindigen, zie mijn fouten en menigvuldige gebreken niet aan, want die zijn oneindig veel. Ik denk: zal ik die brief maar niet beter wegdoen? Maar ik heb toch niet meer geschreven dan ik had zover ik weet. Schrijf ook weer eens terug als u wilt, en doe allen de hartelijke groeten.

Van uw ongelovige Jannetje Welleman.

Brief 3

Nieuwe Kraaiert, februari 1927

Zeer geliefde vriendin,

Al meermalen voorgenomen hebbende om een briefje te schrijven zal ik het nu maar wagen, hoewel het niet zonder strijd gaat. Want menigmaal wordt alles van binnen zo betwist, dat ik haast niet durf te schrijven noch te spreken. Maar daar het mij alles zo wonderlijk voor komt hetgeen er is voorgevallen tussen u en mij, dat innerlijke uit uw redenen kan ik niet uitdrukken. Ik had al meermalen van u gehoord van een tante en haar zusters. En nu ben ik van de zomer ziek geweest en toen is de Heere, indien ik mij niet bedrieg, goed en nabij geweest. Hetwelk ik toen mocht vertellen tegen L. en M. en tante B. en toen zei L.: u moest tante M. eens kunnen ontmoeten hetwelk ik toen van harte hoopte en wenste. Hetwelk de Heere merkkelijk heeft believen te doen toen wij daar bij ds. Kersten zijn geweest.

Ik zag u door het raam en zeide: "Wie zou dat oude mens wezen?" Want ik had u nog nooit gezien. En u kwaamt binnen en toen noemden ze uw naam, waarvan ik een ogenblik aangedaan was, wat ik probeerde te verbergen. Maar toen de Heere u een weinigje opening gaf in het spreken over dat aanklevend geloof toen kon ik mijn tranen niet meer verbergen, en toen de dominee zei: "Jane, dan kun je nog wel moed houden, want met die zoete Borg komt men niet bedrogen uit." U weet het misschien nog wel, toen zei u: "Ja, ik ben een gezellin van allen die de Heere vrezen, maar och, dat wij ons toch niet bedriegen."

Dat viel allemaal zo in mijn hart dat ik maar uitriep in mijn binnenste: dat is mijn vriendin. Wat smolt mijn hart toch ineen. Groenewegen zegt:

*Al kwam het volk uit verre landen,
De harten smelten samen in.*

Waarvan ik toen bij ondervinding wat mocht beleven. Wat hebben wij daar een lief dagje gehad, nietwaar? Ik verlangde om u weer te ontmoeten. Ik had veel spijt dat B. zo haastig was, want ik gevoelde mij zo op mijn gemak, dat ik zeer gaarne nog een paar uurtjes bij ulieden gebleven was.

Zo is de Heere toch altijd wonderlijk en toch eenvoudig. Van mijn kant zijn er banden gevallen, en of het bij u nu ook zo is weet ik niet. Van binnen maken zij mij van alles wijs, hetgeen ik maar niet zal schrijven. Wat of ik mij al durf verbeelden, om te denken dat ik al iets zou kennen van hetgeen er in uw hart omgaat. U, die al zoveel druk- en proefwegen zijt doorgeleid en ik nog zo jong en al zo meer. U begrijpt het misschien wel een weinig, nietwaar?

Verder zijn mijn man en kindertjes goed gezond, en ik ook, ik ben mijn ziekte nu ver ontkomen. Het was enkel zwakte, zei de dokter. Maar wat is het mij zoet geweest op dat ziekbed, hetwelk nog niet geheel is opgedroogd, daar de Heere het nog wel eens een keertje komt te vernieuwen. Ik mocht de Heere zo goedkeuren dat Hij mij daar neerlegde, zodat ik niets meer kon vragen. En toen kreeg ik zo'n ruime toegang met mijn ellende, uit- en inwendig tot die zoete Middelaar. Ik zag Hem staan in de hof van Gethsémané, bebloed voor Gods recht, voor de schuld van Zijn volk. Hoe Hij alleen de zaligheid verdiend en verworven had. En toen die woorden: *Dat Hij een Hogepriester was die medelijden kan hebben met onze zwakheden.* O, wat zag ik een dierbaarheid en een beminnelijkheid in die zoete Immanuël. In die beide naturen van Christus zodat ik met mijn hart zeide: *"Hier is mijn hart, geheel en al"*, enz. Ik zeide maar: "OO, zoete Borg, mocht ik U eens krijgen, dat ik eens zeggen mocht: *mijn Liefste is mijne en ik ben Zijne.* Als ik ooit smart over mijn schuld, en schaamte voor God gevoeld heb is het toen geweest. En dan almaar van 's Heeren zijde bemoedigd worden. O, het was of al de lasten op Hem overgingen, zodat ik toen wel ziek kon wezen. Ik kan niet anders zeggen, dan dat ik een toeknikje had gekregen van een lijdende Borg.

Nu heb ik de hoofdtrekken geschreven. Ja, ik heb een weinigje mogen ondervinden wat of dat wezen zal om eeuwig God Drieënig groot te maken, om eeuwig in Zijn wil verslonden te wezen. Ik heb daar ongeveer drie weken in geleefd. Totdat ik op een keer tegen de Heere moest zeggen: "Heere, hoe ben ik nu, want of mijn schuld vergeven is weet ik niet, en waar die gebleven is weet ik ook niet."

En toen viel er zo in mijn hart dat ik nu vogelvrij was verklaard, en dat ik in het woord maar eens moest lezen over die vrijsteden. En ziet, daar stond nu letterlijk mijn toestand in verklaard. In Jozua 20 : 6 hoe die doodslager net zolang voor dat gericht moest staan tot de dood van de Hogepriester, en hoe dan die schuldige in zijn vorige bezittingen werd gezet.

O, toen zag ik hoe ik uit God gevallen was, en nog niet in dat bezit was teruggezet. Neen, dat durfde ik niet geloven, dat ik Zijn eigendom was. Niet dat ik alles wegwierp, maar ik kreeg te zien dat er buiten Christus geen rust is. Dat wordt men gewaar in het doorleven, nietwaar? Ik moest zeggen: 'Dat ik niets van Christus ken, durf ik niet te zeggen, en van die zoete merktekenen uit Zijn dierbaar woord. Maar mijn gronden bloot leggen kan ik ook niet, want ik ben mijzelf nog nooit kwijtgeraakt.' Zodat mijn leven meer in begeren en uitzien naar Christus bestaat dan uit vervullen. O, ik zeg wel eens: *"Zeg Gij tot mijn ziel, Ik ben uw heil."*

Nu ga ik eindigen, en wat zou ik verblijd zijn wanneer u eens enkele lettertjes terug wilde schrijven. Doe uw dochter de hartelijke groeten van mij. De Heere, die goed is, geve u in uw ouderdom veel ondersteuning, dat wij samen veel een aankleven mochten hebben aan Hem Die het waardig is.

En wees zelf hartelijk gegroet van mij en mijn man.

Jannetje.

Brief 4

's-Heer-Arendskerke, 5 februari 1929

Geachte familie,

Ik ga het nog eens wagen om te schrijven, daar ik al een brief geschreven had maar nog niets terug ontvangen heb. Een mens begint dan van alles te denken; maar kom, hopende dat het goed zal zijn.

Ik begin wel eens terug te denken. Wat was ik blij dat ik J. zag, wat was die gegroeid en zo'n grote vriendelijke jongen. Het was zo eigen.

Wij zijn allen goed gezond, hopende van ulieden hetzelfde te vernemen. J. zal het wel gezegd hebben dat ik bevallen ben en ons kindje dood was. Ja, geliefde vrienden, daar ben ik wonderlijk onder gesteld geweest. Ik ben zowat zeven maanden angstig over de aarde gegaan, daar ik zeker verwachtte dat er iets aanstaande was. Ik zeide tegen mijn man: "Wat er gebeuren zal weet ik niet, maar de Heere laat merken dat het niet goed zal aflopen." Hetgeen mij zeer bezwaarde. O, wat heb ik toen gevoeld hoe mijn ziel aan het stof kleefde. Ik kon niet sterven, en mijn kindje missen kon ik ook niet.

Och ja, ik was bij tijden zeer bedrukt. Tot op een zaterdag, ik deed zo mijn werk, en daar viel zo in mijn hart: *Wat kleeft mijn ziel aan het stof*; o zo gepast. En daar moest ik in het eenzame met mijn kindertjes. O, als ik ooit gevoeld heb dat die voor een eeuwigheid geschapen waren, is het toen geweest. En daar leerde de Heere mij hoe David zijn schuld uitrekende in Psalm 51. Daar hij zeide: "De zonde zijn het voorwerp van Uw toorn. Reeds van het uur van mijn ontvangenis af." Daar begon die man dus ook.

Dus ook het kindje wat ik bij mij had. En daar kreeg ik zo te smeken, inzonderheid voor dat wichtje. Ik kreeg mijzelf met alles over te geven aan den Heere. Hoe Hij het nu maakte, het was alles wel. Niet wetende hoe het moest, maar o, dat bukken, dat blindelings goedkeuren. Ik was mijzelf in deze zaak kwijt geraakt aan de Heere. Hij kon mij geen kwaad meer doen, alles was verdiend, en al wat ik kreeg was gunst. En dat laatste versje uit Ps. 68; ja, Hij was ook mijn Toeverlaat. Daar mocht ik in de laatste weken in verkeren, hetgeen mij zeer tot sterkte was, daar ik bleef verwachten dat er iets niet goed uit zou komen.

Ik zeide tegen mijn man: "Of ik nu weg moet of ons kindje, of allebei, ik weet het niet." Maar dan niets te bedingen, het was goed. Ik wachtte de ure zo gelaten af. O, wat was dat wonderlijk. Hij zou over mij brengen wat Hij over mij bescheiden had. En zo werd het geboren. En zij was weg, maar ik leefde nog. O, wat was ik verenigd met Gods weg en wil. Maar wat deed de Heere mij voelen dat ik moeder was, die natuurlijke band aan dat kindje. Het was of mijn hart gescheurd werd. En terugdenkend aan die werkzaamheden, denk ik meer van mijn kindje dan ik zeg. Maar de Heere had ermee gedaan naar Zijn wijsheid, en dat was mij nu genoeg.

Maar denk niet dat ik nu geen droefheid heb bij tijden, want ik was zo nauw verbonden aan dat kindje, zodat ik nu soms hete tranen wenen moet van verlangen. Maar de Heere is goed en recht, Hij geve ons daar gedurig iets van te doorleven.

Oom Joh. zeide: "Eerst leert men de theorie en dan de praktijk." En dat heb ik ondervonden.

Hoe gaat het met jullie, nu moesten jullie toch eens terugschrijven. Ik zal maar eindigen, enige dingen neergelegd hebbende. Alles afgebroken anders wordt het zo lang. Doe al de vrienden de hartelijke groeten van ons.

Gisteren hebben wij ds. Verhagen gehad, wat heeft die man lief geleerd uit Ps. 97: "Het licht is voor de rechtvaardige gezaaid," enz.

Uw dominee is weg, hè.⁶ Hij is verleden jaar nog bij ons geweest; toen heeft hij heel mijn toestand waar ik toen in leefde bloot gelegd. O, wat had ik banden aan die man; nadien hebben wij hem niet meer gezien, het was voor het laatst. Maar die preek zal ik nooit vergeten, en zo makkelijk ook voor zichzelf over de lofzang van Simeon en over zijn klacht. Ja, die indrukken

⁶ Waarschijnlijk ds. H. Kieviet te Veenendaal, die in 1928 overleed

worden toch voor de eeuwigheid bewaard, hè? Daar mocht ik mijn bezit zien en mijn gemis. Ik heb hem nog een hand gegeven en gedag gezegd; ik zie hem nog staan. Ik zeide dat ik mocht geloven, dat ik die klacht van Simeon kende maar de lofzang niet.

En toen zei hij: "Ja, maar gij zijt zo oud als Simeon nog niet, die was grijs toen hij Jezus vond, dus houdt dan maar moed." En in huis ook zo lief, ja hij was levendig, hoor!

Nu is hij verlost, maar voor onze arme gemeenten een grote slag, nietwaar? Hoe is het met de weduwe, ook een groot verlies. Wij hoorden dat zij nogal gesterkt werd. Jullie moesten toch eens iets schrijven.

Heeft V. d. B. het ook zo druk en u ook, of is het iets anders? Laat de banden rekken, dat kan, nietwaar? Maar toch niet breken, hè? En V.G. en V.E. leven die alle nog?

Nu ga ik eindigen. Zie mijn fouten niet na, want ik ben een ongeleerde, u zult het wel begrijpen, hoop ik. Verder de hartelijke groeten van

A. Witte,

Jr. Welleman en kinderen.

Brief 5 aan een predikant

Nieuwdorp, 1929

Zeer geliefde vriend,

Daar het zaken zijn die voor mij van eeuwig belang zijn, kan ik niet anders dan op uw brief enige lettertjes terugschrijven. O, wat greep het mijn ziel aan toen u zo getrouw met mij handelde en ik in mijn ziel gevoelde dat het zo moest wezen volgens Gods eigen woord. Ik heb met die woordjes in het verborgene moeten vluchten, en heb daar voor de Heere uitgeroepen: "Heere, U weet dat het mij om waarheid in mijn binnenste te doen is." Ik heb gevraagd, ja gesmeekt om voor bedrog bewaard te blijven. Ik heb voor den Heere mogen onderzoeken hoe nu mijn werkzaamheden geweest zijn. En ik kan niet anders zeggen dan dat ik, van wat u het laatst schreef, iets had. Hetwelk ik in het verborgene heb mogen erkennen. Maar ook heb ik mijn gemis gevoeld, dat ik nu Hem niet bezit, en daar gaat het nu over. Want er is toch geen rust buiten Christus.

Ook wil ik u melden hoe het nu met mij is. De volgende zaterdag nadat het in die week zo veranderd was, zeide ik: "Heere, hoe is het nu, wat een gepastheid en dierbaarheid is er in U te vinden en te krijgen. Heere, leer mij den weg die ik te gaan heb, want ik hef mijn ziel tot U op." En zie, geliefde vriend, het beliefdde de Heere goedgunstig mij uit vrije goedheid voor te komen, als die grote Profeet Die nu mijn onwetendheid kwam te verlichten, om een weinig te kennen van God in Zijn algenoegzaamheid, Jezus in Zijn dierbaarheid, en mijzelf in mijn totale vloekwaardigheid.

Wat ik toen gevoelde is niet te noemen, maar dit weet ik: Als ik ooit gevoeld en voor die lieve Jezus bekend heb dat ik nog minder was als een stofje aan de weegschaal en een druppel aan de emmer, dan is het toen geweest. Ook die liefdebetrekkingen op die zoete Middelaar. Ja, mijn ziel ging uit naar Hem. Ik was niet bekwaam om mijn werk te doen. Ik moest en mocht maar smeken of ik Hem eens krijgen mocht als mijn Hoogste Profeet, eeuwige Priester en lieve Koning. O, wat was Jezus mij dierbaar in Zijn ambten. En dat alles opdat God mijn Rechter en Schepper aan Zijn eer mocht komen. Wat er toen is omgegaan kan ik niet schrijven of zeggen, ik was krank van liefde om Hem alleen te mogen kennen en mijnen voor mijn arme, vuile ziel. Ik kon mijn werk niet doen vanwege die zoete indrukken van Christus en mijn gemis van Hem. Zo was dat tot zegen, en 's avonds zeide ik: "Heere, zo kan ik het niet langer houden, U moet die gestalte vervullen met Uzelf." Ja, ik kreeg zoveel te zien dat ik met niets minder tevreden kon zijn dan met God Drieënig.

Ja *dominee*, ik zag zo helder als de middag dat ik uit God was gevallen en nu door die lieve Koning alleen kon worden teruggebracht en dat alleen door die verdiende Geest, hetwelk alles

zo ingewikkeld toeging dat mijn ziel als van verlangen om dat eens te mogen krijgen, ja, amechtig werd.

En ziet, daar viel zo in mijn ziel uit Zijn eigen woord: "Ik, de Heere, zal op Zijn tijd zulks snellijk doen komen," hetwelk mijn ziel stil maakte als een gespeend kind bij zijn moeder. Toch bleef het verlangen nog aanhouden om die enige Koning te mogen krijgen, om mijzelf eens kwijt te raken opdat de Heere verheerlijkt werd. Lodesteijn zegt: "Als God aan Zijn eer komt, dat is zo'n ziel tot zaligheid." En zeker, daar verstond ik wat van. Ik moest toen reeds zeggen: *"Ik smeek Hem gans onderdaan; en roepe God met harten aan."*

Hoe Hij met Zijn hand mij onderhouden en geleiden wilde naar Zijn raad, totdat ik zelf eens gebracht mocht worden tot het roemen: *"Mijn Liefste is mijn, en ik ben Zijne."* Om door genade eens schoon in Christus voor God te wezen tot Zijn eer en mijn zaligheid, en ruimte voor mijn gemoed. Want hoe meer ik mag smaken en zien hoe goed de Heere is, hoe meer dat gemis van God en Christus in mijn ziel zeer doet. Maar het is wonderlijk hoe ik bij tijden almaar tot bedaardheid en geduld wordt aangespoord uit Zijn woord. Zoals deze woorden: "Laat ons met lijdzaamheid lopen de loopbaan die ons voorgesteld is."

Nu ga ik maar eindigen, iets medegedeeld hebbende van de ontmoetingen in de laatste weken. Alles schrijven is niet doenlijk. De Heere geve u, mij veel te gedenken, hetwelk nodig is, dominee, om in Hem gevonden te worden, en ik Hem eens mocht omhelzen door het geloof. O, de Heere vermeerderde mijn geloof uit vrije gunst.

Met vriendelijke groeten van mijn man en mij,
Jannetje Welleman.

Brief 6 aan Noldus Snoep te Yerseke

Nieuwdorp, april 1929

Waarde vriend,

Bij dezen wil ik u enige lettertjes schrijven, en laat u weten dat wij door 's Heeren zegen allen goed gezond zijn. Hopende van u hetzelfde.

Ik heb al meer, sinds wij bij u geweest zijn lust om te schrijven maar daar kwam veel tegenop. Nu hoorde ik zeggen van oom Joh. dat er bij ulieden een jongen zo'n grote weldaad deelachtig geworden was, en o, wat werd ik daar jaloers op.⁷ Ik weet niet wie het is en heb hem nog nooit ontmoet bij mijn weten, maar vannacht heb ik daar zomaar mee te doen gehad. Je zou zeggen: hoe is het mogelijk. En wat maakte die jongen God groot voor het grote goed hem bewezen, en ik dacht: nu ga ik eens schrijven of Noldus daar toch eens iets van mede wilde delen. En u zult dat wel willen, want het zal uw arme ziel toch wel verblijd hebben dat de Heere nog zulke bemoeienissen met Zijn kerk en volk maakt in deze donkere dagen, nietwaar?

Ja, Noldus, ik was zeer verheugd toen ik dat hoorde en ben er nog steeds blij mee. Ik gunde dat zo aan die jongen, want hoe verblijd zou ik wezen indien de Heere mij ook eens vrij maakte? Dat zou u gauw weten, hoor, want ik ben ulieden nog niet vergeten, maar denk nog menige keer aan jullie. U ook aan ons, of is het maar alleen aan mijn kant? De Heere is zeer goed voor mij, Noldus. In de laatste drie weken is het zo veranderd bij mij. U weet wel dat ik veel zweeg, omdat ik zo verward was bij tijden. Ik voelde wel schuld over dat zwijgen.

Zo zijn wij, Rika en ik, naar 's-Gravenpolder gegaan. Eerst had ik met de biddag ds. Fraanje in Goes horen preken, en zie, ik geraakte gans verward. Van binnen werd er van alles van mij gemaakt. Maar o, op een morgen, ik was gans afgetobd en moest mijn plicht doen en kon niets zeggen als: *'k Wil mijn misdaan, die u tergen, niet verbergen.* Ik kon niets meer dan naar Boven kijken; dan is het nauw, hè, Noldus? Ja, daar zette de Heere mij in mijn schuld, dat ik zoveel zweeg en nog veel meer. Rondom schuld. Maar o, die goedertieren indrukken van de Heere, die ik daar kreeg. Als ik ooit smart over mijn zonde gevoeld heb is het toen geweest. Ik moest

⁷ Het schijnt Jan Waverijn uit Yerseke te zijn, omdat in andere brieven J.W. vermeld wordt.

maar zeggen dat de Heere goed was voor een slecht mens. En die zoete ontsluiting in de Middelaar. O, wat een ruimte voor mij in bijzonder.

Ik kreeg de Heere lief in Zijn deugden, zowel in Zijn recht als in Zijn goedertierenheid. En nu vernieuwt Hij het nog wel eens. Wat is dat een goed plekje, om Gods eer net zo lief te hebben als onze zaligheid. Dan leert men vragen: hoe komt God aan Zijn eer? En dan die zoete Borg een weinig van nabij te mogen zien, hè, als die enige weg ten leven. Ik moest zondagavond al maar zeggen: "*Voor één kus van Jezus' mond, geef ik al die zwarte grond.*" En ook dit: "*Geen andere weg ten leven verkies ik. Wil mij geven. Verzoening in Uw bloed*", enz. En dat alles met onderwerping.

O, wat moet en wil en mag ik in deze dagen den Heere vrij laten, wat Hij doet is o zo goed. Zo geef ik mij maar weg aan Hem, Die mij alleen helpen kan en wil. Dat mag ik soms zo geloven, en dan kan ik de tijd en wijze aan die zoete Immanuël overlaten.

Zo was ik zaterdag aan mijn werk. Ik zeide: "Heere, wat is dat nu bij mij toch?" Ik moest mijn werk laten liggen en op mijn knieën in het verborgene komen. Wat kwam Hij mij daar voor als die grote Profeet, hoe Hij mij nu leerde van de weg die ik te gaan had. En mijn verstand kwam te verlichten om God te kennen in Zijn algenoegzaamheid, Jezus in Zijn dierbaarheid, en mijzelf in mijn vloekwaardigheid. Heb ik ooit voor God gebukt en geloofd dat ik nog minder was als een stofje aan de weegschaal, dan is het toen geweest. En wat ging mijn ziel uit om Hem, die lieve Koning, te mogen omhelzen door het geloof als mijn lieve Goël en Verlosser, opdat Gods deugden eens aan en in mij verheerlijkt mochten worden.

O ja, mijn hart deed zeer van verlangen naar en om Hem. Om Hem eens te mogen mijnen. Ik zeide: "*Heere, zo kan ik niet langer leven. U moet die gestalte matigen of vervullen met Uzelven, geheel en al. O, dan zullen mijn schatkamers vervuld wezen.*"

Maar, Noldus, dat vrijlaten van die grote God, niet gelijk ik wilde, maar wanneer het anders nuttig en meer tot Zijn eer was, dan was het ook goed. En ik was niet in staat mijn werk te doen vanwege de zoete betrekking op Hem. O, ik zou wel gezegd hebben met de bruid: "Als gij Hem vindt, zeg Hem dat ik krank van liefde ben." O, wat een zoete omgang, dat overeenkomen, hè? Noldus, niet anders te willen dan wat die lieve Koning wil.

En toen kwamen deze woordjes bij mijn hart: *Ik, de Heere, zal zulks te zijner tijd snellijk doen komen.* O, ik zeide: "Het is goed, Heere, Uw tijd is de beste." Lodensteyn zegt ervan: *Dat men dan een sleutel heeft van 's Konings binnenkamer wanneer men verenigt is met Zijn wil.* Ik heb toen gezongen:

Dies wees tevreden, o mijn ziel, klachtig.

Naardien dat de Heer' u deez weldaad doet.

En zie, zondag kwam ik in de kerk en oom Joh. verklaarde in zijn gebed geheel mijn hart, zonder dat hij iets wist. En de preek uit Justus Vermeer die zondag, o, wat was het zoet.

In die voorhoven des Heeren zeer rein,

Wil men dan van harte Hem lofzangen zingen.

Dan ben ik maar blij dat God zo groot is. En zie, daarom ontroerde ik toen ik hoorde vertellen van die jongen. Want oom Joh. had Willem Meyer in Goes gezien, dus het was uit een goede bron dat men het wist. Noldus, u moest nu toch eens iets van hem schrijven, heeft hij Hem waarlijk gevonden als zijn schuldovernemende Borg? O, hoe zoet moet dat wezen. Want veel is er niet over gezegd daar er in Goes geen gelegenheid voor was.

Nu ga ik eindigen, doe al het volkje dat ik ken de groeten. Hoe is het zoal met hen? De groeten van allen en ook van Rika. Zij leeft tegenwoordig in verzoeking van de vijand harer ziel. En nu dacht ze verleden week dat haar toestand niet meer verklaard kon worden. En zie, toen werd er gelezen uit een preek van Van Lis over de slingerstenen, uit de profeet Zacharia. U kunt dat wel opzoeken; en toen viel het mee voor haar.

Nu moet ik nog eens zeggen dat ik tegenwoordig veel aan u denk, want ik verstond ook van u hoe die doodslager in die vrijstad, wanneer de dood van de Hogepriester niet was tussenbeide

gekomen, nooit Paas- of Pinksterfeest mochten houden. Ja, Noldus, ik heb wel eens gezegd en gevoeld hoe ik Zijn gevangene was, en hoe Hij die nooit begeeft. Uit Ps. 69 ben ik daar eens bijgebracht. Om nu maar te wachten op een wettige vrijmaking.

De Heere die zeer goed is voor Zijn arme en ellendige volk geve ons te wachten, onze plicht te doen en de uitkomst aan Hem overlaten, maar dat is enkel genade, nietwaar? Mocht de Heere die genade gedurig aan ons heiligen en verheerlijken tot roem en prijs van Hem, Die het alleen waardig is. Dat wij veel naar Hem mochten vluchten, Die ons alleen pasklaar kan maken voor Zijn Woord. Nu zou ik op het ogenblik beter kunnen praten dan schrijven. Zie daarom mijn fouten maar niet, ik hoop dat u het kunt lezen, want ik ben altijd ontroerd als ik zulke tere dingen schrijf, en de vijand zit ook niet stil.

Nu, geliefde, ontvang de hartelijke groeten van ons beiden,

A. Witte,

J. Witte- Welleman en kinderen.

P.S.

Zeg de dominee, als gij hem ziet, eens een goeden dag van mij.

Brief 7

Nieuwdorp, juni 1929

Geliefde vriend,

Uw briefje ontvangen hebbende was ik zeer verblijd, en wilde gaarne iets meedelen van hetgeen de Heere mij heeft laten ondervinden in mijn arme, ledige, uitgeschudde ziel. O ja, Noldus, ik had niets dan schuld en zwartgebrand was ik in mijzelf, voor die zoete Middelaar, van de zonde. Die het vatte kan die vatte het. En zie, toen las oom Joh. een voorbereidingspreek voor het Heilig Avondmaal uit P. Immens, over *het inwilligen van het verbond* en daar legde die man mijn gehele hart bloot, zodat ik maar moest zeggen: "Heere, Gij weet het hoe mijn ziel bij tijden hijgt, ja, amechtig is naar U." O, die zoete omgangen. En, geliefde, hoe meer ik van Hem te zien kreeg, hoe groter mijn gemis werd en hoe meer mijn ziel hongerde en dorstig werd om Hem alleen.

O, Noldus, wie zal stamelen van die zoete indrukken van Hem. En toen in de kerk werd het teveel, zoveel liefde en bereidwilligheid en wie zal Zijn schatten verhalen! En hoe meer ik ervan zie, hoe minder ik ervan zeggen kan; het werd zo wonderlijk, en nog bij tijden. Daar kwam Hij mij voor als blank en rood en naderde tot mij in het bijzonder bood Hij mij Zichzelf aan en ik gaf mij aan Hem om voor eeuwig Zijn eigendom te zijn met al mijn zonde en schuld, ja, zwartgebrand van de zonde. Maar Hij wilde mij toch hebben, en ik kan niets anders zeggen dan: *ik ben des Heeren*. En Hij overreedde mij Zelf van Zijn liefde en trouw en nam weg al mijn zonde. O, Noldus, hoe verheugd en verwonderd ik was, is niet te zeggen.

Ik zou u liever spreken dan schrijven; jullie komen al gauw, nietwaar? En dan almaar uit Hooglied: *Geheel zijt gij schoon Mijne vriendin en er is geen gebrek aan u*. O, wat smolt ik telkens weg voor die hoge Koning. Ik had nu niets te doen dan Hem te omhelzen als mijn lieve Koning. Hij doet met mij wat goed is in Zijn ogen. O, wat sprak Hij naar mijn hart. Ook dat versje uit Psalm 85: *Gij zijt, Heer', met Uw volk nu tevreden*, enz. U moet het maar eens nalezen en zing het ook nog maar eens. Ja, help Zijn grote lof versterken. Ja, die lieve Jezus, die zoete Middelaar was met mij tevreden en ik met Hem. Dat gaf de doorslag, dat de Heere het nu van Zijn kant bevestigde. En dat gevoelde ik goed, dat het niet van mijn kant alleen was. Maar Hij nam mij over en weg was al mijn schuld en bezwaren die vele waren.

U schreef mij dat die toezegging spoedig vervuld was. O ja, dat was echter een vernieuwing, want voor een jaar of tien is diezelfde waarheid in mijn ziel gekomen, en nu kreeg ik diezelfde woorden. O ja, Noldus, het was in Jakobs ogen *als enige dagen als hij Rachel kreeg*, maar dat is ook zo bij mij in dit opzicht. Ik moest maar zeggen: *wat handelt Gij toch zacht met mij*.

Zie, enige lettertjes; nu ga ik maar eindigen want u komt toch spoedig naar ons met enige vrienden? Doe allen de groeten van mij, Jannetje, en wees zelf van mij en mijn man hartelijk gegroet,
Jannetje.

Ik zou nog wel meer kunnen schrijven, daar het zondag zo goed is geweest in de kerk, maar hoop dat u spoedig zult komen. Nu ga ik maar eindigen. Ook de groeten van Rika. Het was als in Ps. 84: Als zij door het dal, enz. O, *één ure in Zijn huis is beter als duizend elders*. Wat mocht ik het weer voelen, *dat ik de Zijne was*. En hoe meer ik dat erkennen mag, hoe liever Hij voor mij is. Dan kan ik zo hartelijk Hem de eer gunnen. Niets uit ons maar al uit Hem, zo gaan ze naar Jeruzalem.

Dag hoor!

Brief 8

Nieuwdorp, oktober 1929

Zeer geachte vriend,

Wie weet niet uit alle dezen dat de hand des Heeren dit doet? Deze woorden kwamen in mijn hart toen ik uw brief las, daar dit een antwoord was op mijn verzuchting. Ik ben veel geplaagd van binnen, omdat ik maar niets van u vernam, hetwelk de vijand tot zo'n sterk argument had, dat ik mijn ondervindingen begon te verdenken, omdat het nogal een poosje bij mij bleef. Maar om daar alles van te schrijven is niet doenlijk, want er waren nog meer omstandigheden bij. Toen kreeg ik hoge koorts en moest naar bed en daar lag ik nu.

Maar Noldus, hoe hartelijk ik daar alles mocht vertellen is niet uit te drukken, en onder dat klagen werd het ruimer in mijn gemoed. Als een vriend die zijn vriend troost wanneer hij in nood is, zo lief werd die lieve Koning voor mij, arme worm. Ik mocht weer geloven dat Hij mij voor Zijn rekening genomen had en dat niet alleen, maar ook zo'n ruime toegang tot God Zelf. O, die gunst te gevoelen van God om Christus' wil. De Heere zei niets, maar die gunstige blik te mogen ontwaren en dat alleen om die lieve Goëls wil. O, wat werd Hij mijn ziel dierbaar.

Ik riep met Groenewegen uit: *"Ja, mijn ziel, gij mocht wel beven, was er Koning Jezus niet."* O ja, geliefde vriend, had ik toen duizend tongen gehad, ik zou Zijn lieve gunst en vriendelijkheid, goedheid, zachtmoedigheid en al die lieve graveerselen, o, die zoete gepastheid niet uit kunnen drukken. Dan wilde ik Hem groot maken hier in dit dal van Baca, zegt Comrie ervan. Wat gaf ik mij weg aan mijn lieve Koning. Had ik duizend zielen, dan wilde ik die allen aan Hem geven als een gering en zondig en vuil geschenk. Hetwelk Hij dan van mij aan- en overnam.

O, dat volkomen Lam, Noldus, laat onze ziel Hem toch prijzen. Al is het zuurheid of ook zoetheid, laat ons altijd wezen stil. En dan dat eens worden met den Heere over deze offerande. Dat de Heere Zelf een volmaakt genoegen nam in Christus. En mijn ziel ook, dat is toch eens wat anders dan dat omzwerven met onze schuld. Maar wat is het vrije gunst als het eens komen mag, nietwaar?

Ik zei zo: "Och Kee en Pauwline, denk toch niet hard van de Heere." Want het was al gunst in mijn ogen, dat Keetje bij haar zieke kinderen zat en Pauwline op de puinhopen van haar uitwendige bezittingen. Ik wilde de Heere wel met David danken voor Zijn weldadigheden en trouw aan mij bewezen, die toch de geringste en de minste ben. O ja, die trouwe Heer' voor Zijn gena vergelden.

En geliefde vriend, toen ik daar mee bezig was, kwam mij deze waarheid zo liefelijk voor: Hoe die lieve Koning nu alleen volmaakt den Heere gedankt had met deze woorden: *"Ik dank U, Vader, Heere des hemels en der aarde, dat Gij deze dingen voor de wijzen en verstandigen verborgen hebt, en hebt het de kinderen geopenbaard."* Zodat ik, Noldus, anders niet kon doen dan aan die lieve voeten vallen en vragen om voor en met alles in Hem te mogen schuilen. O, niets uit ons maar alles en alleen uit Hem. Ik kan soms zo hartelijk blij wezen dat Hij alleen een

volkomen Zaligmaker is. Hem zij alle lof en prijs. O ja, Noldus:

Hier en komen geen onvrrome.

Hier komt ook geen vrome,

Anders geene dan alleene,

Ik en Heere Jezus Gij.

Daar heb ik zo al veertien dagen van geleefd om zo te spreken.

Toen werd plotseling een van onze kinderen ziek en ik kreeg op diezelfde avond een hevige pijn in mijn lichaam zodat ik door het bed moest kruipen van de smart. En ik wilde zo ik gewend was naar den Heere en mocht mijn klachten vertellen maar vond niet die gevoelige tegenwoordigheid van Zijn zoete liefde, en dan in zo'n nood te verkeren. Maar het was steeds maar in mijn ziel: *Want God te prijzen is uw plicht. Niet vragen wat er goed of kwaad is.* En hoe ik nu ook wanneer het die lieve Jezus beliefd Zich te verbergen, niets te doen had dan mijn plicht. Hetwelk zo betamelijk was voor mij, nietige en geringe worm. Om niet te klagen, wat mijn ziel zo goed mocht keuren en ik hartelijk den Heere gelijk mocht geven in mijn pijn en in de ziekte van ons kind.

Nu ben ik daar van opgeknapt en ons kind is ook weer verre beter. En hoewel Zijn lieve bedelingen nu inwendig wat donkerder worden kan ik bij tijden niet anders dan ze goedkeuren omdat ik dan mag geloven dat die lieve Jezus het best weet wat goed voor mij is.

Zo ben ik maandag over acht dagen wonderlijk gesteld geweest. Ik merkte zo dat de Heere het nu nuttig en nodig achtte dat het zo niet bleef. En Noldus, met hoeveel tranen en een bloedend hart ik heb mogen zeggen dat het goed was als Hij Zich bleef verbergen, is niet te zeggen. Want ik kon Hem niet missen. Maar toen liet de Heere mij eerst voelen dat ik mijzelf voor tijd en eeuwigheid in Zijn handen had gegeven en ik mijn woord kwijt was. Dus dat ik nu niet meer mijzelf eigen was. En ik mocht dat alles toestemmen en mij bij vernieuwing aan God verbinden. Zodat ik met veel tranen mocht zeggen:

"k Heb mij in nood aan God verbonden.

In Hem mijn hoog vertrek gevonden."

En toen viel er zo'n vrede op mij. Maar ik begon te redeneren, ik zal dat alles niet melden maar het zou op mijn dierbaarste betrekkingen aankomen, hetwelk hoog ging in mijn arme ziel, want de vijand slaapt ook niet veel. Ik stond aan de tafel en keek maar naar boven en zei: "O, Heere, laat mij altijd wezen stil." En dadelijk viel deze waarheid in mijn hart: *Terwijl Hij uw Heere is, zo buig u voor Hem neder.* Toen mocht ik weer gevoelen dat ik nu Zijn eigendom was, dus dat het voor mij betamelijk was te buigen onder alles wat mij wedervaart en wedervaren zal.

En nu las oom Joh. zondag uit Van Lis die preek over Johannes: *Toen ik Hem zag ...* En dan over die vreze, dat verstond ik. U moet het maar eens nakijken. Toen heb ik zondagavond tehuis zijnde ook de uitkomst in Zijn handen mogen geven. O, Noldus, oom Joh. zei zo: "Dat doet de Heere (die vreze geven) in de genietingen omdat wij anders overmoedig worden."

Ik ben beschaamd voor God geweest, want wat ben ik dan ellendig. Ik zeide: "Heere, wanneer U meer zou geven, ik zou het niet kunnen verdragen." O, ja, Hij weet het beste wat goed voor mij is; en, Noldus, dan gevoel ik weer die gunst.

Nu moet ik maar afbreken, want mijn hart is overvol, in de nachtwake peins ik aan Hem bij tijden. Ik zeg somtijds weleens: "Ik zal u hartelijk liefhebben, Heere, mijn Sterkte." Ook onder deze toedieningen zeg ik toch: "U al mijn liefde waardig schatten, wijl Gij mijn rechterhand woudt vatten." Dat moet gij in uw eenzaamheid ter opbeuring eens zingen, dat doe ik ook weleens.

Doe al de vrienden de hartelijke groeten en ook W. Ja, Noldus, dat was wonderlijk. Ik kende die man terstond. Ja, die heb ik op een nacht ontmoet; en hij schreide toen over zijn geluk en ik over mijn ongeluk en gemis. Wonderlijk hé? Toen ik die man zag (ik wist niet dat hij op de wereld was) toen zei ik: "Dat is hem." Ook was hij lief in zijn spreken. Ik geloof dat de weg van mogelijkheid voor hem in een ruime mate in Christus ontsloten is. Ook heb ik verleden

week nog over hem moeten denken; hoe is het zoal met hem?

En tegen u praat ik zo dikwijls, o Noldus. Wat slaat de Heere die verborgen zuchters toch gade, dat wilde ik nu zo graag eens weten.

Ik was zeer verblijd met uw brief, en heb gemerkt dat het van beide kanten is en dat weet ik zo graag. Ja, dat is een lieve namiddag geweest toen gijlieden bij ons was. Ook mijn man was zeer verblijd, die leeft zo mee maar durft niet best onder 't volk; en nu kwam 't volk bij ons en dat niet buiten de Voorzienigheid. Hij denkt altijd dat hij er niet bij hoort. Meer zal ik hier niet over schrijven.

U hebt morgenavond ds. Kersten. Wat heb ik toch zin om te komen, maar dat kan niet, want ik ben tegenwoordig veel zwak. Ik moet altijd een uur gaan rusten 's middags. Overigens is alles wel bij ons. Ook bij de vrienden is het zoal het oude. Als gij deze brief nog hebt voor de dominee weg is, doe hem dan de hartelijke groeten van mij. Ik heb teruggeschreven, want ik was blij met uw schrijven, omdat gij met uw geest wel in ons huisje zijt. En omdat dat wederzijds is viel dat zo mee voor mij. Ik denk wel eens: wat zou ik toch praten als hij eens meer kon komen.

Ik hoop zo de Heere wil wel eens met Rika te komen, maar of mijn man het durven zal, weet ik niet.

Ontvangt nu de hartelijke groeten van ons tesamen en ook van mij, uw liefhebbende vriendin, Jannetje.

Brief 10

Nieuwdorp, 4 november 1929

Geachte vriend,

Nu zal ik u trachten te antwoorden op uw vriendelijk verzoek. En wel u te melden dat Rika niet makkelijk weg kan omdat het druk is, en ik kan niet vanwege mijn lichaam, want ik ben almaar zwak tegenwoordig. Zo de Heere wil hopen wij van de winter weer eens te komen. Ik heb altijd bloedarmoede en dat is de éne tijd erger dan de andere.

Ook heb ik deze zomer weinig gegeten, want, Noldus, ik kan u niet zeggen hoe de indrukken van 's Heeren goedheid en trouw aan mij bewezen zijn. Ja, zo dat ik bij tijden zoveel gunsten in mijn kommetje thee zag 's morgens wanneer ik opstond, dat mijn tranen erin dropen en ik niet kon eten. En dan zat ik het maar uit te wonderen en dat was dan alles en alleen om die zoete Middelaars-verdiensten. O, hoe er nu geen druppel water kan wezen vanwege onze zonden. En Godes recht tegen de zonde. Maar nu kan dat, omdat die lieve Jezus de aarde met Zijn bloed had gedrenkt. En hoe de wereld soms grote brokken krijgt, maar niet in Gods gunst. Terwijl nu mijn weinigje in de lieve gunst was.

Wij hadden geen water een tijd lang, maar dan uit dat putje nog een weinigje te hebben, o dat wonder! Neen, dan kon ik niet eten, maar moest bij tijden zomaar naar boven kijken. Ook had ik dan niet veel woorden en zei maar: "Gij, Heere, weet wel wat ik bedoel. Hier is mijn hart geheel en al. U al mijn liefde waardig schatten, wijl Gij mijn rechterhand woudt vatten."

Ondertussen leed mijn lichaam eronder en ik kreeg koorts bij tijden. Nu ben ik echter wat opgeknapt en kan mijn huishouden alleen doen. Dus ik heb geen klagen. O nee, Noldus, de Heere is goed voor mij en de mijnen.

Gisteren was mijn ziel in verlegenheid geraakt, toen was ik eenzaam in het verborgene en zeide zo: "Och, Heere, hier ben ik nu, zo oneerbiedig, gevoelloos en wie zal het verklaren zo onvolmaakt, o met zoveel zonde;" en zo lag ik te klagen.

En kijk, Noldus, dan maakt de Heere het weer zomaar goed. Ik weet niet hoe ik het uit zal drukken, maar ik moet en wil hartelijk al mijn wegen en Zijn lieve hand geven, zodat ik almaar moest zeggen met Lodensteyn:

*"Wijze God, Uw wil zo goed,
Billijk maar geschieden moet.
Is het zuurheid, of ook zoetheid,*

*Laat mij altijd wezen stil,
Want die wezentlijke Goedheid,
Maakt het goed met wat Gij wil."*

En dan geloof ik zo vast dat Hij het veel beter weet dan ik, hoe Hij het meest verheerlijkt wordt. Dat is dan zo zoet en lief dat ik mij weer weg mocht geven en zeggen: "*Zeg die Trouwste mijn, dat mijn hart voor Hem zal zijn.*"

En zo kwam ik in de kerk en o, Noldus, daar mocht ik weer gevoelen dat ik deel aan die lieve Immanuël had gekregen. O ja, met onderwerping te vragen een blijke van Zijn lieve gunst te mogen gevoelen. En dan dat vragen in Zijn lieve hand te geven, of ik het dan krijg of niet, dan is mijn ziel toch stil.

En dan het wonderlijke, Noldus, dan krijg ik het weer. Want als ik daar mag komen, gelijk ik hier gemeld heb, namelijk om alles aan God toe te vertrouwen, dan merk ik ook die gunsten, Noldus, hoewel niet altijd met evenveel gevoel, maar toch altijd verwijding van mijn hart. En dan die lieve versjes gisteren in de kerk uit Psalm 131. Ja, '*met recht mag ik verstoten zijn.*'

O en dan weer overreed te worden, dat Hij mijn Liefste is. En o, die zoete Borg, mijn hart moet en mag en wil geheel vrijwillig Hem die lieve namen toekennen gelijk Hij in Zijn lieve Woord is bekend gemaakt. Dan wordt mijn hart in liefde gaande gemaakt. Vannacht ook, ik ben in slaap gevallen met deze regeltjes:

*Hoger heil ik niet en kenne,
Dan te dienen deze Heer'.
Als ik mij aan Hem gewenne.
Dat is mijn lust, mijn heil, mijn eer.*

O, geliefde vriend, de Heere geve u en mij en al Zijn lieve volk dicht bij Hem te schuilen. Dat gun ik u van harte. Ik zeg wel eens: "Heere, bouw de muren van Jeruzalem op." O, dat kan wel eens hartelijk gaan, nietwaar?

U hebt de groeten van Rika en haar man en van oom Joh. die komt wellicht naar Yerseke bij leven en welzijn. En doe al de vrienden de groeten en de dominee. Ontvang zelf de hartelijke groeten van ons tesamen.

A. Witte,

J. Witte- Welleman.

Brief 11

Nieuwe Kraaiert, november 1929

Zeer geachte vriend,

Bij dezen een klein berichtje op uw brief voor dewelke ik u hartelijk bedank. Ik was vooral blij met die laatste zin dat gij bij tijden hartelijk verlangt om nog eens een ogenblikje in ons midden te zijn, hetwelk ik ook hartelijk zou wensen. Ik denk menigmaal: nu wilde ik weleens gaarne met Noldus praten. Maar u kunt toch nog weleens komen, voordat wij kunnen? Schrijf maar spoedig wanneer, het is altijd goed en u kunt net doen zo gij wilt, ook voor een nacht over of met enige vrienden. Het is alles goed, als jullie het nog maar eens doen bij leven en welzijn.

Ja, Noldus, ik praat nog wel eens met u in mijn binnenste, want het is bij tijden mij nog zoet en aangenaam, hoewel niet altijd eender. O neen, dat niet.

Laatst is Pauwline⁸ bij ons geweest, dat was een aangename middag. Wij waren zo vrij bij elkander, zodat een ieder maar zei zo het was. Ook was het 's nachts voor mij zo ruim. De Heere liet mij weer zo zien hoe Hij met mij gehandeld heeft en hoe ik dan Pauwline kan verstaan in haar klachten, dat is niet uit te drukken. Ik ondervond zo'n verruiming in mijn gemoed en zag hoe goedertieren en liefderijk Hij gedaan had, (maar ook dat ik geen geloof en licht had om het voor echt te erkennen). Doch nu mocht ik, en dat uit vrije gunst, Zijn eigen werk erkennen in

⁸ Pauwline van Jos Boone te Borssele

mijn binnenste en dat als het ware geleidelijk tot daar waar ik nu ben, en ik niets meer begeerde dan tot Zijn lieve eer en Naam te mogen leven, zodat ik in wederliefde ontstoken werd, en ik al die weldaden aan die lieve Jezus mocht laten zien.

O, Noldus, dat is niet te noemen. Ik keek zomaar naar boven en mocht met de bruid zeggen: "Aan onze deuren zijn allerlei edele vruchten, nieuwe en oude, o, mijn Liefste, die heb ik voor U weggelegd." Om nu Zijn eigen liefdewerk te laten zien aan Hem. O ja, uit Hem, door Hem en tot Hem zijn alle dingen. Hem zij daarom de lof en de prijs.

Och, Noldus, zo min ik soms bij tijden uit kon spreken mijn donkerheid en het smartgevoel van mijn gemis van Christus, zo min kan ik nu bij tijden zeggen hoe het nu is. O neen, maar het moet gevat worden, nietwaar?

Ik zal nu niet meer schrijven dan alleen dat mijn man aan huis gebonden is al veertien dagen. Met hartkloppingen, hetwelk wel wat beter gaat. Echter, als hij wat doet voelt hij het weer. Zo heeft een mens altijd een tegenwicht, nietwaar? Maar ik kan anders niet gebracht. En nieuwe poeltjes in het kot leggen al. O Noldus, ik wilde liever praten dan schrijven.

Ik was blij dat die Fraassen geweest is. Hij vertelde over die begrafenis, en waarlijk, mijn hart werd heet in mijn binnenste. Ik zeide: "Ja, geen oog heeft het gezien en het is in geen mensenhart opgeklommen wat goed Hij doet voor Zijn volk."

Nu, geliefde vriend, groet de vrienden en wees zelf met dit gebrekkige tevreden en geef God de eer die Hem alleen toekomt. Want uit Hem en tot Hem en door Hem zijn alle dingen. Hem zij de heerlijkheid en de lof en de prijs tot in eeuwigheid voor die natuurlijke weldaden, want die zijn groot en wonderlijk over ons.

Nu, geliefde vriend, lees deze brief met aandacht, en zing nog eens uit Psalm 118: *Als van de bijen was ik besloten, maar God heeft mij is wel gebleken, onderstand gedaan overal.*

Ja, Noldus, de Heere bewaart het voor mij, anders was ik het al lang kwijt. Maar dat wonder dat Hij weer overkwam!

De hartelijke groeten, ook van Arjaan. Hij vraagt wanneer gij weer eens komt. Ik moet nu eindigen, want de kleine wil pap hebben en is niet meer stil.

Dag hoor, van uw liefhebbende vrienden,

Jannetje en man en kinderen.

P.S.

Wij hopen a.s. donderdag te slachten.

Brief 12

Nieuwe Kraaiert, december 1930

Zeer geliefde vriend,

Ik wil trachten om dit oude jaar u nog enige letteren te schrijven, daar des Heeren goedgunstigheden onophoudelijk zijn over onze personen en huizen, nietwaar? O, Noldus, ik mocht gisteren voormiddag nog een indrukje hebben van 's Heeren trouw, en wat of dat wezen zal om Hem volmaakt, vrijwillig en onophoudelijk groot te maken voor Zijn goedgunstigheden. En ook wat een volmaakte gemeenschap dat wezen zal onder malkander zonder zonde. Hoe daar Efraïm Juda niet meer zal benauwen en Juda Efraïm niet meer benijden zal.

O, Noldus, wat zal dat wezen, geen oog heeft het gezien en geen oor gehoord. Een klein indrukje, wat kan dat onze ziel vervoeren en onze gedachten verzoeten, nietwaar? Het was mij zo zoet uit dat versje: *Hoe zucht een pelgrim in dit leven*, enz. U kent dat misschien wel. O, ik hoop en smEEK om dicht bij de Heere te mogen wonen en ook bij al Zijn arme volk. Ik zeide zo: "Wel, lieve Immanuël, geef eens dat Uw volk U dienen mag met een eenparige schouder, en de satan niet zoveel voordeel van ons halen mocht." Zijn Naam ten prijs!

O, geliefde vriend, wat is het toch een groot gebrek, om zo laag te leven, wat beseft Zijn volk toch weinig van dat geluk dat hen ten deel is gevallen. En daarom is er zo'n afwijken en murmureren tegen Gods weg en handelingen, want dan beleven wij ook niet veel van onze

onwaardigheid voor God, nietwaar? O, dat zalige bukken voor God, dat zien dat de Heere nu net zo goed aan Zijn eer komt in het verloren gaan als in het behouden worden van de mens. En dan dat goedkeuren, dat eronder vallen. O, wat een lief plekje toch, hè Noldus? Om het dan toch met de Heere te willen houden. Dan zijn al Zijn deugden ons even lief, blij te wezen dat God zo groot en vrij is. Maar daar op dat plekje roept God de ziel op, nietwaar?

*O, zou deze keus mij ooit berouwen,
Neen, 'k wil op deez' Rotssteen bouwen.
Het eeuwig verbond
Blijft al de grond
Van mijn betrouwen.
Dat eer ik was,
Onwrikbaar stond.*

Ik kan niet zeggen wat een zoete gewaarwordingen er in mijn binnenste bij tijden en ogenblikken zijn. Laatst was het mij nog zoet over deze woorden: *De konijnen zijn een machteloos volk, evenwel hebben zij hun woning in een steenrots.* O ja, om nu net zo onmachtig en arm, ja geheel ledig, ja, Noldus, nog geringer als die dieren in mijn ogen was ik voor de Heere. Maar hoe Hij nu zelf een plaatsje bereid, verdiend, ja goedgekeurd had voor zijn arme bedrukte Sion in die grote onwankelbare, lieve Steenrots, Christus.

Ook in het natuurlijke is de Heere zeer goed voor ons. Het is altijd nog zo ruim in onze leeftocht zodat het aan niets ontbreekt. En wij kunnen weer blijven wonen. Eerst was mevrouw het niet eens met zichzelf, maar nu is het goed. Daar heb ik ook aangenaam onder mogen verkeren. Ik kreeg het zo voor de Heere neer te leggen, o wat was dat makkelijk, en mocht het daar laten. Want daar kwam zo'n troostelijke gedachte in mijn gemoed, hoe de mensen ('t zij arm of rijk) niet verder kunnen dan de Heere hebben wil. En ik mocht erkennen en hartelijk overnemen dat de Heere het beste wist wat goed voor ons was. En al was het nu dat wij weg moesten uit ons huis, ik mocht geloven dat dát dan het beste was. Ook kreeg ik nog iets te voelen van de inhoud van deze regeltjes uit Psalm 69: *Een ieder die Gods Naam beminnen zal; die zal daar een vrije woning verwerven.* O, wat werd mijn hoopje verlevendigd. Ik zeide: "O neen, daar zal ik niet meer verjaagd worden, en geen drijver zal daar meer zijn, o neen!"

Maar, Noldus, wat leven wij toch weinig in dat beseffen, nietwaar? En daarom ook zo weinig tot Gods eer. Ik ben wel eens hartelijk blij dat de Heere voor Zijn eer gezorgd heeft. Ja, Hem alleen zij de heerlijkheid en de kracht. O, dat hartelijke gunnen, nietwaar? De Heere geve ons er veel van te beleven, is mijn wens en bede.

Mijn man is nog zwak, hij heeft koorts gehad van verkoudheid, maar is daar nu van opgeknapt. En ons kindje is ook niet goed geweest, zelfs nog mee gedokterd, maar het is nu ook weer beter. Overigens is alles wel, dus de Heere is toch nog zo goed voor ons en voor al Zijn schepselen, als wij maar ogen hebben om te zien.

Hoe is het met u en de vrienden? Ik heb soms grote lust u te zien en eens naar Yerseke te komen om ulieden te ontmoeten. Doe ze allen de groeten. De Heere geve dat wij elkander mochten gedenken in onze smekingen, daar de tijden donker zijn en het net is of de Heere door zal trekken. Dan zal de wereld met al zijn geneugten het niet uit kunnen houden. O neen, 'de mens als ijdelheid, zeer haast verdwijnt'. Maar geve dan de Heere dat Hij toch mee mocht komen in de oordelen, dat Zijn volk Hem mocht verwachten, ook in de weg van Zijn gerichten.

O, er mochten er nog eens wat, was het maar een enkele, jaloers worden op Gods volk. En mochten wij veel als arme nietige wormen aan die lieve Goël en Losser om meer licht en geloof, daar Zijn volheid onuitputtelijk is, leren vragen. Want in onszelf is het een ledigheid van God en vol van de zonde. O, ik weet niet of ik ooit zoveel zonde en afwijkingen en verdorvenheden in mijn ziel bespeurd heb dan in deze trein van leven. Want dat is waar, ik moet soms walgen van mijn bestaan en afmakingen voor de Heere en ook voor de mensen. O, dan vlucht ik naar Hem toe als een kind. Daar werd ik toch laatst zo mee aangevallen, dat ik nu altijd maar weer

dat durfde te wagen, en wat nu de grond was, en dat ik zo zondig was en bleef. Het bracht mijn ziel in verlegenheid voor den Heere. En daar kreeg ik een antwoordje, namelijk dit: 'Dat ik aan mocht gaan op de vrije aanbieding van Christus, en dat dát de grond van mijn komen was.' En zie, geliefde vriend, dat is en was waar.

*Dat alleen en anders geen,
Gij alles hebt verdient.
Kunt mij wezen, tot verzoening,
Van mijn schuld.*

Nu ga ik eindigen, schrijf ook nog eens een briefje of kom.

Nu, wees hartelijk gegroet.

Uw liefhebbende vrienden, die weleens mogen zeggen: "Als ik niet vooraan mag staan, als ik toch maar mee mag gaan."

Dag hoor! Allen de groeten.

Brief 13

Nieuwdorp, januari 1931

Geliefde vriend,

Och, als men eens een indrukje krijgt van Gods alwaardigheid en trouw en om eeuwig erkend te worden voor Zijn weldaden, en daarbij gevoelt, dat nu niets in ons binnenste ervan te bezitten, maar alles om en door de zonde verspeeld te hebben, och, hoe treurig wordt dan onze ziel gestemd, nietwaar? Dan moet ik met mijn gehele bestaan bij de Heere komen, en Noldus, dat met een weinigje licht te zien, dat houdt toch wat in, hè? Och, hoe arm en blind en hulpbehoevend en ellendig ben ik dan in mijzelf; ja, rondom niet goed en geneigd tot alle kwaad. En dan na zoveel weldaden zo te blijven.

Ik mocht het vrijdag nog eens hartelijk voor de Heere bewenen, en och, zo hartelijk zuchten om een liefde-blijkje van die lieve Goël en Borg, want dat alleen kan mij vertroosten. O, wat is dat dan weer zoet en zalig. Ik mocht als een zondig schepsel nog uit Zijn woord vertroost worden met deze woorden:

*Die arm zijn naar de Geest,
Dewelke hongert meest,
Verzaadt, de Heer' geprezen, enz.*

Och ja, ik mocht weer iets ondervinden van diezelfde liefde, maar het duurde zo kort, zodat het net is of de Heere die bezoeken afkort en dan is mijn ziel ontsteld, vrezende dat nu die zoetigheid op zal houden. En daarbij zoveel bestrijders van binnen, zodat ik bij tijden uit de nood om hulp roep op mijn knieën: "Och, Heere, toch zie mijn ellende van mijn haters mij aangedaan." Och, dat de Heere toch niet van mij wijke. Want waarlijk Noldus, dan weet ik niet hoe of het moet. Dan weet ik niet uit noch in te gaan en zeg dan menigmaal: "Och, Heere, is Uw weg zo? Bewaar mij toch dat ik U geen wegen voorschrijf. Hier is mijn hart, mijn hand, ja, oog en mond en tong. Och, doe mij toch onder Uw hand leven. Gij weet toch het best hoe of het moet en ik weet het niet." Zodat ik dan zomaar niet door kan of durf voordat ik weer enigermate verkwikt ben. En dan wordt het onder dat klagen en aanklagen, o ja, dat blootleggen van mijn hart nog wel eens aangenaam, zodat ik dan weer niet mag klagen. Dan wordt het zo'n wonder dat de Heere nu naar mij, ja mij heeft omgezien. Dan mag ik weleens zeggen: "Gij, Heere, zijt waardig te ontvangen alle lof en prijs."

En geliefde vriend, in het natuurlijke leven hebben wij ruim voldoende om te leven. O ja, 't is mij genoeg als ik op aarde, de kost maar voor dit leven krijg. En dat hebben wij, nu ook weer dat geld van die jongen.

En dan "*Het zien op Jezus.*" Dat is toch wat, daar had ik al meer zin in gehad, maar het was nogal duur en nu krijgen wij het. O, wat zal de Heere toch van alles alleen de eer toekomen. Want er is toch geen dankerkentenis uit en van onszelf te vinden. Och, hoe gans verre zijn wij

toch gezonken en van God afgefallen. De Heere vergelde die milde gever. Doe gij hem ook de hartelijke groeten en bedank hem van ons, want wij weten zijn adres niet.

En K., is ze thuis of nog in Goes? Ze zeiden dat ze thuis was. Maar als ze geopereerd moet worden zal ze toch in Goes zijn. Doe haar vooral de groeten. Ik zou graag eens komen, maar ik weet niet of het te druk is voor haar. Ik hoop dat de Heere Zijn aangezicht over haar doet lichten. Dat is mijn hartelijke wens, want het moet er maar eens opaan komen.

Met Arjaan is het nog hetzelfde, hij betert niet hard. Overigens is alles wel, ook met de vrienden. Ik hoop dat de Heere u, die waarlijk een zwaar werk hebt te doen, om mensen getrouw te behandelen voor de eeuwigheid - voorwaar, dat is niet klein - bijzonder mag ondersteunen en als die grote getrouwe Leraar uit dat Profetisch ambt moge bedienen om een ieder zijn bescheiden deel te geven. Opdat uw ziel er gedurig verkwikt en gesterkt in mag worden uit die lieve, overvloedige Fontein alles goeds. Hoe dierbaar is Hij toch in alles tegen onze onwetendheid en zonde, want Hij leert als machthebbende.

Nu ga ik eindigen. Verleden week heb ik ook een briefje geschreven en zal ze nu beiden afsturen, dan weet u dat. De Heere zij u en mij en al Zijn volk nabij, en geve dat wij te samen Hem mochten smeken dat Hij ons tot de vreze van Zijn Naam doe leven.

Fam. A. Witte- Welleman.

Brief 14 aan een vriendin

Nieuwdorp, augustus 1944

Geliefde vriendin,

Een antwoord op uw briefje, ik ben tot roem van Gods genade aan het beteren. Ik kan nu een uurtje of zeven/acht uit bed blijven en veel naar buiten. Het is nu dertien zondagen geleden dat ik in de kerk geweest ben. Nu is mijn ziel begerig naar de voorhoven mijns Gods. *Wanneer zal ik ingaan om daar voor Zijn aangezicht te verschijnen?* Zondagavond hoorde ik ze zingen. O, ik had er wel heen willen vliegen, maar mijn Liefste weet het beter dan ik. Toen heb ik die preek uit Comrie gelezen over deze woorden: "Met het harte gelooft men ter rechtvaardigheid," hetwelk ik nu zo verstaan mocht.

O, eeuwig wonder, ik kan het nog maar niet op, dat het nu alles voor mij is. "O," roep ik bij tijden uit, "en dat voor mij, en dat van God." Want de Heere heeft mijn ziel liefelijk omhelsd, dat ze in de groeve der vertering niet is nedergedaald en heeft al mijn zonden in de zee van eeuwige vergetelheid geworpen. O, in die geestelijke ondertrouw met die dierbare Immanuël, toen heeft Hij eerst mijn ziel afgewassen in Zijn eigen bloed en toen bekleed met de klederen des heils en de mantel der gerechtigheid, en toen zei Hij deze woorden uit Hosea 2: *"Ik zal U Mij ondertrouwen in gerechtigheid en in gericht."* Lees die twee teksten maar in Gods woord, bezegeld met de kussen van Zijn mond. O, toen viel al mijn onvrede weg en een vrede die alle verstand te boven gaat, viel in mijn ziel, en toen werd ik ingeplant in die edele Wijnstok. Nu niet achter Christus schuilen, maar *in* Hem. O, dat onderscheid nu te leren kennen.

Toen heeft Hij, mijn Liefste, gezegd: *Nu ben Ik uw Man, uw Hoofd, uw Bruidegom, uw Losser.* "O," riep ik in verwondering uit: "O, mijn Liefste is mijne en ik ben Zijne." O, die liefde laat zich niet verklaren, het was of mijn ziel in het hemelhof was. En ik zonk weg in mijn nietigheid en onwaardigheid en in het wonder, uit zo'n grote nood en dood verlost te wezen en de eeuwige dood verdiend en ook niet anders meer te verwachten, en nu kreeg ik het eeuwige leven. Want waarlijk, vrienden, de ziel leert eerst een hellevaart kennen voor een hemelvaart. Dat heeft de Heere mij eerst geleerd. O, 'Hij omving mij met de krage mijns roks en heeft mij afgesneden van mijn eigen drom' onder Zijn heilig en rechtvaardig recht. O, die rechtvaardige toorn te gevoelen vanwege mijn erf- en dadelijke schuld; als er geen opening kwam in Christus, dan

bezweek de mens. Maar Hij stond op tot mijner hulpe. O, eeuwig wonder, o, zalig vol en dronken te zijn van Jezus' merg en wijnen. O, Uw uitnemende liefde is beter dan wijn, moest ik maar zeggen.

En toen heeft die lieve Jezus mij de Vader voorgesteld als een reine maagd. O, hoe schoon is dan de ziel in dien Dierbaren, de Schoonste aller mensenkinderen. O, dat fijne lijnwaad der heiligen. En toen zag de Vader mij aan in de Liefste. O, met hoeveel liefde dat gepaard ging, en zeide tot mij: "Gij hebt niet ontvangen de Geest der dienstbaarheid wederom tot vreze, maar de Geest der aanneming tot kinderen, door welke gij zult roepen: *Abba Vader*." En toen overzag die lieve Heilige Geest al dat werk dat in mijn hart was en erkende dat voor Zijn eigen werk. Van mijn achttiende jaar tot nu en Hij hing er een zegeltje aan, zeggende: "*Nadat ge geloofd hebt zijt gij verzegeld geworden met de Heilige Geest der belofte*."

O, hier wijdt mijn ziel met een verwonderend oog. O, dat thuiskomen, dat lieve Vader, dat *Abba Vader* te mogen zeggen, ik moest daar niets doen als zalig goedkeuren en zeggen: "Amen, ja amen, mij geschiede naar Uw Woord."

En dan dat 12e versje uit Psalm 82; ieder woord was een zaak. En toen zeiden ze van binnen: dat laatste is van uw verstand. Maar mijn Goddelijke Man en Hoofd was gereed mij te verlossen van deze scherpe pijl des satans. Hij leidde mij opnieuw in die lieve binnenkamer en daar sprak de Vader en zei: "Want dat zal mij zijn als de wateren Noachs, toen Ik zwoer dat de wateren Noachs niet meer over de aarde zullen gaan, alzo heb Ik gezworen dat Ik niet meer op u toornen noch schelden zal." Leest die andere tekst ook nog.

En toen was het vastgelegd in een *Drieënig God*, want die lieve Geest zei: "Ik heb nu het bewindsel uws aangezichts verslonden en nu zijn het reine wijnen die gezuiverd zijn, vet vol mergs; een volle beek van wellust maakt hier elk in liefde dronken.

Toen heeft de Heere mij zoveel doen zien van datgene dat weggelegd is voor degenen die op Hem wachten, dat ik het niet uit kan drukken. Ik zit nog menigmaal stil te denken daarover en kan niet anders zeggen dan: "O, eeuwigheid, kom ras, och dat ik bij U was. Maar niet gelijk ik wil, maar gelijk Gij wilt, mijn lieve God en Vader en mijn allerliefste Immanuël."

En dat met Jezus reeds gezet te zijn in de Hemel aan de rechterhand des Vaders. Mijn vlees en bloed daar te zien als een onderpand en die betrekking op dat laatste oordeel. O, ik moet hier eindigen, dan kan mijn lichaam het niet dragen. O, die zalige opstanding en dat alles en alleen omdat die enige Zaligmaker ons is voorgedaan in Zijn lijden en dood, opstanding, hemelvaart en zitten ter rechterhand Gods des Vaders. Nu, zei Hij: "*Nu is Mijn Vader uw Vader en Mijn God uw God*."

Lieve vriendin, ik moe eindigen. De snoeren zijn mij in liefelijke plaatsen gevallen, ja een schoner erfdeel is mij geworden.

Ik heb 28 jaar in een bekommerde toestand geleefd. De laatste 14 jaar *als een verloofde Sulamith onder een bedekkende gerechtigheid*. En dan heb ik in die 14 jaar geen grote scheiding tussen Hem en mijn ziel gehad. Was ik Hem kwijt en uit mijn oog, o, ik had geen rust en dan liet Hij weer iets van Zich zien en riep ik uit: "O, mijn Liefste," en mocht alles weer aan Hem vertellen. Mijn man heeft veertien jaar niets kunnen verdienen, nu heb ik gezien dat ik dat leven nodig had om door deze weg heen te komen.

Van de winter heeft de Heere mij alles op doen leven en van 't voorjaar hoorde ik die lieve dominee Van Stuijvenberg over deze woorden prediken: "Een arm en ellendig volk." En toen is het mij zeer ruim geweest.

En in april preekte dominee Van Stuijvenberg over die woorden: "Houd in gedachtenis dat Jezus uit de doden is opgewekt." En ik kende Hem niet in de kracht Zijner opstanding en stond naakt in mijn gemis. Dat derde versje van Psalm 16 moet ge eens zingen met al het lieve volk.

Ontvang onze groeten, ook aan ds. Van Stuijvenberg.

Fam. A. Witte-Welleman.

Brief 15

Nieuwdorp, februari 1951

Zeer geliefde dominee, vriend en broeder met mevrouw,

Daar het voor mij iets schoons en liefelijks geweest is, en een wonder geworden is dat God mij niet moe geworden is, kan ik het niet nalaten u er iets van te schrijven. Daar ik de laatste dagen nogal eens aan u denken moet, en in mijn hart al een briefje geschreven heb. Nu wil en mag ik het ook uitvoeren. Dominee, de Heere is mij een verrassend God geweest. Ik ga deze winter veel gebukt onder mijn verdorvenheden en ongelijkvormigheid aan mijn Liefste. En nu moest het Avondmaal worden, waar ik in mijn ziel zeer blij om was. Want ondanks die smet der zonde mag ik toch nogal eens een vrije toegang hebben, en een houvast gewaar worden aan een verbergend God. O, dan wordt mijn ziel gewaar gelijk er staat: "Ziet, Hij staat achter onze muur."

Ik was in de week van voorbereiding dinsdags in het eenzame, en daar kreeg mijn arme hart (dat ledig gemaakt en als een leren zak in de rook geworden was, in mijzelf) op het onverwachts een lieve ontsloten toegang naar boven, en werd mij met alles wat mij hier drukt zo liefelijk onthaald tot in dat Vaderhart toe. O, daar is de rust. O, ik kan dat niet uitdrukken, maar u zult mij wel vatten; het is niet uit te drukken.

En toen 's zaterdags was het mij weer zo zoet in het eenzame. Ook had ik toen veel te doen met ons land en met die arme koningin Juliana. Ik heb toen iets wonderlijks omtrent die stam van Oranje ontmoet. O, hoe liet de Heere mij zien dat die niet onbekend is aan het Hemelhof. Er zijn ervan die God eeuwig groot maken. Ik mocht de schuld en zonde van ons land daar nog eens neerleggen, en het was weer zo Vaderlijk in mijn ziel. O, dominee, het zou nog kunnen, ze is nog niet buiten het bereik van die grote genade in Christus. Meer zal ik niet zeggen, want mijn papier raakt vol.

Toen is zondag 28 januari ds. J. W. Kersten bij ons geweest, en die heeft Avondmaal gehouden uit Psalm 51: *Een verbroken en verslagen hart zult Gij, o God, niet verachten.* O, hoe gepast kwam mij dat voor, ook aan de tafel, weer zo open voor mij met al die lasten die ik te dragen had. Zo'n lieve toegang, en zo'n verse en levendige weg in die Liefste. Hoe waren die Drie Personen vertegenwoordigd in mijn gemoed. Ik mocht mij met een week hart over de zonde van ons land, van Juliana, van mijzelf aan die lieve Vader weer eens toevertrouwen. O, Hij was recht in het wegdoen, zowel als in het behouden, daar Hij het best weet wat goed voor ons is. Ik was als een gespeend kind bij zijn moeder. En dat lieve versje uit Psalm 119 : 36 oude rijm, moesten wij nog zingen. De hele dag is het goed gegaan.

Lieve dominee, is de Heere niet goed voor een die altijd weer af- en omzwerft? O, ik moest het in het verborgene uitroepen: "O land, land, land, hoort des Heeren woord." Als God doorgaan zal wat zal dat toch wezen.

O, mijn arm geslacht, moet ik dan zeggen. "Heere, bekeer nog eens wat bekeerd moet worden." Ondanks veel strijd en aanvechtingen ben ik in dit stuk onderworpen. Het gaat soms hoog, dominee, maar laatst was het net of de Heere mij vroeg of Abraham spijt zal gehad hebben, dat hij zo geworsteld heeft voor Sodom. Alhoewel hij de rook op zag gaan, en het oordeel voltrokken werd. "O neen, Heere," zei ik, "ik heb meer schuld vanwege te weinig gebed, dan te veel voor mijn arm zinkend land en volk.

Toen lazen ze een preekje uit Smytegelt over deze woorden: "Maar die den Heere verwachten zullen de kracht vernieuwen," enz. Ik werd daar lief onder gesticht en verkwikt.

Maar tijdens de tussenzang uit Psalm 42 : 3 dit regeltje: *Dies, o God, van mij niet wijket*, daar kwam de Heere Zelf in over. O, wat een wonder, toen is mijn ziel een halve minuut in de stille gemeenschap geweest met de drie Personen, en toch *één in Wezen*. Ik was een ogenblik in dat volle hemelleven, in de klare reine gemeenschap met mijn Drieënige volzalige Verbonds-God. O, de glans van die Majesteit, hoe verbleekte alles bij dat zien. Ik ben op de achtergrond geraakt,

en dien Liefste op de voorgrond. Mijn bekering, mijn vrijspreking, al de weldaden eens weg. Niemand te zien dan Hem alleen. O, die Weldoener, Drieënig en toch Één. Dat in Hem eindigen. Niet in mijn gelukstaat, neen, geliefde vriend:

*In Hem is al mijn heil mijn eer,
Mijn sterke Rots mijn tegenweer,
God is een Toevlucht t' allen tijde.*

O, hoe heeft David daar God aangemerkt als een Drieënig Verbonds-God; dat heb ik gevoeld, geloofd en omhelsd. O, in een half minuutje leerde mijn arm zuchtend, verlangend hart meer dan in alles, wanneer dat licht er niet bij is. Toen ik begon te denken, was de Heere weg en ik zag Hem niet meer. Toen vloeiden de tranen rijkelijk in mijn schoot.

Toen mocht ik gevoelen, omdat ik eerst geloofde, en niet geloven omdat wij het voelen. Ik riep uit in mijn hart:

*"Wat ben ik dwaas en blind,
Dat ik Jezus, Die mij mint,
Nog tot liefde wil bewegen."*

Ik heb toen een zoete vrucht mogen genieten. Inzonderheid in die lieve deugden. O, die onveranderlijkheid, die trouw, die rechtvaardigheid, die goedheid, die eeuwigheid. In die deugden in ondertrouw opgenomen uit Hoséa, nu acht jaar geleden.

Verleden week is het 36 jaar geworden dat de Heere voor het eerst naar mij omzag. Het is mij goed nabij God te wezen. O, dat mijn betrouwen zij op de Naam des Heeren. Niets uit mij en niets in mij. Een niet, een made, een worm, ik kan het niet zeggen hoe nietig ik werd. En toch een gekende, een gekochte, een vrijgemaakte en vrijgesproken ziel. O, diepe armoe in mijzelf. O, diepte der rijkdom, beide der wijsheid en der kennis Gods in mijn enigen getrouwen Zaligmaker.

Och, wat versta en beoefen ik weinig van het Evangelie, die blindheid en die onkunde van mijn ziel in de zaken die mij en de ganse kerke Gods aangaan.

Ik moet gaan eindigen, dominee, ik wens u uit de grond mijns harten toe veel ontblotend, ontdekkend, onderwijzend licht van Boven, uit die Volheid, in uw persoonlijk zieleleven, in uw huiselijk leven en in uw ambtelijk leven. Die vertroosting is zo dierbaar als er plaats voor gemaakt is.

De Heere zegene uw kindertjes en doe ze vroeg naar hun Schepper vragen.

En mevrouw, u ook van harte het allernodigste toegewenst. Neem mij niet kwalijk, ik heb uit de volheid van mijn gemoed geschreven. Ik heb dat weinig meer, ik kan tegenwoordig beter zwijgen dan praten. En ach, wat gaat dan de ziel meer en meer zijn totale doodstaat in Adam en in zichzelf inleven, en zijn steil-diepe afhankelijkheid inleven en uitzuchten. O, dan zijn zijn eigen pijlen al verschoten en raakt hij uitgebeden, uitgeleefd, uitgepraat, uitgeteerd. Ach, wat zal ik zeggen: biddeloos, behoefteloos, werkeloos, zuchteloos, ja van vat in vat ontledigd; dan kan hij niet meer op zijn heffe stil liggen. Neen, dan gaat hij wenen over zijn ongelijkvormigheid aan dat lieve Wezen. O, dan is het net als bij Ezechiël: die kamertjes van binnen voor die afgod en die afgod, maar voor de God Israëls geen plaats. Geen plekje over voor dat volzalige Wezen van nature. Zo doet de Heere mij inzien in mijzelf in de smet van de zonde, zodat ik dan somtijds uitroep: "Mijn Heere en mijn God, wat heeft U bewogen om mij, nietig stof, te trekken, te wederbaren, te bekeren tot U."

Nooit zal ik meer beter worden, maar vrije genade, vrije genade. O, eeuwig wonder als ik daar mag komen, waar geen zonde meer wezen zal.

*Daar heeft de zond' een end,
Vrijheid van alle ellend',
Zal daar ook eeuwig wezen.
God is daar al in al.*

O, geliefden, de Heere heeft mij laatst onder een leesprek bij ons in de kerk liefelijk omhelsd. Ik ging naar de kerk in de toestand zoals ik hierboven heb geschreven. En toen ik mijn plicht deed op mijn plaatsje, was ik net als een kind dat een nieuw kleedje aan heeft en het bederft en dan gaat huilen. Dat werd mij van binnen in de weg van heiligmaking in mijn ziel toegepast. Hoe ik nu net eender gesteld was omdat ik zo ongelijkvormig was aan mijn Liefste, en dat reine kleed van Zijn zoen- en heilverdiensten zo bezoedelde met mijn zonden, dat Hij mij zo rein aangedaan had.

Mijn man is nogal wel, hij moet iedere middag gaan rusten. De kinderen zijn goed gezond.

Ik tob weer veel de laatste weken, veel pijn aan de dikke darm, en nu tweemaal die galpijn gehad. Soms ook op andere plaatsen veel pijn. Maar de Heere regeert, Hij is met hoogheid bekleed. Bidt voor mij dat Hij mij dat praktikaal leert in te leven, ook wens ik het u toe.

Doe J. de hartelijke groeten van ons en allen die Sion liefhebben. Ontvang de hartelijke groeten van ons tesamen en van mij, uw vriendin,

J. Witte-Welleman.